

סיכומי הדינים העולים
ממסקנת הגמרא

חולין פרק א' - ב'
יוצא לאור
לרגל הלימוד במסכת מנחות בדרף היומי

ניתן לתרום להוצאות הספרים בעמדות נדרים פלוס

בקופה של 'למסקנא' או בקופה 3505

© כל הזכויות שמורות

ניתן לקבל את ספרי למסקנא על שאר מסכתות הש"ס במהדורה דיגטלית. יש לשלוח אימייל למערכת הממוחשבת, ולכתוב בשורת הנושא את שם המסכת, המערכת תשלח באופן אוטומטי הודעה חוזרת בצירוף המסכתא הנבחרת. הספרים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ומאורי הדור שליט"א.

כתובת המייל של המערכת הממוחשבת:

LEMASKANA1@GMAIL.COM

לקבלת קונטרסים מודפסים של 'למסקנא' לפי סדר הדף היומי חינם באזור המרכז יש להתקשר למספר 058-3212115

לכל הערה על עניני הספר, וכן לתרומות והנצחות לחלוקת הספרים, יש לפנות לדואר אלקטרוני: 7691265@gmail.com

או בטלפון 052-7691265

ב"ה

דברים אחדים

אייר תשפ"ו

ספר זה, הינו חלק מסדרת ספרי 'למסקנא' על הש"ס, אשר בו נדפסו הסיכומים של 'למסקנא' על הגמרא ע"פ פירוש רש"י אשר יועיל מאד לתלמידים וגם צורבים, הרוצים לשנן ולחזור על עיקרי הדברים שבתלמודם.

הנה, כבר אמרו חכמינו ז"ל כי הלימוד ושינון הש"ס בדרך בקיאות, הוא הבסיס והיסוד של ידיעת התורה ולימודה, גם בכדי להבין ולהשכיל בעמקי יסודותיה, כמאמר רב כהנא (שבת סג.) כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא ליה לכוליה תלמודא וכו', קא משמע לן דליגמר איניש והדר ליסבר. ע"ש.

וכדי להתגבר על הקושי בזכרון של כל פרטי שקלא וטריא וסוגיות הגמרא, הקושיות והתירוצים, הראיות והלימודים, ערכנו סיכומים נפלאים לדפי הגמרא, אשר בשם 'למסקנא' יקראו, וכשמם כן הוא, שבו יעלו הדינים העולים מן הסוגיא למסקנא, ולא סיכום הסוגיא עצמה, אלא עיקרי הדינים, היסודות, עם טעמיהם בקצרה. למעט במקומות מועטים, כאשר אינו מבורר דיו מדברי הגמרא ורש"י העולה לדינא, במקומות אלו ודומיהם הוזכרו בקצרה את המהלכים השונים שיש בסוגיא. וכמו כן יסודות כלליות שנזכרו בסוגיא, או דברי אגדות ודרשות בכתובים, וכדומה, שאינם נוגעים לדינא ממש, כתבנו את עיקרי הדברים לפי המהלכים שהוזכרו בסוגיא, ועל פי דרכו של רש"י ז"ל.

הלימוד והחזרה בסיכומי 'למסקנא' לאחר לימוד הדף, יש בהם תועלת גדול ללומד לחדד במוחו ולשמר בזכרונו את עיקרי הדברים באופן נפלא, כאשר בכל דף ישנם כמה נקודות עיקריות שעולים למסקנא, והוא ערוך וכתוב בטוב טעם ובלשון קל וצח, ובזה יוכל הלומד להעמיק בזכרונו את יסודות הש"ס, למען יעמדו בלבו ובמוחו ימים רבים.

וברור ופשוט שלא נכתבו הדינים לענין הלכה, הן לפי שהדינים הם לפי דרכו של רש"י ז"ל, ובהרבה מקומות פירשו שאר ראשונים מהלכים אחרים, ולשיטתם ישתנה הדין לגמרי, וברוב מקומות הלכה כדבריהם. זאת ועוד, כי רבו הפרטים בכל דין, שרובם לא הוזכרו בגמרא, אלא בראשונים ופוסקים, ואין לפנינו אלא תמצית קצר בכללות מהעולה לדינא לפי מהלכו של רש"י ז"ל. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו שלא ניכשל בדבר הלכה.

כאן המקום להזכיר את נשמת מו"ח ה"ה הגאון החסיד הרב ר' פנחס רוזנבוים זצ"ל מח"ס אסוקי שמעתתא, ומקים את המערכת הנכבדה של 'סיכומי דף היומי' המפיץ ללומדים בסדר דף היומי בכל רחבי תבל, בלב כולנו, צורתו הטהורה עדיין חקוקה, איך שהיה מתאמץ ויגע בתורה בכל כוחו ומוחו, יומם ולילה, באורה ובאפילה, במסירות מופלאה, אשר לא ניתן לשערה. וגם בימיו האחרונים, בשארית כוחותיו הדלים, עם ייסורים מרים וקשים, אזר עוז בחיל ובגבורה, לקיים 'ולא ימוש התורה', כפשוטה וכמשמעה, עד שעתו האחרונה, עדי עלותו בשמי רום בקדושה ובטהרה. תהא נשמתו הטהורה, בצרור החיים צרורה, ויהיה לימוד הרבים בספר עילוי לנשמתו הטהורה.

מערכת 'למסקנא'

תלמוד בבלי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ברכת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ברוך מאיר יעקב שוחט

סטארין קארין

רח' האתרונ 89, נבעת זאב ת"ז

ה'ה
יום ה' אספר קחנא את הרפתי אשר תואלת אק י"ז פ"א
תשפ"ה

כבוד ישיבת מרכז הרב אהרן איזאק הי"ד שליט"א

קורת רוח פסיקות אלו כי יש אתה אן מאה חפתי אומ
והפתי אומ ספר איהא פאסקנא סאמית פ"א, ועד עתה
הלאה פאסקנא על הק' והיא ועוד ועד נסויה על ינה אספת
פ"א, יהי השל"ה צאק שגכר אמוצא אור כחפ"ק שמו
חפ"ק אים.

והרפתי תעלה שגכר אמוצא אהשאתק פ"א ותמו
רוק נמת אכ"ה יחיו אטמה אהר"ב.

כ"ה הש"ה והפסקות לך אמן אמוצא שליט"א
שעין שווא"ה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הסכמת הנאון הגדול הרב נפתלי נוסבוים שליט"א

RABBI NAFTALI NUSBOIM

Chief Rabbi of North Jerusalem
Av Beth Din Ahavas Shalom
Gaon Av Beth Din Meishiv Kahalacha
and Rosh Yeshivas Chayey Moshe Jerusalem

נפתלי נוסבוים

רב ואב"ד בסניף ירושלים עיריית תוסביא
אב"ד בבית"ד אחבת שלום
טאכד ברי"צ משיב כהלכה
וראש ישיבת חיי משה ירושלים

ב"ד א"י פ"ב

הס"ב

הנני כזה בקח המאזע לכתבים אלו
הספיקו ספני למסקנות אשר חרב
המתקד הם הריב אזמאנק בייצג איטא
ובו סיטמי סגילת גאלון מסודר וקצו
אשר ניה מוזר זמן וכתצור זמן הסוקילת
וסימאז ודכוס זכעיוו תצאן סימיו
ונצה יקוסק ושלמא זכעק מיהו דת
מתודכיו כפיק וכו' ואז תגמאז וכו'
וט גנה זכמי ח"כים קאטו האגילת
יהו גליון כתייהו
ומלל זכוט איצני חזקתיו זכיהו זכיהו זכיהו
דחוציא זאז קכל האסטמל ודפוס הנשמאל
כטיבול ויהי למעלה היכיו אכ"ל
הנ"ל חנ"ל התורה
נפתלי נוסבוים

הסכמת הגאון מרא דאתרא מודיעין עילית

מאיר קסלר

בלאאמריד הנרי"ש זעלליה
רב ואב"ד מודיעין עילית
קרית ספר, רחוב שדי זמרי 12

בס"ד

יום שלישי י"ג אייר תשפ"ד

ראיתי את הספר עמ"ס בב"מ שבו העלה הרה"ג ר' אברהם אלימלך בריזל שליט"א סיכומי הדינים העולים למסקנת הסוגיות, דבר שיכול להועיל לחזרה תמציתית על המסכת, כמו"כ לעורר שימת לב לדינים העולים שפעמים שלומדים דף גמ' ולא שמים לב למסקנא העולה.

והרב המחבר שליט"א עשה דבר נאה ומתקבל ויש בכך משום עוד תוספת לכלים שהומצאו בדור האחרון שבס"ה מסייעים לשון ולזכור בדרכים שונות.

והנני לברך את הרב המחבר שליט"א שיזכה הלאה לשבת ולשקוד באוהלי תורה מתוך מנוחת הנפש והרחבת הדעת לאורך ימים ושנים.

בעה"ח
מאיר קסלר

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ג. הכל נערכים, שיש להם ערך, ואפילו מוכה שחין שאינו שוה כלום לימכר בשוק, יש לו ערך הכתוב בפרשה, שאם אמר על עצמו ערכי עלי, או שאחד אמר על מוכה שחין ערך זה עלי, מביא כשיעור דמי ערכין האמור בפרשה.

ד. הכל נודרים, שמי שאמר דמי עלי או דמי פלוני עלי, צריך ליתן את שויו.

והכל נידרים, שכל אדם השוה כלום יש לו דמים, ואם אמר דמי עלי, או אמר על אחר דמי פלוני עלי, נותן לפי מה שהוא נמכר בשוק. ואפילו אם היה הנידר פחות מבן חודש, יתן דמיו, ואע"פ שלענין ערכין אין פחות מבן חדש נערך, שאם אמר ערכי עלי פטור מכלום, שלא נתנה תורה ערך לפחות מבן חודש, אבל דמים יש לו לפי שויו למי שנדר ליתן את דמיו.

דף ב'

א. הכל ממירים, אחד האנשים ואחד הנשים, שמביאים בהמת חולין אצל בהמת קדשים, ואומרים זו תמורת זו. (ואין ממירים בבהמת קרבן של אחרים, אבל יורש ממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו).

ולא שהאדם רשאי להמיר לכתחילה, שנאמר 'לא יחליפנו ולא ימיר אותנו טוב ברע או רע בטוב', אלא שאם המיר, מומר, וסופג את הארבעים.

ב. הכל מעריכין, ואפילו קטן שהוא 'מופלא הסמוך לאיש', שהוא בן י"ב שנה ויום אחד ויודע להפלות לשם מי מקדישים, שאם אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי, נדרו קיים, וחייב ליתן כפי שנים של נערך (וכשיעור הדמים הקצובים בפרשת ערכין).

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ח. חרש שוטה וקטן לא ישחטו אפילו בחולין, ואם שחטו שחיתתם פסולה בדיעבד, שמא יקלקלו את שחיתתן, שמא ישהו או ידרסו או יחלידו. ואם שחטו ואחרים רואים אותם, שחיתתם כשרה. (תוס' ד"ה אילימא ורש"י להלן יב:).

ט. כל הפסולים ששחטו את הקרבן, כגון זר אונן טמא ובעל מום וכיוצא בהם, שחיתתם כשרה, שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים, ובלבד שלא יהיו טמאים נוגעים בבשר.

דף ג'

א. לאביי, נותנים לכתחילה לכותי לשחוט אם ישראל עומד על גביו, שהיא מצוה שהחזיקו בה הכותים. אבל אם ישראל יוצא ונכנס, לא ימסור לכותי לשחוט לכתחילה, שאע"פ שהוחזקו לעצמם, אין מקפידים אם ישראל יאכלו נבילות, שאין מקפידים על 'לפני עור לא תתן מכשול' (שמפרשים אותו כמשמעו שלא יתן אבן לעוור בדרך כדי להפילו). ואין סומכים על זה שהישראל יוצא ונכנס' כשם שסומכים על כך בין שהוא ברשות עובד כוכבים, לפי שהעובד כוכבים לא נגע ביין בשעה שפורש ממנו, אבל בהמה זו נתונה ביד הכותי ונוגע בה, וכהרף עין שוהה או דורס, ולפיכך אין סומכים כשישראל יוצא ונכנס. ובדיעבד אם שחט כשישראל היה יוצא ונכנס, חותך כזית בשר ונותן לו, אם אכלו מותר לאכול

ה. לרבי מאיר, מי שאינו נודר כל עיקר, טוב אפילו ממי שנודר ומשלם. ולרבי יהודה מי שנודר ומשלם טוב ממי שאינו נודר כל עיקר. וכל זה כשאומר 'הרי זו', אבל אם אמר הרי עלי, שחייב באחריותו, לדברי הכל טוב שלא ידור משידור וישלם, שמא יפשע ולא יקיים.

ו. הכל חייבים בסוכה, ואפילו קטן הצריך לאמו. הכל חייבים בציצית, אפילו קטן שיודע להתעטף. הכל סומכין על קרבן שלהם, אחד אנשים ואחד נשים.

ז. הכל שוחטים, ואפילו טמא יכול לשחוט חולין שנעשו על טהרת הקודש, גם לסובר שחולין שנעשו על טהרת הקודש דינם כקודש, וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן, יכול הטמא לשחוט, כיצד הוא עושה? מביא סכין ארוכה ושוחט בה, כדי שלא יגע בבשר. ואם נטמא בשרץ, יכול לשחוט אפילו בסכין של מתכת. ואם נטמא במת, לא ישחוט בסכין של מתכת, שהתורה אמרה 'בחלל חרב' חרב הרי הוא כחלל, והסכין נעשה אב הטומאה כשוחט עצמו ומטמא את הבשר, אלא יבדוק קרומית של קנה וישחוט, שהרי שוחטים גם בקרומית של קנה.

אבל במוקדשין, לא ישחוט הטמא אפילו בסכין ארוכה, שמא יגע בבשר. ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי, שחיתתו כשרה. ואם אינו לפנינו, ואחרים ראו ששחט ולא נגע בבשר, שחיתתו כשירה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ישחוט. ואם שחט, בודקים אותו, אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. ואם שחט ולא בדקו אם יודע הלכות שחיטה, ואינו לפנינו שנוכל לבדקו, אם אחרים ראו את שחיטתו שחיטתו כשירה.

וללשון שני של רבינא (וכן לרבה בר עולא ולאביי ורבא ולרב אשי), נותנים לכתחילה לשחוט גם למי שאין יודעים בו שידוע לומר הלכות שחיטה, לפי שרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם.

ד. ללשון שני של רבינא, אין נותנים לכתחילה לשחוט אלא למי שהוא מוחזק, ששחט לפנינו שנים ושלש פעמים ולא נתעלף, אבל אם לא שחט לפנינו שנים ושלש פעמים לא ישחוט, שמא יתעלף. ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי, שחיטתו כשירה. ואם שחט ואינו לפנינו שנוכל לשאלו, אם אחרים ראו את שחיטתו, שחיטתו כשירה.

וללשון ראשון של רבינא (וכן לשאר אמוראים) נותנים לכתחילה לשחוט גם למי שאינו מוחזק ולא שחט שנים ושלש פעמים, ואין חוששים לעילוף.

דף ד'

א. שחיטת כותי, אם היה ישראל עומד על גביו, מותרת. ואם בא ומצאו ששחט, חותך כזית בשר ונותן לו, אם אכלו מותר לאכול

משחיטתו, שהרי לעצמו הוא נזהר, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו.

ולרבה, אם ישראל יוצא ונכנס נותנים לכותי לשחוט לכתחילה, וכדין שומר את היין מעובד כוכבים, שאינו צריך להיות יושב ומשמר, אלא אע"פ שיוצא ונכנס מותר. ואם בא ומצא לכותי ששחט (ולא היה ישראל יוצא ונכנס), חותך כזית בשר ונותן לו, אם אכלו מותר לאכול משחיטתו, ואם לא אכלו אסור לאכול משחיטתו.

ולסוברים שכותים גרי אריות, שחיטת כותי פסולה בכל אופן כשחיטת עובדי כוכבים.

ב. ישראל מומר שאוכל נבילות לתיאבון, לרבה ורב אשי בודקים לו סכין ונותנים לו לשחוט, ומותר לאכול משחיטתו (ואפילו אם אין אחרים רואים שחיטתו. רש"י ד"ה שוחט לכתחילה). ואם לא בדק ונתן לו, לא ישחוט. ואם שחט, בודק סכינו אחריו, אם נמצא יפה מותר לאכול משחיטתו. ואם אין הסכין לפנינו אסור לאכול משחיטתו. (ודוקא מומר לתיאבון, אבל מומר להכעיס גם אם נמצאת סכינו יפה אסור לאכול משחיטתו, שהוא מועד לנבל בידיים).

ולאביי אין נותנים למומר לתיאבון לשחוט גם אם בדקו לו את הסכין.

ג. לרבינא ללשון ראשון, אין נותנים לכתחילה לשחוט אלא למומחה שידועים בו שידוע לומר הלכות שחיטה, אבל אם אין יודעים בו שידוע לומר הלכות שחיטה, לא

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

בה יותר מישראל, וסומכים עליהם גם אם אינה כתובה בתורה, ואם לא החזיקו בה, אין סומכים עליהם.

ולפיכך, מצת כותי, לתנא קמא מאחר שאיסור חמץ ומצות אכילת מצה כתובים בתורה, מותרת באכילה ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, ואין תולים לומר שאינם בקיאים בשימור לשם מצת מצוה. וכן לר"ש בן גמליאל מותרת ויוצאים בה, שכל מצוה שהחזיקו בה הרבה מדקדקים בה יותר מישראל. ולרבי אליעזר אסורה באכילה, שמא לא שמרוה מחימוץ.

ד. ישראל מומר שאוכל נבילות לתיאבון, לשיטת רבא בודקים סכין ונותנים לו, ומותר לאכול משחיטתו, שאינו מניח היתר ואוכל איסור. אבל אם לא בדק את הסכין אסור לאכול משחיטתו, לפי שאינו טורח, ואם לא ימצא סכיניו יפה לא יחזר אחר סכין אחרת.

ה. חמץ של עוברי עבירה, שאין מבערים את החמץ בפסח מפני הפסידה, לאחר הפסח מותר מיד, מפני שהם מחליפים בשל עובדי כוכבים, שמכיון שיכולים לאכול חמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח שהוא מותר, אין אוכלים חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח. ודין זה הוא בין לרבי יהודה שחמץ שעבר עליו הפסח אסור מן התורה, ובין לרבי שמעון שהוא אסור מדרבנן.

ו. ערל שהוא מומר לערלות, לתנא בברייתא מותר לשחוט, שמומר לדבר אחד לא נעשה מומר לכל התורה כולה.

משחיטתו, ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. ואם היה ישראל יוצא ונכנס, לאביי שחיטתו אסורה (אם לא נתן לו משחיטתו ואכלו), ולרבא שחיטתו מותר.

ב. וכן אם מצא ביד הכותי דקוריא של צפרים, קוטע ראשו של אחד מהן ונותן לו, אם אכלו מותר לאכול משחיטתו. ודוקא כשמכניס ישראל הבודקו את כל הצפרים תחת כנפי כסותו, וממעכו וכותשו, שאין הכותי מכיר איזה נתן לו, וגם אם היה לו סימן אינו מכירו, אבל אם מכיר מאיזה נתן לו, אסור לאכול את השאר, שמא הכותי יודע שציפור זה שחט כהוגן.

ואע"פ שדברים הפוסלים בשחיטה, והם שהיה זרסה חלדה הגרמה ועיקור, אינם כתובים בפירוש בתורה, וגם שחיטת עוף אינה מפורשת בתורה, וי"א שאין שחיטה לעוף מן התורה, סומכים על שחיטת כותי גם בעוף, לפי שהחזיקו בה (לשיטת רשב"ג בסמוך).

ג. תנאים נחלקו באיזה מצוות אפשר לסמוך על הכותים:

א) לתנא קמא, כל מצוה שהיא כתובה בתורה, אע"פ שלא החזיקו בה, סומכים עליהם. וכל שאינה כתובה בתורה, אפילו אם החזיקו בה, אין סומכים עליהם. (ב) לרבי אליעזר אפילו מצוה שהיא כתובה בתורה והחזיקו בה, אין סומכים עליהם, שאינם בקיאים בדקדוקי מצוות. (ג) לרבן שמעון בן גמליאל, כל שהחזיקו בה, הרבה מדקדקים

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

אדם ממקום שנקרא עורב, שאם כן היה לו לומר 'העורביים'.

ב. מומר לכל התורה כולה, אין מקבלים ממנו קרבן, שנאמר 'אדם כי יקריב מכס' ולא כולכם, להוציא מומר לכל התורה שאין מקבלים ממנו קרבן.

ג. אבל מומר לדבר אחד, מקבלים ממנו קרבן, שנאמר 'מן הבהמה', להביא בני אדם שדומים לבהמה, מכאן אמרו מקבלים קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה. חוץ מן המומר לנסך את היין, ולחלל שבתות בפרהסיא שאין מקבלים ממנו קרבן, שהמומר לעבודה זרה הוא כמומר לכל התורה כולה.

ד. ובאומות העולם, כולם מתנדבים קרבן, ואין חילוק בהם בין כשרים למומרים, שלא נאמר 'מכס' אלא בישראל ולא באומות.

ה. למסקנת הגמרא, מומר לעבודה זרה הוא כמומר לכל התורה כולה ושחיטתו פסולה. (ודברי רב ענן ששחיטתו כשרה, נדחו).

ו. מומר לאכול חלב, ואכל דם בשוגג, לתנא קמא אינו מביא קרבן חטאת, שנאמר 'מעם הארץ' פרט למומר. ולרבי שמעון בן יוסי מביא, שהמומר נתמעט מלהביא קרבן חטאת מן הכתוב 'אשר לא תעשינה בשגגה ואשם', וסמוך לו 'או הודע חטאתו אשר חטא והביא וגו', ומשמע מ'אשר לא תעשינה', שהשב מידיעתו, שאם היה יודע שהוא אסור היה מבטל עבירה זו, ושגגה

ז. ישראל שהוא מומר לעבודת כוכבים, לרב ענן בשם שמואל מותר לאכול משחיטתו, שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב, שנאמר 'ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד', ואין הסתה בדברים אלא באכילה ושתייה, ולא בשתייה לבד שאין דרך המלך לשותות בלא אכילה, ועוד שנאמר 'ויזבח ויסיתהו', שהסיתהו בזביחה. ולא אכל יהושפט ממה ששחטו אנשיו, ואחאב ממה ששחטו אנשים שלו, שלא היה יהושפט נזהר ונבדל מאחאב, שנאמר 'ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער שומרון', שהיו יושבים כשיבת סנהדרין כחצי גורן עגולה בחיבה ובריעות ובאגודה אחת, שאין חושדים זה את זה.

ולמסקנת הגמרא (ה.) נדחו דברי רב ענן, שהמומר לעבודה זרה הוא כמומר לכל התורה כולה, לפי שחמורה עבודה זרה שכל הכופר בה הוא כמודה בכל התורה כולה, ושחיטתו פסולה.

דף ה'

א. העורבים היו מביאים לחם ובשר לאליהו בבוקר, ולחם ובשר בערב מבית המטבחיים של אחאב. וגם אם שחיטת מומר אסורה, היה אוכל על פי הדיבור. ועורבים ממש היו, ולא בני אדם ששמום עורב, שלא מסתבר שנזדמנו שנים ששמום עורב. ולא היו בני

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ב. רבי יוחנן ורבי אסי אכלו משחיטת כותי, שלא קיבלו גזירת רבן גמליאל. אבל אין לומר שלא שמעו על כך, ואילו היו שומעים היו מקבלים גזירתו, שהרי גם בהמה של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, כל שכן צדיקים עצמון.

ג. מתחילה לא קיבלו את גזירת רבן גמליאל ובית דינו על הכותים, ולאחר שסיפרו לרבי אמי ורבי אסי שאין שם שומרי תורה, לא אזו משם עד שעשאו עובדי כוכבים גמורים, בין לענין ששחיטתם פסולה, ובין לענין יינם שהוא יין נסך, וכן לענין ביטול ונתינת רשות (ראה בסמוך), וקיבלו מהם.

ד. תלמיד היושב לפני רבו, ויודע שהרב יודע להחזיר לו טעם, ישאלנו, ועל זה נאמר 'כי תשב ללחום את מושל בין'. אבל אם יודע שהרב לא ידע להשיב, יחזק עצמו ולא ישאלנו ויביישנו. ואם מתאוה לשאול ולעמוד על העיקר, יפרוש הימנו. ועל זה נאמר 'תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה'.

ה. ישראל ששכח ולא נתן בערוב עם בני המבוי, והוא דר עמהם ואוסר עליהם, מבטל להם רשותו, ונותן להם רשותו, כיצד אמר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך, קנה ואינו צריך לזכות בקנין חליפין. אבל עובד כוכבים אינו נותן ומבטל רשות, עד שישכור. וכן כותי עשאו כעובדי כוכבים גמורים לדין זה.

ו. ישראל מומר, אם הוא שומר שבת

היתה לו וחטא ואשם, הוא יביא קרבן על שגגתו, אבל מי שאינו שב מידיעתו, אינו מביא קרבן על שגגתו, ומאחר שאינו מומר לאכול דם, אע"פ שהוא מומר לאכול חלב, הרי היה שב אילו היה יודע שהוא דם, ולפיכך מביא קרבן על הדם.

ז. מומר אינו מביא קרבן בין עולה שהוא בא לדורון, שנאמר 'מכם' ולא כולכם, ובין חטאת שהוא בא חובה, שנאמר 'מעם הארץ' פרט למומר.

ח. מקום שנאמר 'בהמה' לשון גריעות הוא, ולפיכך דרשו 'מן הבהמה', להביא בני אדם שדומים לבהמה, שמקבלים קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה. ומקום שנאמר 'אדם ובהמה' לשון שבח הוא, ולפיכך דרשו את הכתוב 'אדם ובהמה תושיע ה' על בני אדם שערומים בדעת ומשימין עצמן כבהמה. ודוקא כשנאמר אדם ובהמה יחד, אבל מקום שחילק הכתוב, כגון 'וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה', לשון גריעות הוא.

דף ו'

א. רבן גמליאל ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה גם אם היה ישראל עומד על גביו, לפי שמצאו להם דמות יונה בראש הר גרזים שהיו עובדים אותה, ואע"פ שלא היו אלא אותם שבהר גרזים, ומיעוט היו, סובר רבן גמליאל כרבי מאיר שחושש למיעוט. ומטעם זה גזר רבי מאיר ואסר את יינם.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר. ואע"פ שלא גזרו חכמים על תערובת דמאי, מאחר שאמר לה עשי לי משלך, כאילו עירב בידים. ולשיטת רפרם שאור ותבלין אסור גם בתערובת, לפי שהם עשויים לטעם, וטעם לא בטל.

ט. הנותן לחמותו עיסתו לאפות, מעשר את שהוא נותן לה, ואת שהוא נוטל ממנה, מפני שחשודה שאם יתקלקל הלחם מחליפתו, שהיא רוצה בתקנת בתה ובושה מחתנה, ולפיכך מעשר מה שנותן לה שאם תחליף לא יהא חבר זה נותן לפניה מכשול, ומעשר מה שנוטל ממנה שמא החליפתו.

י. הנותן לפונדקית שלו לתקן לו עיסה וקדירה, מעשר מה שנותן לה ומה שנוטל ממנה, מפני שחשודה שמחלפת, ואע"פ שלא נחשדו עמי הארץ להחליף ולגזול, באכסנאי שהוא סומך עליה היא מתכוונת לטובה, וגם אם לא נתקלקל אלא שנצטנן הלחם, היא מחלפת לו, שמורה לעצמה ואומרת בר בי רב יאכל חם ואני אוכל צונן.

יא. אשת חבר, בזמן שהיא טמאה, מותר לה לטחון עם אשת עם הארץ, ואין חוששים שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר, שמאחר שהיא טמאה, אינה רגילה ליגע במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה, וסתמה היא עומדת מרחוק ולא נגעה. אבל בזמן שהיא טהורה אסור, הואיל וסתמה נוגעת, חוששים שמא תשכח ותאכל דבר שאינו מעושר. ולרבי שמעון בן אלעזר לא

בפרהסיא, מבטל רשות ונותן רשות. ואם אינו שומר שבת בפרהסיא, אינו מבטל רשות ונותן רשות.

ז. הלוקח מעם הארץ יין לתת לתוך המורייס, או לתוך האלונתית, או כרשינים לעשות מאכל של גריסין ותבלין מעורבים בו, וכן עדשים לעשות מהם מאכל הנקרא 'רסיסין', חייב לעשר משום דמאי, שאע"פ שסוף כל אלו לערב (ולא גזרו חכמים על תערובת), הואיל ובאים ליזו של חבר מעם הארץ כשהם בעין שלא בתערובת, חייב להפריש דמאי. ואין צריך לומר משום ודאי, אם אמר לו המוכר לא הפרשתי מהם.

אבל אם קנה מעם הארץ האלונתית עצמה, או המאכל שמעורב בו גריסים או עדשים, מותרים, שלא גזרו חכמים משום דמאי כשלוקח תערובת מעם הארץ. ומעשה ברב אסי שאכל ביצים מצומקות ביין שלא מדעתו, והוכיח מכך רבי זירא שלא גזרו על תערובת של דמאי, שאילו גזרו עליו חכמים לא היה רב אסי נכשל בדבר, שהרי גם בהמה של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם, כל שכן צדיקים עצמם.

ח. הנותן לשכנתו שהיא אשת עם הארץ עיסה לאפות ומסר לה שאור, או שנתן לה קדירה לבשל ונתן לה התבלין, אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה דבר שאינו מעושר או של שביעית, לפי שאין עמי הארץ חשודים על הגזל. ואם אמר לה עשי לי השאור והתבלין משלך, חושש לשאור

תקלה על ידם כל שכן צדיקים עצמן. וחברו על רבי אחיו ובית אביו, איך נוהג היתר במקום שאבותיו ואבות אבותיו נהגו בו איסור, ודרש להם מה שנאמר בחזקיה שכיתת נחש הנחושת, לפי שהניחו לו אבותיו מקום להתגדר בו.

ב. ומכאן למדנו לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה, שאין מזיחין אותו, כלומר אין מבדילים אותו משמועתו לאמר חזור בך, וכלשון הכתוב 'ולא יזח החושן'. וי"א שאין מזניחים אותו, כלומר אין משקצים את דבריו, כלשון הכתוב 'כי לא יזנח לעולם ה"'. וי"א שאין מזחיחין אותו לומר גאותך גרמה לך שלא הטית אוזן לשמוע דבר כהלכתו מפי רבך (וי"מ שאין מגביהים ומסלקים אותו מדבריו), וכלשון התנא 'משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקות בישראל'.

ג. גדול כוחו של רבי פנחס בן יאיר כמה שיש רבים רבוא, שחלק לו נהר גינאי את מימיו כשהלך לפדיון שבויים, ולאדם נוסף שהיה עמו ונשא חטים למצות של פסח לפי שעוסק במצוה, ולסוחר ערבי שהיה עמהם שלא יאמרו כך עושים לבני לוייה.

ד. הלוקח תבואה מעם הארץ לזרע, ולבהמה, וקמח לעורות, ושמן לנר, ושמן לסוך בו את הכלים, פטור מלעשר דמאי. ודוקא כשלקחם מתחילה לבהמה, אבל אם לקחן מתחלה לאדם ונמלך עליהם לבהמה, חייב לעשר.

ולפיכך הלוקח פירות מן השוק לאכילה,

תטחון גם כשהיא טמאה, מפני שחבירתה נותנת לה ואוכלת, ואע"פ שאין אשת חבר רגילה לאכול גזל ולא דבר שאינו מעושר, חוששין שתשכח, שאדם עשוי לאכול מה שנותנים לו. ואע"פ שעם הארץ אינו חשוד על גזל, חוששים שמא אשת עם הארץ תתן לה משל בעלה, שהיא מורה היתר לעצמה שמוותר לאשת חבר המסייעת לה לאכול, כשם שהשור אוכל מדישו.

אע"פ שביערו אסא ויהושפט כל עבודה זרה שבעולם, לא ביערו נחש הנחושת שעשה משה שהיו בני ישראל מקטרים לו עד שבא חזקיה וביערו, שהניחו לו אבותיו מקום להתגדר בו.

דף ז'

א. הרבה כרכים כבשום עולי מצרים, ולא כבשום עולי בבל לקדשם בשניה. ולסובר שקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא, לא רצו להחזיר קדושתה, כדי שיהא מותר לחרוש ולזרוע שם בשביעית שאין נוהגת בחוצה לארץ, ויסמכו עליהם עניים ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני.

ובית שאן מהן היתה. והעיד רבי יהושע בן זרוז לפני רבי על רבי מאיר שאכל שם עלה של ירק לאחר שנאגד בלא מעשר, והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו שפטורה ממעשר, שאין לומר שרבי מאיר שוגג היה שגם בהמה של צדיקים אין הקב"ה מביא

השונמית, וריפא צרעת נעמן ששקולה כמת, שנאמר 'אל נא תהי כמת'. אבל לא נתקיים במה שהחיה הרשע שנגע בעצמותיו, שהרי לא הלך לביתו, ולא החייהו אלא עד שהלך משם וכדי לסלקו מאצלו.

ח. למה נקראו הפרדות 'ימים', שאימתם מוטלת על הבריות. לא היה אדם שקיבל מכה מפרידה לבנה שראש כרעיה לבנים, ונתרפא.

ט. רבי חנינא דרש 'אין עוד מלבדו' ואפילו כשפים, שאם אין גזירה מהקב"ה אין מריעים לאדם, וכך היה מעשה אצלו. ודוקא רבי חנינא שזכותו רבה, אבל על אחרים דרש רבי יוחנן, שנקראו כשפים לפי שמכחישים פמליא של מעלה.

י. אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה, שנאמר 'מה' מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו'. ודם ניקוף מרצה כדם עולה. ודוקא באגודל ימין, ובניקוף שני קודם שנתרפא הראשון, וכשהולך לדבר מצוה.

דף ח'

א. ליבן סכין ושחט בה, שחיתתו כשרה, ואין אומרים שריפה היא זו ולא שחיתה, לפי שחידודה קודם לליבונה. ואין הסכין שורף את הסימנים מן הצדדים כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים, לפי שצדדי בית השחטה מתרחבים מצדי הסכין

ונמלך עליהן לבהמה הרי זה לא יתן לא לפני בהמתו ולא לפני בהמת חברו אלא אם כן עישר. מעשה שנתנו לחמורו של רבי פנחס בן יאיר כשהיה בדרך לפדיון שבויים שעורים של דמאי ולא אכלתם עד שעשירום, ומכאן למדנו שאפילו בהמה של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידם.

ה. רבי פנחס בן יאיר לא היה רגיל להנות משל אחרים, שיש שרוצה ואין לו, ויש שיש לו ואינו רוצה, ומימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו, ומיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו. פעם אחת הסכים לבוא לסעוד אצל רבי, לפי שיש לו והוא רוצה, ונמנע כשראה בפתחו פרידות לבנות משום שמלאך המות בביתו, ולא הסכים שימכרם משום 'לפני עור', ולא שיפקרם משום שמרבה נזק, ולא שיעקרם משום צער בעלי חיים, ולא שיהרגם משום בל תשחית, והפציר בו רבי הרבה עד שגבה הר ביניהם. ובכה רבי, מה בחייהם כך במיתתן על אחת כמה וכמה, שגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם.

ו. גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, שהרי מת רשע שנגע בעצמות אלישע קם לתחיה מיד, ואילו בחייו כשרצה להחיות בן השונמית, הוצרך לשום פיו על פיו ועיניו על עיניו ולבקש רחמים.

ז. אליהו בירך לאלישע 'ויהי נא פי שנים ברוחך אלי', כלומר שאליהו החיה אחד (בן הצרפית) ואלישע יתיה שנים, שהחיה בן

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

מחמת חום, ואינו מצטרף עם חצי גריס הראשון של שחין.

ה. סכין שנשתמשו בה לקרבנות של עבודת כוכבים, אסורה בהנאה. ואם לא נבלעו בה שמנונית של איסור, כגון חדשה שלא חתכו בה אלא עצים, או ישנה שליבנה באור, מותר לשחוט בה בהמה, לפי שהוא מקלקל ואין זו הנאה, שבחייה היו דמיה מרובים מלאחר שחיטה, שבחייה היא עומדת לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה. ואסור לחתוך בה בשר, לפי שהוא מתקן.

ופעמים שאסור לשחוט בה, כגון אם היתה הבהמה מסוכנת, לפי שהוא מתקן, שאם לא ישחטנה תמות. ופעמים שמותר לחתוך בה בשר, אם היו נתחים של בשר טובים, כגון ירך וכתף וחזה, שעשויים לשלוח דורון לאדם חשוב, מותר לחתכם לפי שהוא מפסידם.

ואם לא נשתמשו בה מעולם לעבודה זרה, מותרת בהנאה, שמשמשי עבודה זרה אינם אסורים עד שיעבדו.

ו. השוחט בסכין של עובדי כוכבים, לשיטת רב קולף בית השחיטה, מפני שבלעה שמנונית הסכין, ולרבה בר בר חנה מדיח במים. ונאמרו כמה אופנים במה נחלקו: א) לשיטת רב בית השחיטה רותח, ולרבה בר בר חנה בית השחיטה צונן.

ב) לדברי הכל בית השחיטה רותח, ואע"פ כן סובר רבה בר בר חנה שאין צריך אלא הדחה,

ומכאן ומכאן, ואין הסימן נוגע אלא בחידודו של סכין.

ב. שחין ומכוה מטמאים בשבוע אחד, בשני סימנים, בשער לבן ובפסיון. ולמה חילקם הכתוב בשתי הפרשיות, לומר שאין מצטרפים זה עם זה לשיעור נגע, שהוא כגריס.

איזהו שחין? לקה בעץ, באבן, בגפת, בחמי טבריא, ובכל דבר שלא בא מחמת האור, כגון עופרת ממקום שהוא נעקר, זהו שחין. ואיזהו מכוה? נכוה בגחלת, ברמץ, בסיד רותח, בגפסית (מין סיד) רותח, ובכל דבר הבא מחמת האור כגון חמי האור, זו היא מכוה. ואם עלה בו חצי גריס מחמת חום מכה שלא על ידי האור, וחצי גריס אצלה על ידי כויית האור, אין מצטרפים.

ג. היו שחין ומכוה במקום אחד, שבאותו מקום עצמו לקה שני פעמים, אם השחין קדם למכוה ביטל מכוה את השחין. ואם המכוה קדמה לשחין ביטל שחין את המכוה.

ד. היה לו שחין כחצי גריס, וליבן שפוד והכה בו כחצי גריס בסמוך לשחין, נסתפקו בגמרא אם המכה קודמת והחום בא אחריו, והמכוה אחרון וביטל את השחין, ואין מכוה מצטרף לשחין, או שהחום קודם למכה, וביטל שחין את המכוה, ומצטרף עם חצי שחין הראשון. ולא נפשט.

ואם לא הכהו בכח, אלא דקרו, שאין כאן חבטה, נדון כמכוה, לפי שאין כאן אלא נגע

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ט. הטבח צריך שני כלים של מים, אחד שמדיח בו בשר, ואחד שמדיח בו חלבים. ולא די שיהיה לו כלי אחד וידיח בו בשר תחילה ולאחר מכן ידיח בו חלבים, גזירה שמא ידיח חלבים ואחר כך בשר, אבל כשיש לו שנים לא גזרו שמא יחליף, לפי שיש לו היכר.

י. לא יהא אדם כופה את כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם, על גבי בשר אחר, שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר. אבל כשהם מונחים על הדף כדרכן, אע"פ שהחלב למעלה, אין הכסלים בולעים מחלב הדבוק בהם, לפי שהקרום מפסיק מלמטה, אבל כשכופהו על בשר אחר אין קרום העליון של החלב מפסיק, לפי שהוא נקרע במשמוש ידיים של טבח.

דף ט'

א. תלמיד חכם צריך שילמוד שלשה דברים: (א) כתב, שידע לחתום שמו כשישב בדין או לעדות. (ב) שחיטה, שיאמן ידו לכך גם אם הוא בקי בהלכותיה. (ג) ומילה. ולרב תנניא בר שלמיא בשם רב צריך שילמוד גם קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית. אבל יש אומרים שאלו אינו צריך ללמוד, לפי שמצויים תדיר, ולפיכך הכל בקיאים בהם ואין צריכין לימוד, שמעצמו יהיה בקי בהם.

ב. כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו, ואלו הן הלכות שחיטה: (א) שהיה, ששהה כדי שחיטת בהמה. (ב)

שמאחר שהסימנים טרודים להוציא דם, אינם בולעים מן השמנונית.

ג) לדברי הכל בית השחיטה צונן, ואע"פ כן סובר רב שצריך לקלוף, שמחמת דוחק הסכין בית השחיטה בולע.

ז. סכין ששחט בה טריפה, י"א שצריך להגעילה בחמין, מפני שבלעה שמנונית הטריפה. אבל סכין ששחט בה בהמה המותרת, אין צריך להגעילה משום שמנונית אבר מן החי, שאינה מתחממת אלא בגמור שחיטה, ובאותה שעה הבהמה מותרת.

ו"א שסכין ששחט בה טריפה אין צריכה אלא הדחה בצונן, שבין השחיטה צונן ולא נתחמם הסכין ולא בלע. וכן הלכה. ואם יש לו חתיכת בגד ישנה קשה, מקנח בה ואין צריך אפילו הדחה בצונן.

ח. הטבח צריך שלשה סכינים, אחת ששוחט בה, ולא יחתוך בה דבר אחר, שלא תפגם ותתקלקל ופעמים שיבוא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה. וסכין אחד שמחתך בה בשר, ואחד שמחתך בה חלבים, אבל לא ישתמש בסכין אחד לבשר וחלבים, ויחתוך חלבים לאחר שישחוט בשר, גזירה שמא יחתוך חלבים ואחר כך בשר, ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית ע"י שפשוף הידים, ולאחר מכן ידבק בדפנות הבשר, ואע"פ שהוא צונן ולא נבלע בו, נדבק הוא מבחוץ. אבל כשיש לו סכין מיוחד לבשר וסכין מיוחד לחלבים אין חשש שיחליף, שעושה בה סימן להיכר.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ה. בהמה שנשחטה, ונולד בה ספק טריפות, ספק אם קודם שחיטה היה בה אם אירע לה לאחר שחיטה, מעמידים אותה על חזקת היתר, שסתם בהמה אינה טרפה, ותולים שלאחר שחיטה אירע לה והיא כשרה.

ו. בהמה שנשחטה, ובא זאב ונטל בני מעיים, מותרת, שהרי המעיים אינם לפנינו ואין רואים שום ריעותא. וכן אם ניקב את המעיים, הרי ראינו שהוא ניקבם ומתחילה לא היו נקובים, ואין כאן ריעותא, וכשרה. ואפילו אם נטלן והחזירם כשהן נקובים, ולא ראינו שניקבם, אין חוששים שמא מתחילה היו נקובים ובמקום נקב נקב, וכשרה.

ז. ראה צפור המנקר בתאנה ועכבר המנקר באבטיחים, חוששים שמא נקב במקום נקב של נחש, ואסור באכילה משום סכנת נפשות. ואף על פי שלענין איסור טריפה, (כשנטל זאב בני מעיים והחזירם נקובים) אין חוששים שמא במקום נקב נקב, בסכנה החמירו יותר, ש'חמירא סכנתא מאיסורא'.

ח. ספק טומאה ברשות הרבים טהור, שלמדים הלכה מסוטה, שהתורה אסרה את ספקה רק ברשות היחיד שהוא מקום סתירה ולא ברשות הרבים, כך ספק טומאה אינו טמא אלא ברשות היחיד, אבל ברשות הרבים הוא טהור.

ט. מים שנשארו מגולים בלילה, ספק שתה מהן נחש ספק לא שתה, אסורים מספק משום סכנה.

דרסה, ששחט והתיז הראש בבת אחת ולא הולך והביא. ג) עיקור, ששחט הוושט ופסק הגררת. ד) חלדה, שהחליד את הסכין כחולדה התחובה בחורים. ה) הגרמה, ששחט מתוך הטבעת, שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה.

ואפילו אם שחט לפנינו כהוגן שנים ושלשה פעמים, אסור לסמוך על שחיטתו מעתה, שמאחר שלא למד אפשר שיעשה שהיה או דרסה ולא ידע.

ג. לרבי שמעון שיעור שהיה הוא כדי ביקור טבח חכם, כלומר כשיעור שיבדוק השוחט שהוא תלמיד חכם את הסכין.

ד. הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה אם שחט רוב סימנים.

ואם לא בדק, לרבי אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ב"ר ינאי טרפה היא ואסורה באכילה, שכל בהמה שנולד ספק בשחיטתה, אסורה, משום שמעמידים אותה על חזקתה, שבחייה היא בחזקת איסור משום אבר מן החי, ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי, אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי. אבל אינה מטמאה מספק, לפי שלא היה לה אלא חזקת איסור ולא חזקת טומאה, שבחייה אינה מטמאה שאבר מן החי אינו מטמא. ובברייתא אמרו שהיא נבלה ומטמאה במשא, שמאחר שהעמדונה בחזקת איסור שאינה שחוטה, אם כן מתה היא ומטמאה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ואם מצאה כמו שהניחה, כשרה, ואין בה לא פסול ולא טומאה.

יב. ספק מים מגולים אסורים, שמא נחש שתה מהם, ואף על פי שאפשר שאדם נכנס לשם וגילה אותם, או שאר שרצים שאין בהם סכנה גילו אותם, וכן אם האדם עצמו גילה אותם ושהו בגילוי כדי שיכול נחש לשתות מהם, אסורים, אף על פי שמצאם כמו שהניחם, לפי ש'חמירא סכנתא מאיסורא'.

דף י'

א. שלש משקין אסורים משום גילוי, מים ויין וחלב. וכמה ישהו ויהיו אסורים? כדי שיצא הרחש מתחת אוזן כלי וישהו, ויחזור לחור שלו.

ב. השוחט בסכין ונמצאת פגומה, וידוע שכששחט בדק קודם שחיטה והיה יפה, אבל לא בדק מיד לאחר שחיטה, לרב הונא אפילו אם שיבר בה עצמות כל היום פסולה, שמא בעור השחיטה נפגמה, ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו, ובהמה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה, וזו נולד בה ספק בשחיטה.

ולרב חסדא כשרה, שעצם וודאי פוגם, ועור ספק פוגם ספק אינו פוגם, ואין ספק מוציא מידי ודאי. ואין אומרים העמד בהמה על חזקתה, שהרי שחוטה לפניך, ואע"פ שנולד ריעותא בסכין, בבהמה עצמה אין ריעותא.

י. חולדה שהיה בפיה שרץ מת, והיא מהלכת על ככרות של תרומה, ויש ספק אם נגע שרץ המת בתרומה אם לא נגע, ספקו טהור גם ברשות היחיד, שלמדים מסוטה, שאין ספקה אסור ברשות היחיד אלא בדבר שיש בה דעת לישאל, שיש בה דעת לשאול אם נטמאה אם לא, כך ספק טומאה ברשות היחיד אינו טמא אלא בטומאות המאורעות במי שיש בהן דעת לישאל, כגון אדם שעבר אצל שרץ או נבלה, ויש ספק אם נגע אם לא נגע, אבל ככרות שאין בהן דעת לישאל, ספיקן טהור.

יא. צלוחית שמלאוה מים חיים למי חטאת, והניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה, טמאה, ומטמאה אוכלין ומשקין, וכל שכן שפסולה לקידוש, שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה.

הניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה, אם יכולה חולדה לשתות ממנה, או נחש לרבן גמליאל (הסובר שנחש דינו כחולדה), או שירד בה טל בלילה, פסולה לקידוש, שאינם מים חיים, אבל אין בה טומאה, שאין חוששים שאדם טמא גילה אותה, שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות, לפיכך כשהיתה מכוסה ומצאה מגולה יש לתלות באדם טהור או בשרצים לטהר ובאדם טמא לטמא, ותולין אחר רוב לטהר. אבל כשהניחה מגולה ומצאה מכוסה, מאחר שאין דרכם של שרצים לכסות, ואפשר שאדם טמא כיסה אותה, טמאה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שאם ימצא פגום לאחר כמה בהמות, רק ראשונה כשרה (כלשון הראשון לעיל).

ואע"פ שקודם שחיטה צריך השוחט להראות את הסכין לחכם ואין סומכים על השוחט, מעיקר הדין אפשר לסמוך על בדיקת השוחט, שעד אחד נאמן באיסורים, ולא אמרו שצריך להראות את הסכין לחכם תחילה, אלא מפני כבודו של חכם.

ה. טבל ועלה, ונמצא עליו דבר חוצץ, אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו, לא עלתה לו טבילה, עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן, שמעמידים את הטמא על חזקתו ואומרים שלא טבל. ואין אומרים הרי טבל לפניך, שהרי נולד בו ריעותא.

ו. שחט את הושט בעוף (שהכשר שחיטתה בסימן אחד), ואחר כך נשמטה הגרגרת, כשרה. נשמטה הגרגרת תחילה ואח"כ שחט את הושט, פסולה, שכבר נטרפה קודם שחיטה. שחט את הושט, ונמצאת הגרגרת שמוטה, ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה, פסול מספק. וכן אם היה ספק אם שהה השוחט או דרס, פסול. ואפילו לרב חסדא המכשיר כשנולד ספק בסכין, מודה כאן שהוא פסול לפי שיש ריעותא בבהמה עצמה.

ז. רבי יונתן מביא ראיה לדין שהולכים אחר חזקה, ממה שנאמר בבית המנוגע 'ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים', ואין חוששים שלאחר

ואפילו אם לא שיבר בסכין עצם לאחר שחיטה, כשרה לרב חסדא, שאנו תולים שנשברה לאחר שחיטה בעצם של מפרקת.

ולהלכה, אם לא שיבר בה עצם פוסקים כרב הונא שהיא פסולה, ואם שיבר בה עצם כשרה כרב חסדא.

ג. נמצא הסכין פגום לאחר ששחט כמה בהמות, לרב הונא כולם פסולות, שמא נפגמה בעור של ראשונה. ולרב חסדא, י"א שהראשונה כשרה ושאר הבהמות פסולות, שמא נפגמה במפרקת של ראשונה. וי"א שכולן כשרות, שנגיעת סכין במפרקת אינה פוגמת יותר מעור, שהרי אינו מכה עליו בכח, ואע"פ כן תולין לקולא שלא נפגם בעור, ולפיכך גם אם שחט הרבה בהמות, תולים שנפגמה במפרקת של אחרונה וכולן כשרות.

ומעשה וטרף רב יוסף י"ג בהמות כשמצאו פגימה בסכין לאחר שחיטת כולן, י"א שטרף את כולן חוץ מן הראשונה כרב חסדא, וי"א שטרף גם את הראשונה, וכרב הונא שכולן פסולות, אבל לרב חסדא כולן כשרות, לפי שתולין שנפגמה במפרקת אחרונה.

ד. רב כהנא הצריך לבדוק את הסכין בין כל שחיטה ושחיטה, י"א שסובר כרב הונא שאם ימצא פגום נפסלת בהמה קודמת, ואם ישחוט הרבה בלא בדיקה בינתיים ונמצאת פגומה, כולם יפסלו. וי"א שסובר כרב חסדא, וצריך בדיקה כדי להכשיר את האחרונות,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שחווה ואחת מוכרת בשר נבלה, ונמצא בשר בארץ, תולין שבא מרוב חנויות, וכן סנהדרין שיש שם י"ב מזכין וי"א מחייבים, הולכים אחר הרוב והוא זכאי, וזה למדנו מן הכתוב 'אחרי רבים להטות'.

ב. וכן ברובא דליתיה קמן' הולכים אחר הרוב, כגון קטן וקטנה, שאם בא יבם קטן על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה, ואין חוששים שמא היא תמצא אילונית או הוא ימצא סריס ונמצא פוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה, שהולכים אחר רוב קטנים שבעולם שאינם סריסים. ונחלקו אמוראים מנין למדנוהו (ולמסקנא כל הדרשות נדחו. ראה רש"י יב. ד"ה פסח):

א) לרבי אלעזר למדנו מראשה של עולה, שאין יכולים לחצותה, לפי שהתורה אמרה 'וניתח אותה לנתחיה' ולא נתחיה לנתחים, והרי אפשר שניקב קרום של מוח והיא טריפה, אלא שסומכין שהיא מרוב בהמות שאינם טריפות. ונדחו דבריו, שיכול לקורעה ולבדוק בלא שיחתוך ויבדיל לגמרי.

ב) למר בריה דרבינא למדנו משבירת עצם בפסח, שהתורה אמרה ועצם לא תשברו בו, ואי אפשר לבדוק בעצם הגולגולת אם ניקב קרום של מוח, אלא סומכין על רוב בהמות. ונדחו דבריו, שיכול לשורפה באש ולבדוק, שהמחתך בגידים והשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם.

ג) לרב נחמן בר יצחק למדנו מהקרבת אליה, שהמקריב שלמים או חטאת מכבש ואיל

שיצא נפחת הנגע משיעורו, לפי שמעמידים אותה על חזקתו.

ולרב אחא בר יעקב אין ראייה משם, שאפשר שיצא דרך אחוריו, וחשובה יציאה כמו כהן גדול ביום הכיפורים שנאמר בו יציאה ויוצא דרך כניסתו. ואם הנגע אחורי הפתח, פותח בו חלונות לראות שלא נפחת, שלא אמרו שבית אפל אין פותחים בו חלונות לראות את נגעו אלא כשלא ראה הכהן כלל את הנגע במראותיו, שהיה מקום אפל ואין מראהו ניכר, אבל נגע שעומד אחורי הדלת וכבר הכיר בו שהוא נגע, ואין צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו, פותחים לו חלונות לראות שלא נפחת משיעורו.

ח. לא ילך הכהן לביתו ויסגיר בית המנוגע, שנאמר 'אל פתח הבית', ולא יעמוד תחת המשקוף של בית המנוגע ויסגיר, שנאמר 'ויצא הכהן מן הבית' עד שיצא מן הבית כולו, הא כיצד? עומד בצד המשקוף ומסגיר. ובדיעבד אם הלך לביתו והסגיר, או שעמד בתוך הבית המנוגע והסגיר, הסגרו מוסגר, שנאמר 'והסגיר את הבית מכל מקום'. ולרב אחא בר יעקב שאין הכרח מכאן שסומכין על החזקה, צריך שיעמדו שורה של אנשים מן הבית המנוגע עד ביתו של כהן, ויאמרו שהנגע לא נפחת משיעורו.

דף י"א

א. מנין שהולכים אחר הרוב? ברובא דאיתא קמן, כגון תשע חנויות שמוכרות בשר

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים, אלא סומכין על רוב בהמות שאינם טריפות.

ז) לרב מרי למדים ממה שאמרה תורה להרוג מכה אביו ואמו, ואין חוששים שמא אינו אביו, אלא סומכין על רוב בעילות שהם מהבעל. וגם אם נעמיד הכתוב כשהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורים, הרי אין אפוטרופוס לעריות.

ז) לרב כהנא למדים ממה שאמרה תורה להרוג להורג נפש, והרי אפשר שההורג היה טריפה ו'גברא קטילא קטל', ואי אפשר לבודקו שהוא מתנוול. וגם אם נאמר שינוולוהו משום איבוד נשמה של ההורג, אפשר שהיה נקב במקום סייף, אלא סומכין שהוא מרוב בני אדם שאינם טריפה.

ח) לרבינא למדים מעדים זוממין, שהתורה אמרה 'ועשיתם לו כאשר זמם', שאם העידו על פלוני שחייב מיתה נהרגים, ואין חוששים שמא זה שהעידו עליו טריפה הוא, ואי אפשר לבודקו שעדיין חי הוא, שאין עדים זוממין נהרגים אלא כשלא נהרג הנדון, אלא סומכין שהוא מרוב בני אדם שאינם טריפה.

ט) לרב אשי למדים משחיטה עצמה, שהתורה אמרה שחוט ואכול, ואין חוששים שמא שחט במקום נקב, ונקובת הושט היא טריפה במשהו, אלא סומכין על רוב בהמות.

וכל אלו הראיות נדחו, כי יתכן שלא אמרה תורה הלך אחר הרוב אלא במקום שאי אפשר לברר, אבל במקום שאפשר לברר

מקריב את האליה עם האימורים, ומן הכליות ולמטה לצד הזנב עם הזנב נקראת אליה, ואי אפשר לחותכה שהתורה אמרה 'חלבו האליה תמימה', ואפשר שנפסקה חוט השדרה, אלא שהולכים אחר רוב בהמות. ואי אפשר שישפיל לחתוך סמוך לזנב (למטה מ'בין הפרשות'), שאפילו נפסק החוט שם אין הבהמה נטרפה בו, ויבדוק מבין הפרשות ולמעלה עד המוח, שהתורה אמרה 'לעומת העצה' ממקום שהכליות יועצות, והוא למעלה מן הפרשות. ונדחו דבריו, שיכול לפתוח ולבדוק לצד החלל ולא יחתוך לגמרי, שלצד הגב יהא מחובר, ועדיין 'תמימה' היא.

ד) לרב ששת בריה דרב אידי למדים מעגלה ערופה, שנאמר בה 'כפרה' כקדשים שלא תהיה טריפה, ואי אפשר לבודקה שהתורה אמרה 'הערופה' שתהא שלימה גם לאחר עריפה, אלא שסומכין שהיא מרוב בהמות שאינם טריפות.

ה) לרבה בר רב שילא למדים מפרה אדומה, שטריפה פסולה שהרי התורה קראה אותה 'חטאת' ואי אפשר לבודקה שהתורה אמרה 'ושחט ושרף', מה שחיטתה כשהיא שלמה אף שריפתה כשהיא שלמה, אלא סומכין שהיא מרוב בהמות שאינם טריפות.

ו) לרב אחא בר יעקב למדים משעיר המשתלח, שהתורה אמרה 'ולקח את שני השעירים' שיהו שניהם שוים, ואין הגורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם, ואי אפשר לבדוק אם טריפה הוא שהרי לא היה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ב. מצא תרנגולת שחוטה בשוק, או שאמר לשלוחו צא שחוט והלך ומצא שחוט, חזקתו שחוט, לפי ש'רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הן'.

ג. האומר לשלוחו צא ושחוט, והלך ומצא שחוט, חזקתו שחוט, שגם אם אין חזקה ששליח עושה שליחותו ואדם אחר שחוט, הרי רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם. אבל האומר לשלוחו צא ותרומם והלך ומצאו תרומם, אין חזקתו תרומם, שאין חזקה ששליח עושה שליחותו, ואפשר שאדם אחר שמע והלך ותרם שלא מדעת בעל הבית, והתורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה.

ד. מי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו, והלך ומצאם כשהם שחוטים, אם היו בבית מותרים, ש'רוב מצויים אצל שחיטה מומחים הן'. מצאם באשפה שבשוק אסורים, שמאחר שהשליכם שם, ודאי נתנבלה בשחיטתה בשהיה או בדרסה. מצאם באשפה שבבית, לרבי יהודה אסורים, שאדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית. ולרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מותרים, שאין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית.

ה. חרש שוטה וקטן ששחטו, שחיטתם פסולה, שמא קלקלו בשחיטתם. ואם היו אחרים רואים אותם, שחיטתם כשרה. אבל לכתחילה אין מוסרים להם חולין לשחוט גם כשאחרים רואים אותם, שמא יקלקלו בשחיטתם.

וכל זה לשיטת רבי נתן שאין צריך כוונה

שמא צריך לבדוק ולא יסמכו על הרוב. אלא הלכה למשה מסיני שסומכין על הרוב גם במקום שאפשר לבדוק. וי"מ שלמדים מ'אחרי רבים להטות' גם 'רובא דליתא קמן'. ועל זה סומכים שלא לבדוק כל י"ח טריפות, חוץ מנקובת הריאה לפי שהיא מצויה.

ג. גם רבי מאיר החושש למיעוט, לא חשש אלא במקום שאפשר לבדוק, אבל במקום שאי אפשר לבדוק סומך על הרוב, שבוודאי היה אוכל בשר, וגם פסח וקדשים יש מצוה לאכול, ואין חוששים שמא שחט במקום נקב כיון שאי אפשר לבדוקו.

דף י"ב

א. ראה אחד ששחט, אם הוא יודע בו שיודע הלכות שחיטה, גם אם לא ראהו שוחט מתחילה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו. וגם אם אינו יודע אם הוא בקי בהלכות שחיטה או לא, מותר לאכול משחיטתו אע"פ שלא ראהו שוחט מתחילה ועד סוף, ש'רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם'.

ואם הוא יודע בו שאינו בקי בהלכות שחיטה, אם ראהו ששחט כהוגן מתחילה ועד סוף בשני הסימנים, מותר לאכול משחיטתו. אבל אם לא ראה מתחילה ועד סוף, אע"פ שראה ששחט סימן אחד כהוגן, אסור לאכול משחיטתו, ואין ראה ממה ששחט סימן אחד כהוגן שגם סימן שני שחט כהוגן, כי אפשר שנזדמן לו ששחט סימן כהוגן, ובסימן שני שהה או דרס.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שעמדה עולה בדרום והביאה הקטן לצפון, ואמר הריני מביאה לצפון לשחטה לעולה שאינה כשרה בדרום, כשרה, שיש לו מעשה מן התורה.

ואם לפי ראות עינינו מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אבל אין אנו יודעים אם עשה מעשה זה לשם מחשבה זו, מן התורה אין בכך כלום ואין סומכים עליו, אבל מדרבנן החמירו לומר שהוא מועיל. ולפיכך, אם היתה עולה עומדת בדרום, והביאה לצפון ושחטה, ולא אמר לשם כך אני מוליכה לשם לפי שאינה כשרה בדרום, אע"פ שמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, מן התורה אין סומכים על כך, ואפשר שלא נזדמן לו מקום לשחוט רק כאן, ושחיטתו פסולה.

ג. המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה, וירד עליהם טל, אינן ב'כי יותן', ולא הוכשרו להורידם לטומאה אם יגע בהם שרץ לאחר מכן, שצריך שיהא 'כי יותן' דומה ל'כי יתן' שנוח לו בכך, וזה אין נוח לו בטל זה. ואם נתכוין שיהיו טל עליהם (בין בשעת העלאה בין לאחר מכן קודם שינגב הטל מעליהם), הרי הן ב'כי יותן' והוכשרו לקבל טומאה.

העלום חרש שוטה וקטן מפני הכנימה, אע"פ שנתכוונו לכך לאחר שירד הטל עליהם, אינן ב'כי יותן', מפני שיש להן מעשה ואין להן מחשבה. ודוקא כשלא היפך בהם, אבל אם היפך בהם לאחר שירד הטל עליהם מצד זה, כדי שיפול עליהם מצד אחר, הרי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שנוח לו

בשחיטה, אבל לחכמים שצריך כוונה לשם שחיטה, שחיטת חרש שוטה וקטן פסולה גם כשאחרים ראו אותם, שאין להם דעת להתכוין לשחיטה ומכוונין לחתיכה בעלמא. והלכה כרבי נתן.

ו. זרק סכין לנועצה בכותל, והלכה ושחטה כדרכה, שחתיכה בהליכתה והכתה בכותל וחזרה וחתכה (ויש כאן הולכה והבאה), לרבי נתן כשרה, שאין צריך כוונה לשחיטה, ולחכמים פסולה שצריך כוונה לשחיטה. והלכה כרבי נתן.

דף י"ג

א. האלון והרמון והאגוז שחקקום תינוקות למוד בהם עפר, או שהתקינום לכף מאזנים, מקבלים טומאה, מפני שיש להן מעשה מן התורה, כגון זה שמעשיהם מוכיח שלשם כלי נתכוונו, וגם הם אומרים כן, ויש כאן מעשה ומחשבה המורידים אותו לתורת כלי.

אבל אין להם מחשבה אפילו מדרבנן, שאם מצא תינוק קליפת אגוז כמו שהוא, וחשב עליו למוד בה, או אפילו אם מדד בה, אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי, אינו מקבל טומאה אפילו מדרבנן. (מה שאין כן בן דעת שחשב עליו, מקבל טומאה, שכל הכלים יורדים לידי טומאתם במחשבה).

ב. שחיטת קדשים שצריכה כוונה, אם שחטן הקטן, פסולה, לפי שהקטן אין לו מחשבה. ואם עשה מעשה עם המחשבה, כגון

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

'מכם' ולא כולכם, להוציא את המומר. מומר מעובדי כוכבים מביא קרבן, שנאמר 'מכם' בכם חילקתי ולא בעובדי כוכבים.

י. עכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל, שנאמר 'איש איש' לרבות עובדי כוכבים.

יא. תקרובת עבודה זרה, לרבי יהודה בין בתירה מטמאה באהל, שנאמר 'ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים', מה מת מטמא באהל, אף תקרובת ע"ז מטמאה באהל. וי"א שלדעת התנא במשנתנו אינה מטמאה באהל.

יב. מי שיש לו אבוקה בידו, שוחט לכתחילה אפילו בלילה. ואם אין לו אבוקה, לכתחילה לא ישחוט בלילה, וכן סומא לא ישחוט לכתחילה. ואם שחטו, שחיטתם כשרה.

יג. שוחטים בראש הגג ובראש הספינה. (ואע"פ שאין שוחטים לתוך ימים ונהרות שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט, ולא לתוך כלים שלא יאמרו שמקבל את הדם לזורקו לע"ז, בראש הגג שוחטים ואין חוששים שיאמרו לצבא השמים עלה לשחוט, או אם מקבל בכלי הכל יודעים שאי אפשר לו לטנף את הגג. וכן בספינה הכל יודעים שעל כרחו שוחט לתוך הים, שאי אפשר לו לטנף את הספינה).

דף י"ד

א. השוחט בשבת וביום הכיפורים, אע"פ שמתחייב בנפשו, שחיטתו כשרה. ולשיטת

בטל, והחמירו חכמים להחשיב מעשיו בכך והוכשרו לקבל טומאה מדרבנן.

ד. המתעסק בקדשים, שנתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט בקדשים, ולא נתכוין לשום שחיטה, פסול, שנאמר 'ושחט את בן הבקר', שתהא שחיטה לשם בן בקר. והוא מעכב, שנאמר 'לרצונכם תזבחוהו' לדעתכם זבוחו.

ה. שחיטת עובד כוכבים, לתנא במשנתנו נבלה היא ומטמאה במשא, אבל אין בה איסור הנאה, שסתם מחשבת עובד כוכבים אינה לעבודה זרה. ולרבי אליעזר אסורה בהנאה, שסתם מחשבת עובד כוכבים לע"ז.

ו. סתם שחיטת מין, והוא מי שאדוק בעבודה זרה וכל מחשבותיו לה, לעבודת כוכבים היא, ואסורה בהנאה, בין אם הוא ישראל בין אם הוא עכו"ם. ופיתו פת כותי ויינו יין נסך, ספריו ספרי קוסמין ופירותיו טבלים. י"א שגם בניו ממזרים, שאין מקפיד על אשתו ומפקירה, וי"א שאינם ממזרים, שאינו מפקיר את אשתו.

ז. שחיטת סתם עובדי כוכבים, לתנא במשנתנו אין בה איסור הנאה משום תקרובת ע"ז, שרוב עובדי כוכבים אינם מינים. ונכרים שבחוצה לארץ אינם עובדי עבודה זרה, אלא מנהג אבותיהם בידיהם.

ח. מין, בין אם הוא מישראל, ובין אם הוא מעובדי כוכבים מורידין אותו.

ט. מומר מישראל אינו מביא קרבן, שנאמר

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

חכמים לשתותו ולסמוך על ברירה). ולרבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון אסור, שמא יבקע הנוד, והוברר שלא היה עתיד לבוא לידי הפרשה ושתה טבלים למפרע.

ה. מתנה אדם על עירובו, ומניח שני עירובין אחד בסוף אלפים אמה למזרח עירו, ואחד בסוף אלפים למערב, ואומר אם בא חכם למזרח, שהיה חכם עתיד לבוא ממקום אחר ולשבות חוץ לתחום ולדרוש, עירובי של מזרח יקנה לי שביתה למזרח, ואהיה בשבת במקום עירובי, ויש לי משם והלאה אלפים. ואם יגידו לי שבא חכם למערב, יקנה עירובי שבמערב. ואם יבואו שני חכמים זה למזרח וזה למערב, לתנא קמא יכול לומר לאיזה מהם שארצה אבחר הליכתי, ועל שם ברירה של מחר יקנה לי עירובי היום.

ולרבי יהודה אין אדם מתנה על שני חכמים, ורק על חכם אחד יכול להתנות, שאם בא חכם למזרח עירובו למזרח, ואם בא למערב עירובו למערב. ודוקא כשכבר בא חכם קודם קנין העירוב, וזה לא ידע להיכן בא, שאין צריך כאן ל'ברירה', שמתנה לצד שהחכם כבר בא היא עירובי קונה, ואין הדבר תלוי אלא גלוי מילתא, כשיגידו לו למחר שבמזרח בא נמצא שכבר קנה עירוב המזרחי. אבל אם עדין לא בא חכם, גם בחכם אחד אינו יכול להתנות לרבי יהודה, לפי ש'אין ברירה'.

ו. כל הכלים הניטלים בשבת שנשתברו בשבת, לתנא קמא שבריהם ניטלים אם הם

רבי יהודה שהמבשל בשבת בשוגג לא יאכל אלא במוצאי שבת, אם שחט בשוגג אסור באכילה בו ביום ומותר רק במוצאי שבת (ראה להלן טו.).

ב. מחתכים בשבת את הדילועים התלושים לפני הבהמה. לתנא קמא מחתכים גם את הנבלה לפני הכלבים, אפילו אם מתה בשבת. ולרבי יהודה אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה, לפי שאינה מן המוכן, שבשעה שקידש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים.

ג. לדברי האומר אין ברירה, בהמה מותרת לשחוט ביום טוב לפי שהיא עומדת בחייה לשחיטה. (אבל אי אפשר לומר שעומדת גם לאכילה וגם לגדל, וכשנשחטה הובררה שלאכילה עומדת, שהרי אין ברירה).

ד. הלוקח יין מבין הכותים, צריך להפריש תרומות ומעשרות ואפילו תרומה גדולה. ואם אין לו כלים להפריש, או שהיתה חשיכה בליל שבת שאין שהות להפריש, לרבי מאיר אומר שני לוגים שאני עתיד להפריש (מתוך מאה לוג) הרי הן תרומה, עשרה מעשר ראשון, תשעה מעשר שני, ומחלל מעשר שני על מעות שיש בביתו, ושותה מיד. (בתרומה ומעשר ראשון סומך על ברירה, שלאחר שבת כשיפרישם הוברר הדבר שזו היא התרומה, ולא שתה אלא חולין, אבל מעשר שני צריך לחלל, שמכיון שיכול לתקנו באמירה בעלמא ולומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית, לא התירו לו

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ח. לרבי יהודה מטלטלים בשבת נר של חרס חדש שלא הדליקו בו מעולם, שראוי להניח בו פירות. אבל לא נר ישן, שהוא מוקצה 'מחמת מיאוס', שהדעת קצה בו. אבל נרות של מתכות מטלטלים גם ישנים, לפי שאינם מאוסים, חוץ מנר שהדליקו בו באותה שבת, שמאחר שהיה דולק בו נר בבין השמשות, מוקצה מחמת איסור הוא, שמכיון שאסור לכבות הנר נאסר בטלטול, וכיון שהוקצה לבין השמשות הוקצה לכל היום.

דף מ"ו

א. המבשל בשבת, נחלקו תנאים מה דין התבשיל: א) לשיטת רבי מאיר אם בישל בשוגג, יאכל אפילו הוא עצמו ובו ביום, ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו. ואם היה מזיד, לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים, עד שתחשך ובכדי שיעשו, כדי שלא יהנו מן האיסור.

ב) לשיטת רבי יהודה, אם היה שוגג לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים, אלא במוצאי שבת ובכדי שיעשו (כמזיד של רבי מאיר), שאע"פ שאין חיוב סקילה, עבירה היא וצריך להמתין בכדי שיעשו כדי שלא יהנה מעבירה. ואם היה מזיד, הוא לא יאכל לעולם, ואחרים יאכלו במוצאי שבת.

ג) לרבי יוחנן הסנדלר, אם היה שוגג יאכלו אחרים במוצאי שבת בכדי שיעשו והוא לא יאכל לעולם. (כמזיד של רבי יהודה). ואם היה מזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא

עושים מעין מלאכה, וגם אין עושים מעין מלאכתם הראשונה, כגון שברי עריבה שראויים לכסות בהן פי חבית, שברי זכוכית שראויים לכסות בהן פי הפך. ולרבי יהודה ניטלים רק אם עושים מעין מלאכתם הראשונה, כגון שברי עריבה שראויים לצוק לתוכן מקפה, שברי זכוכית לצוק לתוכן שמן. אבל אם אין עושים מעין מלאכתם הראשונה, אסורים, שמתחילה הם כלי ועתה הם שבר כלי, והוא בגדר 'נולד'.

ז. אין סוחטין בשבת את הפירות להוציא מהן משקין, שהסחיטה אב מלאכה היא. ואם יצאו מעצמן, לתנא קמא אסורים. ולרבי יהודה אם היו עומדים לאכילה ולא לסחוט, היוצא מהם מותר, שמאחר שאין נוח לו במשקין שיצאו, אין טעם לגזור שאם יתירו לא לשתותם היום יבוא לידי סחיטה, שהרי אין עומדים לכך. ואין בהם איסור 'נולד' שהם כאוכל הנפרד מחבירו. אבל אם עומדים למשקין אסורים בשתיה בו ביום, הואיל ונתקיימה מחשבתו, אם יתירו לו כשזבו יבוא לידי סחיטה כיון שהם עומדים לכך.

לשיטת שמואל, מודה רבי יהודה לחכמים בסלי זיתים וענבים, שגם אם הצניעם לאכילה משקין שיצאו מהם אסורים, שהואיל ורוב בני אדם סוחטים אותם, נמלך עליהם לסחיטה, ואם יתירו לו משקין שזבו מהם יבוא לידי סחיטה. ולשיטת רב חלוק רבי יהודה גם באלו, שאם עומדים לאכילה משקין שזבו מהם מותרים.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

לחולה שחלה בשבת, אסור לבריא לאכול ממנו, שהרי לא היה ראוי מבעוד יום והוקצה בבין השמשות.

ורב דימי פסק הלכה שהמבשל לחולה בשבת אסור לבריא, ואע"פ שאין כאן איסור מוקצה, חוששים שמא ירבה בשביל הבריא.

ה. השוחט בשבת לחולה שחלה מבעוד יום, מותר לבריא לכוס ממנו חי, שלא הוקצה בבין השמשות, שהרי ראוי לשחטו לחולה. ואין חשש שמא ירבה בשחיטה בשביל הבריא, שהרי אי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה, וצריך לשחוט את כל הבהמה בשביל חולה.

ו. שחט במגל יד, והוא מגל שיש לו שתי פיות, האחת חלקה כסכין והשנית יש בה פגימות, ושחט בצד החלק, שחיטתו כשירה. אבל לא ישחוט בו לכתחילה, שמא יבוא לשחוט בצד שיש בה פגימות, ואז שחיטתו פסולה. (וכן סכין פגומה, שיש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן, אסור לשחוט בה לכתחילה, שמא יבוא לשחוט גם במקום הפגם).

ז. בכל דבר שהוא תלוש שוחטים לכתחילה, בין בצור, בין בזכוכית, בין בקרומית של קנה.

ח. ונחלקו חכמים אם שוחטים בדבר המחובר לקרקע: לרבי חייא שוחטים לכתחילה בין בתלוש בין במחובר לקרקע (ואם היה הסכין למטה וצואר בהמה למעלה, יתבאר להלן טז:).

לאחרים. שדורש מ'ושמרתם את השבת כי קודש היא', מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורים באכילה. ודוקא במזיד שנאמר 'מחלליה מות יומת'.

רב היה מורה לתלמידיו שהלכה כרבי מאיר, ובדרשה היה דורש כרבי יהודה משום עמי הארץ.

ב. השוחט בשבת בשוגג, גם לרבי מאיר אסור לאכול את הבשר בו ביום, לפי שבין השמשות לא היה הבשר ראוי לכוס, ואסור משום מוקצה. אבל המבשל בשבת לא היה הבשר מוקצה, לפי שראוי לכוס כשהוא חי.

ואם היה לו חולה בבין השמשות, ובאמצע השבת הבריא, לרבי מאיר מותר לאכול בו ביום, שלא הוקצה בבין השמשות, שהרי היה מותר לשחטו לחולה משום פיקוח נפש. ולרבי יהודה אסור לאכול בו ביום כדין המבשל בשבת.

ג. השוחט לחולה שחלה בשבת, אסור לבריא לאכול מאותה בהמה בו ביום, שאע"פ שאין כאן מעשה שבת, שהרי פיקוח נפש דוחה את השבת, יש כאן איסור מוקצה, שבבין השמשות לא היתה ראויה לישחט בשבת שעדיין לא היה חולה. אבל המבשל בשר שחוטה (שכבר נשחטה מערב שבת) לחולה שחלה בשבת, מותר לבריא לאכול, שבשר זה לא הוקצה בבין השמשות שהיה ראוי לכוס.

ד. קצץ דלעת מן המחובר בשבת, ובשלה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

כלומר לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה, שחיטתו פסולה, לפי שהמים מגלגלים אותו ואין כאן שחיטה מכח אדם, והתורה אמרה 'וזבחת ואכלת' מה שאתה זובח אתה אוכל.

ב. הכופת את חבריו, והפנה את המים לעבור עליו והרגו, אם היה בכח ראשון, שקשרו סמוך לשפת המים וכיון שנקב בשפת המים מיד באו המים לפיו, חייב, שכוחו הוא. ואם היה בכח שני, שקשרו ברחוק והמים הלכו שם, אע"פ שהוא נקב הנקב והפכו לשם, גרמא בעלמא הוא' ופטור.

ג. רבי דרש מן המקרא שהשחיטה צריכה להיות בדבר תלוש, שנאמר אצל אברהם 'ויקח את המאכלת לשחוט'. רבי חייא דחה דרשתו כי אפשר שאברהם מחמת זריזותו חש ונזהר שמא לא ימצא צור אפילו מחובר, ולפיכך הביא עמו מאכלת.

ד. העובד את ההרים, אין ההרים נאסרים, שנאמר 'את אלהיהם על ההרים', ולא ההרים אלהיהם. ודוקא הר שמחובר מעיקרו, אבל אם היה תלוש ולבסוף חיברו, ועבדו לאחר שחיברו, כגון המשתחוה לבית שלו, נאסר משום 'לא ידבק בידך'.

ה. היו גשמים יורדים, והוא רוצה בהם לצורך שום דבר, ואחר כן נפלו פירות לתוכה, אע"פ שלא ידע כשהוכשרו אותן פירות ואינו רוצה באותו הכשר, הרי הם מוכשרים לקבל טומאה, שכל משקה שתחילתו לרצון, אע"פ שאין סופו לרצון, מכשיר. ודוקא כשחשב

ולשיטת רבי, אם שחט בדבר המחובר מעיקרו, כגון בקנה העולה מאליו, או בצור היוצא מכותל מערה (שלא נבנה הכותל ע"י אדם, אלא שחקקו בקרקע והכותל עומד מאליו), שחיטתו פסולה (שנאמר אצל אברהם 'ויקח את המאכלת'. ראה להלן טז.). ואם שחט בדבר שהיה תלוש ולבסוף חברו, כגון שנעץ סכין בכותל והוליק והביא צואר בהמה עליה, שחיטתו כשירה, אבל לכתחילה לא ישחוט בו (גם אם לא ביטלו שם), שמא יבוא לשחוט בדבר המחובר מעיקרו.

ט. אין שוחטים במגל קציר (שפגימותיה נוטות כולן לצד אחד בשיפוע), ובמגירה (סכין מלא פגימות, ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות, שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן), ובשיניים התחובים בלחי של בהמה, מפני שהם חונקין. וכן אין שוחטים בציפורן לפי שהיא מחוברת.

דף מ"ז

א. השוחט במוכני, שהשכיב את הסכין בגלגל כשחודו למעלה, וגלגל ושחט, אם הוא גלגל של יוצרי חרס, שאדם מגלגלו, שחיטתו כשרה.

ואם הוא גלגל שהמים מגלגלים אותו, אם היה בכח ראשון, שמיד כשנטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל שחט בתחילת גלגולו, שחיטתו כשרה, שמכח האדם שנטל את הדף שחט. אבל אם שחט בכח שני,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

תלוש וביטלו שם, כגון ששחט בצור היוצא מכותל בנין, שחיטתו פסולה, ש'תלוש ולבסוף חברו' דינו כמחובר לענין שחיטה (אם ביטלו). או ששחיטתו כשרה, לפי ש'תלוש ולבסוף חיברו' דינו כתלוש (גם אם ביטלו).

ז. נעץ סכין בכותל ושחט בה, והיה הסכין למעלה וצואר בהמה למטה, שחיטתו כשרה. ואם היה הסכין למטה וצואר בהמה למעלה, אין שחיטתו כשירה אלא בתלוש, אבל כשהסכין נעוץ בכותל שחיטתו פסולה, שמא ידרוס. ובעוף שהוא קל, שחיטתו כשירה.

ח. חמשה דברים נאמרו בקרומית של קנה:

א) אין שוחטים בה, שכאשר דוחק אותה קיסמים נבדלים ממנה ומנקב את הסימנים. ובעשב הגדל באגמי מים מותר, שכשהוא יבש הוא חדוד וחותר ואין קיסמים נבדלים ממנו. ב) אין מליץ בה, שהקיסמים נוקבים את הגיד וסכנה היא לעשותו כרות שפכה. ג) אין מחתכים בה בשר. וקרבי דגים מותר לפי שהם צלולים. וכן בעוף מותר, לפי שהוא רך ואין צריך לדחקו בחתיכתו, ואין קסמים נבדלים. ד) אין מחצצים בה שיניים. ה) ואין מקנחים בה אפילו פי מכה.

ח. המקנח בדבר שהאור שולטת בו, שיניו (של הפרק ושל כרכשתא) נושרות.

ט. את הכל צריך לשחוט, ואפילו עוף שלא נאמר בו שחיטה בפירוש.

בירידתם לצורך דבר תלוש, אבל אם חשב עליהם לצורך דבר המחובר מעיקרו, לא הוכשרו אלא אם כן נוח לו בנפילת הפירות לתוכן.

ולפיכך, הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח הקערה, ולאחר זמן נפלו המים על הפירות, הרי הם בכלל 'כי יותן מים על זרע' והוכשרו לקבל טומאה, שהרי החשיב משקין אלו לצורך הדחת קערה שהיא 'תלוש'. ואם כפה הקערה בשביל שלא ילקה הכותל, ואחר כך באו המים על הפירות, לא הוכשרו לקבל טומאה, שהרי לא היה לו רצון באותם המים כלל.

ואם היתה מחשבתו בשביל שידוח הכותל, ולאחר מכן באו המים על הפירות, אם כותל מערה הוא שמחובר מעיקרו, לא הוכשרו, לפי שהיתה מחשבתו על המחובר.

ואם כותל בנין הוא, שהוא תלוש ולבסוף חברו, לרבי אלעזר נחלקו תנאים בדבר, שי"א שתלוש ולבסוף חברו נחשב כמחובר לענין הכשר ולא הוכשרו, וי"א שנחשב כתלוש והוכשרו. ולרב פפא לדברי הכל נחשב כתלוש והוכשרו.

ו. היה צור יוצא מן הכותל או שהיה קנה עולה מאליו, ושחט בו, לשיטת רבי שחיטתו פסולה. אבל אם נעץ סכין ושחט בו, שחיטתו כשירה.

רבא נסתפק אם דוקא סכין שנעצו שחיטתו כשירה לפי שלא ביטלו, אבל אם חיבר דבר

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף י"ז

במדבר, ונחירתן היתה שחיטתן. אבל הנוחר בזמן הזה אין צריך כיסוי, שמאחר שנאסר נחירה שוב אין הנחירה בכלל שחיטה.

ד. רבי ירמיה נסתפק לשיטת רבי עקיבא, על אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ, אם הותר להם או לא. וכל הספק לאחר שבע שנים שכבשו, כי בשבע שנות כיבוש הותר להם גם דבר טמא, שנאמר 'ובתים מלאים כל טוב' ואפילו חזירים יבשים, וכל שכן בשר נחירה. וי"א שהספק הוא גם בשבע שנות כיבוש, שלא הותר להם אלא שלל של עובדי כוכבים ולא משלהם.

ה. הכל שוחטים אפילו כותי ומומר. (ראה לעיל דף ג' - ד'). לעולם שוחטים, בין ביום בין בלילה (כשאבוקה כנגדו), בין בראש הגג (ואין חוששים שיאמרו לצבא השמים הוא שוחט), ובין בראש הספינה (ואע"פ שאין שוחטים לתוך ימים, בספינה מותר, שהדבר מוכח שלנקר ספינתו הוא צריך). בכל שוחטים, בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה, חוץ ממגל קציר והמגירה.

ו. סכין שיש בה פגימות הרבה, הרי היא כמגירה ופסולה לשחיטה, בין ב'אוגרת', כלומר שיש לפגימה עוקץ משתי רוחות (וכשמוליך ציפורן מסוף הסכין לראשה הציפורן חוגרת בעוקץ של צד הראש, וכשבודק מראשה לסופה הציפורן חוגרת בעוקץ של סופה), ובין ב'מסוכסת', כלומר שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הוחלק במשחזת.

א. לרבי ישמעאל, היה אסור לישראל בשר תאווה במדבר, לפי שהיו קרובים למשכן והיו יכולים להקריב קרבנות מכל בשר תאווה, ומקריבים את הדם ואת החלב ואוכלים את הבשר. וכשנכנסו לארץ והיתה ארצם רחבה, והרחוקים לא היו יכולים לבוא בירושלים בכל יום, הותר להם בשר תאווה, ועל זה נאמר 'כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר'.

ולא נאסר להם במדבר אלא בהמה, שהיא ראויה להקרבה, אבל לא נאסר להם חיה, שהרי אינה ראויה להקרבה, ובפירוש אמרה תורה 'אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו'.

ולרבי עקיבא לא נאסר להם בשר תאווה. ומתחילה הותר להם בשר נחירה, ומשבאו לארץ נצטוו על השחיטה ונאסר להם בשר נחירה, שנאמר 'כי ירחק ממך המקום אשר יבחר וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך' מכלל שעד עתה לא נצטוו על הזביחה בבהמת חולין. ורק בקדשים נצטוו על השחיטה, שנאמר 'ושחט את בן הבקר'. ולאחר שגלו עדיין מצוים על הזביחה ולא חזרו להיתרן הראשון.

ב. השוחט חיה או עוף, ונתנבלה בידו, וכן הנוחר והמעקר, פטור מלכסות את הדם.

ג. לשיטת רבי עקיבא, הנוחר בזמן המדבר חייב לכסות, שהרי על כיסוי הדם כבר נצטוו

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

י. בגמרא נתבארו כמה דרכים לבדיקת סכין של שחיטה אם אין בה פגימה:

א) במערבא בדקוה בשמש. שנותנים אותה בשמש ורואים בחודה. וי"מ שמעמידה בשמש כשחודה למעלה, ומסתכל בצילה, ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל, שהחמה נכנסה בפגם.

ב) בנהרדעא בדקוה במים. שהופך את חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעה מעט, ואם יש פגם, העוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה. וי"מ שהופך את חודה למעלה, ואוחזה בידו בשיפוע כשראשה למטה, ומטיף מים על חודה באצבעו, ואם יש שם פגם נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה.

ג) רב ששת בדקה בראש לשונו.

ד) רב אחא בר יעקב בדקה בחוט השערה.

ה) בסורא אמרו שמאחר שהסכין באה לחתוך בשר, לפיכך עיקר בדיקתה בבשר, או בראש לשונו או בבשר אצבעו, שאם בשר זה פוגע בפגם, כן יפגע בו בשר הסימן. אבל אם בדקה בדבר אחר אין זו בדיקה, שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר, או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאין פגם לקלקל את הסימן.

ו) לרב פפא ורבא ועוד חכמים צריך לבדוקה על בשר האצבע ועל הציפורן.

ז"א שצריך לבדוקה בשלש רוחותיה, באמצע חודה ובצדדים, שמא נפגם עובי חודה

וסכין שאין בה אלא פגימה אחת, אם היא 'אוגרת', שיש לה עוקץ משתי רוחות, בכל אופן פסולה, שעוקץ אחד מחליש עור ובשר, והשני בא ופוגע בסימן וקורעו. ואם היא 'מסוכסת', שאין לה אלא עוקץ אחד, אם היא עומדת בסוף הסכין פסולה, שחריפות של הסכין מחליש עור ובשר, והפגימה קורעת את הסימן. ואם עומדת בראש הסכין, אם הוליך והביא, השחיטה פסולה, שבהולכה הוא מחליש עור ובשר ובהבאה הפגימה קורעת את הסימן. ואם הוליך ולא הביא, שלא פגעה השחיטה בעוקץ משהגיע לסימנים, שחיטתו כשירה.

ז. שלש מדות בסכין, יש בה פגימה אוגרת (שיש לה עוקץ משתי רוחות), לא ישחוט בה, ואם שחט שחיטתו פסולה. מסוכסת, לא ישחוט בה לכתחילה, ואם שחט בה שחיטתו כשרה (כשהפגימה בראש הסכין והוליך ולא הביא. ואע"פ כן לא ישחוט לכתחילה שמא יוליך ויביא). ואם היה עולה ויורד בסכין, כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת, ונמצא הסכין נמוך שם, שחט בה לכתחילה.

ח. שחט בסכין הדומה לזקן השבלים, שאין פיה חלק אבל פגם אין לה, שחיטתו כשירה.

ט. לא אמרו שצריך להראות סכין של שחיטה לחכם דוקא אלא מפני כבודו של חכם. ומדרבנן הוא, ונתנו אסמכתא לדבר, ממה שנאמר אצל שאול 'ושחטתם בזה ואכלתם', ומשמע שבדק להם את הסכין.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

חונקים כסכין פגומה, שהרי יש הפרש בין שן אחת לחברתה.

ציפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחילה, ציפורן מחוברת לבעל חי אין שוחטים בה (לשיטת רבי שאין שוחטים במחובר).

ה. השוחט במגל קציר בדרך הליכתה, בית שמאי פוסלים את שחיתתו, ובית הלל מכשירים, שאינה קורעת בדרך הליכתה מפני שראשיה כפופים מאד. לרבי יוחנן לא הכשירו בית הלל אלא לטהרה מידי נבילה, אבל באכילה אסורה.

ואם החליקו שיניה, הרי היא כסכין ושוחטים בה לכתחילה.

ו. השוחט מתוך הטבעת הגדולה (שהיא עליונה לכל הטבעות), ושייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת על פני כולה לצד הראש, שלא הטה את הסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר את כל הטבעת, כשרה.

ואם קודם שגמר את כל הטבעת, הגרים את הסכין לצד הראש, ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה, לתנא קמא אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה, פסול, הואיל וגמרו בפסול. ולרבי יוסי ב"ר יהודה מאחר ששייר לצד הראש מלא חוט השערה מן הטבעת על פני רובה, כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת העליונה, ובמיעוטה הגרים ויצא לצד הראש וגמר את השחיטה למעלה,

בצידה, ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע. וי"א שאין צריך לבדוק אלא בחודה ולא מן הצדדין, שאם יש שם פגם בצידה לא איכפת לנו, שאין צידי הסכין נוגעים בסימן, שלאחר שחתכו חודה של סכין בית השחיטה מתרווח לכאן ולכאן (וכדין השוחט בסכין מלובנת ששחיתתו כשירה, ואין חוששים שהצדדים נשרפו לפי שבית השחיטה מתרווח).

דף י"ח

א. פגימת עצם בפסח, ופגימת אוזן בבכור, ופגימת מום בקדשים, ופגימת סכין, שיעורן לפסול הוא בכדי שתחגור בה ציפורן.

ב. שיעור פגימה הפוסל את המזבח, בסיד לרבי שמעון בר יוחאי טפח, ולרבי אליעזר בן יעקב כזית. ובאבן, כדי שתחגור בה ציפורן.

ג. טבח שלא הראה סכיניו לחכם, אם נמצאת סכיניו יפה מנדים אותו, לפי שהחציף פניו ומנדין על כבוד הרב. ואם לא נמצאת סכיניו יפה, מעבירין אותו ומכריזים על בשרו שהוא טריפה. ולרבינא, אם לא נמצאת סכיניו יפה מלכלכים את הבשר בצואה כדי שלא ימכר אפילו לעובד כוכבים. (ואם נמצאת יפה מכריזים על בשרו שהוא טריפה).

ד. שן אחת תלושה, מותר לשחוט בה לכתחילה. אבל שני שיניים התלושות וקבועות בלחי אין שוחטים בהם, מפני שהם

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

כשבא מבבל לארץ ישראל, אבל רק אם דעתו לחזור, ורבי זירא לא היה דעתו לחזור.

ח. שלשה הדיוטות מתירים את הבכור לישחט במדינה כשיש בו מום גלוי, במקום שאין מומחה.

ט. מוגרמת שהיא פסולה לשיטת חכמים, כגון ששחט רובה בטבעת הגדולה ומיעוטה למעלה מן הטבעת, לרבי יוסי ברבי יהודה היא כשרה לפי שרובה נשחט במקום כשר. ומוגרמת שהיא פסולה לרבי יוסי ברבי יהודה, כגון ששחטה כולה למעלה מן הטבעת הגדולה, לרבי חנינא בן אנטיגנוס היא כשרה. והלכה כדבריו.

י. ונחלקו אמוראים עד היכן הכשיר רבי חנינא בן אנטיגנוס:

א) לריש לקיש הכשיר עד חודו העליון של הכובע העשוי למעלה מן הקנה, כלומר שהשחיטה כשרה בכל הכובע.

ב) לרבי יוחנן לא הכשיר אלא עד שיפוי הכובע, כלומר עד המקום שחידודו של כובע מתחיל לעלות ולא בחידודו. וכן היא שיטת רב פפא בשם רבא ורבי חייה בריה דרב אויא ומר זוטרא, שאם שייר ב'ח'טים', כלומר בבלוטות הדומות לחטים המונחות על הקנה אצל הכובע, ואם חתכן, והניח מקצתם לצד הראש ומקצתם לצד הקנה, כשרה, וזהו המקום של שיפוי הכובע, שעליונם של אותם חטים הוא מעט מעל למקום שבו מתחיל הכובע לשפוע כלפי מעלה, ונמצא

נתכשרה השחיטה ברוב, והמיעוט ששחט למעלה הוא כמחתך בשר בעלמא.

ז. השוחט בתוך שאר הטבעות, לתנא קמא שחיטתו פסולה, ואין השחיטה כשרה אלא כששוחט בין טבעת לטבעת, לפי ששאר טבעות אין מקיפין את כל הקנה אלא את רובו, ורצועת הבשר מחברתן, ולפיכך אינן בכלל קנה ושחיטתו שם פסולה. ולרבי יוסי ברבי יהודה שחיטתו כשרה, ואע"פ שאין מקיפות את כל הקנה, הואיל ומקיפות את רוב הקנה אנו אומרים רובו ככולו כדי לעשותו מקום הכשר לשחיטה ושחיטתו כשרה.

רב ושמואל פסקו הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה בטבעת העליונה, שדי בשחיטת רוב הטבעת משום רובו ככולו, אבל בשאר טבעות אין הלכה כמותו, שאין אומרים רובו ככולו לעשותו מקום הכשר לשחיטה. ורבי זירא פסק הלכה בשם רב נחמן שגם בשאר טבעות מוגרמת כשירה.

יש מקומות בבבל שנהגו כרב ושמואל, ויש מקומות שנהגו כרב נחמן, כגון במחוזא. רבי זירא כשעלה לארץ ישראל אכל מוגרמת בשאר טבעות, ולא חשש לעשות כחומרי מקום שהלך משם, לפי שהעולה מבבל לארץ ישראל אין צריך להחמיר כחומרי מקום שבא משם, הואיל ובני בבל כפופים לבני ארץ ישראל לקידוש החודש ולעיבור שנה, ולפיכך אין צריך הבא מבבל לחלוק כבוד לבבל. ולרב אשי צריך להחמיר גם

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

בטבעת, לדברי הכל פסולה, שיציאת חיותה של הבהמה הוא ברוב הסימן, וכשנחתך רוב סימן לא נחתך הרוב במקום הראוי לשחיטה.

ולרב חסדא בלשון ראשון ורב אסי בלשון שני הדין להיפך, שאם שחט שני שליש בטבעת ואחר כך הגרים שליש, לדברי הכל כשרה משום רובו ככולו. ונחלקו כשהגרים תחילה שליש ואחר כך שחט שני שליש בטבעת, שלרבי יוסי ברבי יהודה כשרה, שהרי גם אם היה חצי קנה פגום מאליו והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה, והגרמה בשליש היא כפגימה בעלמא וכששחט רוב כשרה. (אלא שלא די בתוספת כל שהוא כדין חצי קנה פגום, שאין ההגרמה מצטרפת הואיל ואינה במקום שחיטה). ולחכמים פסולה, ואין דומה לחצי קנה פגום, שהפגם הוא במקום שחיטה, וכאן שליש הראשון אינו במקום שחיטה.

ב. הגרים מתחילה שליש, ושחט שליש במקום הראוי לשחיטה, וחזר והגרים שליש, לרב הונא בשם רב כשרה (לשיטת רבי חנינא בן אנטיגנוס וכשהגרים למעלה משיפוי כובע. רש"י ע"ב), שהרי יציאת חיותה בשעה שנחתך רוב סימן הוא במקום שחיטה. ולרב יהודה בשם רב היא טריפה, שצריך שיהא רוב על ידי שחיטה.

ואם שחט מתחילה שליש, והגרים שליש, ושחט שליש, לרב יהודה בשם רב כשרה, הואיל ויש כאן רוב בשחיטה. ולשיטת רב הונא היא טריפה, שיציאת חיותה שהוא

שהשוחט מן השיפוע ולמטה, בהכרח חותך את החטים. והלכה כדבריהם.

ג) למר בר רב אשי, אם חתך בתוך החטים והניח מקצתם למעלה ומקצתם למטה פסולה, ורק אם פגע בחטים ולא נגע בהם, כלומר ששחט תחת החטים, כשרה.

ד) לרב פפי בשם רבא אם פגע בחטים היא טריפה, ונסתפקו בגמרא אם דווקא כשפגע ונגע בהם, כלומר שחתכם באמצע היא טריפה, אבל אם שחט סמוך להם מתחתיהם, ולא נגע בהם, כשרה (וכמר בר רב אשי). או שגם אם פגע ולא נגע, ששחט מתחתיהם סמוך להם, היא טריפה. ורק אם לא חתך סמוך להם היא כשרה.

דף י"ט

א. שחט את הרוב בטבעת הגדולה, והגרים במיעוט, נחלקו חכמים ורבי יוסי ברבי יהודה אם שחיטתו כשרה או לא.

לשיטת רב אסי בלשון ראשון ורב חסדא בלשון שני, לא נחלקו אלא כששחט תחילה שני שליש בטבעת הגדולה, ולאחר מכן הגרים שליש, שלחכמים פסולה שצריך שתהא כל השחיטה במקום הראוי לשחיטה, ולא די ברובה. ואע"פ שבכל מקום הולכים אחר הרוב, בשחיטה אין הולכים אחר רוב. ולרבי יוסי ברבי יהודה כשרה משום ש'רובו ככולו'. אבל אם מתחילה הגרים שליש מחוץ לטבעת, ולאחר מכן שחט שני שליש

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שנאמר 'כי פנו אלי עורף ולא פנים', ומול הרואה את העורף הוא מאחורי הצוואר.

ז. השוחט מול העורף, אם לא החזיר את הסימנים לאחורי העורף, שחיטתו פסולה, שקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת המפרקת, ושבירת המפרקת אינה מן השחיטה. ואם החזיר את הסימנים לאחורי העורף, שחיטתו כשירה.

המולק מול העורף, וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנים, מליקתו כשירה, וזו היא מצות מליקה לכתחילה, שכולה מתחילה ועד סוף היא מן המליקה, והרי זה כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגומרת שחיטתה. (י"א בדעת בני רבי חייא שאין מליקה כשרה אלא אם החזיר סימנים לאחורי העורף, אבל אם חתך השדרה תחילה מליקתו פסולה. ונדחו דבריהם).

ח. השוחט מן הצוואר שחיטתו כשרה, המולק מן הצוואר מליקתו פסולה, שכל מול העורף כשר למליקה, וכל הצוואר כשר לשחיטה, ונמצא שהכשר בשחיטה פסול במליקה, והכשר במליקה פסול בשחיטה.

ט. לבני רבי חייא, מצות מליקה היא שיחזיר את הסימנים לאחורי העורף, וחותך את הסימנים לבדם. י"א שאם ירצה יכול להחזיר, כלומר מצותו למלוק שדרה ומפרקת כולה תחילה עד שמגיע לסימנים, ואם החזיר את הסימנים לאחורי העורף ומלקן לבדן, אף זו היא מצותה. וי"א שדוקא צריך להחזיר את הסימנים, ואם לא החזיר

בשליש האמצעי, היתה בהגרמה ולא במקום שחיטה.

ג. שחיטה העשויה כמסרק (ששחט והגרים במקום שחיטה) כשרה, ואין צריך שתהא השחיטה מפורעת.

ד. שחט במקום נקב, שהיה חצי קנה פגום בצדו הראשון, שחיטתו כשרה.

שחט ופגע בו נקב, שהיה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת, לרב יהודה שחיטתו פסולה, ואין דומה לשוחט במקום נקב, ששם נעשה כמי ששחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל, שחיותה יוצא ביד ישראל (ובחצי הראשון לא נטרפה), אבל שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים.

ולרבא ורבי יוחנן גם אם פגע בו נקב שחיטתו כשרה, שאין דומה לגמרה עובד כוכבים, שהיה לישראל לשחוט רוב ולא שחט אלא חציו, ונמצא שעובד כוכבים מוציא חיותה, אבל כאן הרי שחט כל מה שיש בה, ובחצי קנה אין כאן טריפות, ונמצא שיש כאן מתחילה קנה שלימה, והרי שחוט לפנינו.

ה. השוחט מן הצדדין, שחיטתו כשרה (גם לכתחילה). ואפילו אם לא החזיר את הסימנים, שהרי שוחט את הסימנים קודם חתיכת מפרקת.

ו. המולק מן הצדדין, מליקתו פסולה, לפי שבמליקה נאמר 'ממול ערפו' מול הרואה את העורף, והעורף הוא מאחורי הפנים,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

את הסימנים אלא חתך את השדרה תחילה, מליקתו פסולה. ונדחו דבריהם.

דף כ'

א. י"א שהמוליך ומביא במליקה פסול, וכן היא שיטת בני רבי חייא, ושיטת רבא (להלן ע"ב). וי"א שהמוליך ומביא במליקה כשר. וכן היא שיטת רב הונא. (ע"ב).

ולרב כהנא מצות מליקה קוצץ ויורד בלא הולכה והבאה וזו היא מצותה. ונחלקו אמוראים בשיטתו, לרבי אבין סובר רבי כהנא שרק אם קוצץ ויורד מליקתו כשרה, אבל אם מוליך ומביא מליקתו פסולה. ולרבי ירמיה סובר רב כהנא שגם קוצץ ויורד היא מצותה, וכל שכן אם מוליך ומביא שהוא כשר, שכל שלא מיעט הכתוב בפירוש, כמו שמיעט סכין וצואר, מה שעושה מליקה דומה לשחיטה עדיף.

ב. הראש פסול למליקה, שנאמר 'ממול ערפו' ולא בראשו. וכן אם מלק במקום שהראש מתחיל לשפע, מליקתו פסולה. ואפילו אם התחיל מעט למלוק שם, ושיפע את מליקתו עד שהגיע לסימנים כנגד מקום שחיטה, וגמר רוב מליקתו שם, לדברי שמואל מליקתו פסולה, וכשיטת רב אסי בשחיטה, שאם הגרים שליש ושחט שני שליש במקום שחיטה, שחיטתו פסולה.

ג. לרמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים פסול בעוף. ונחלקו אמוראים אם דבריו עולים על

מליקה או על שחיטה: לרבי בר קיסי, לא אמר כן אלא לענין מליקה, שאם מלק עוף שנעקרו סימנים שלו כשר, שכשם שדרסה וחלדה אינם פוסלים במליקה, כך עיקור סימנים אינו פוסל. אבל בשחיטת עוף, עיקור סימנים פוסל כמו בבהמה. ולשיטת רבי ירמיה, אין כלל פסול של עיקור סימנים בעוף ואפילו בשחיטה.

ולשיטה זו, שאין עיקור סימנים בעוף אפילו בשחיטה, נחלקו אמוראים: לרב אחא בריה דרבא לא אמרו כן אלא לסובר שאין שחיטה לעוף מן התורה, וכל חיוב שחיטתו הוא מדברי סופרים, אבל לסובר שיש חיוב שחיטה לעוף מן התורה, עיקור סימנים פוסל בשחיטת עוף כמו בבהמה. ולרב אשי לא אמרו כן אלא לסובר שיש שחיטה לעוף מן התורה, שכך קיבלו מסיני שאין פסול של עיקור סימנים. וגם לסובר ששחיטת עוף נלמד מהיקש לבהמה, כך קיבלו חכמים שלא הוקש לבהמה לענין פסול עיקור סימנים. אבל לסובר שאין שחיטה לעוף מן התורה וחיוב שחיטתו מדברי סופרים, עיקור סימנים פוסל, שהרי חכמים סמכו שחיטת עוף לשחיטת בהמה, ולפיכך דין שחיטתו כדין שחיטת בהמה לכל דבר.

ד. ולדינא יש פסול של עיקור סימנים בשחיטת עוף, ואין הלכה כרמי בר יחזקאל. (רש"י).

ד. בעל חי שנשברה מפרקת שלו, ונפסק עמו רוב בשר שמאחורי הצוואר, לדברי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

בעולה. אבל אין צריך לחתוך את העור משום מצות הבדלה, שכל שישנו בשחיטה, והיינו סימנים, ישנו בהבדלה, וכל שאינו בשחיטה, והוא העור, אינו בהבדלה.

ז. כיצד מצות מליקה? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר, עד שמגיע לסימנים, ולאחר מכן חותך סימן אחד או רובו בחטאת, ושני סימנים שלמים בעולה לחכמים, או רוב שנים לרבי אלעזר ברבי שמעון, ועם חתיכת הסימנים חותך רוב בשר, אבל לא יחתוך רוב בשר קודם שהגיע לסימנים, שאז כבר תהיה נבילה קודם סימנים (כדברי זעירי), ונמצא שמולק את המתה.

דף כ"א - כב.

א. אדם שנשברה מפרקתו, ורוב בשר עמה, הרי הוא כמת ומטמא באהל אע"פ שהוא מפרכס. אבל בלא רוב בשר אינו כמת. ומה שמצאנו בעלי הכהן שנשברה מפרקתו בלא רוב בשר, וכבר נחשב מת הוא משום זקנה, שנאמר 'ויפול מעל הכסא אחורנית וגו' ותשבר מפרקתו וימת כי זקן האיש' וגו'.

ב. אדם שקרעוהו כדג מגבו, מטמא באהל כמת אע"פ שהוא מפרכס.

ג. בהמה שעשאוה 'גיסטרא', שחתכה לרחבה או בצוארה כולה או בשדרה עד החלל וחילקה לשנים, הרי היא נבלה.

ד. בהמה שניטל הירך ממקום חיבורו וחלל שלה, כלומר לא שניטל העצם עם קצת

זעירי הרי הוא נבילה ומטמא מיד, ולא יועיל בו שחיטה לטהרו מידי נבילה, ואע"פ שהוא מפרכס, הרי הוא כמת ממש ואין שחיטה מועלת בו.

ה. מלק עוף קדשים בסכין, נבלה היא, והאוכל אותה מטמא בגדים שהוא לבוש בשעה שהיא בבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור.

ונחלקו אמוראים למה חתיכת הסימנים על ידי הסכין לאחר שבירת המפרקת אינה נחשבת כשחיטת טריפה ולא תטמא, לרב הונא מפני שהוא מחליד, שלאחר שנתפרקו פרקי העצם ננעץ הסכין תחת העצם, שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כשחותכים אותו כדרך שאר בית השחיטה, אלא עומד במקומו, וכשחותך עם הסכין תחת העצם יש כאן חלדה. אבל אין כאן פסול 'דורס', שלשיטתו המוליך ומביא במליקה כשר.

ולרבא אין כאן שחיטה מפני שהוא דורס (ואין יכול להוליך ולהביא, שמוליך ומביא במליקה פסול), אבל פסול חלדה אין כאן, שאין הסכין מכוסה לגמרי כחולדה הדרה בעיקרי בתים.

ו. עולת עוף, לשיטת חכמים מולק בה שני סימנים שלמים, ולרבי אלעזר ברבי שמעון רוב שנים. ואע"פ שבסימן שני הוא 'מולק את המתה', שהעוף כבר מת בסימן אחד, וכן כשחותך מיעוט סימנים לחכמים לאחר שחתך את רובם הוא מולק את המתה, אין זה אלא לקיים מצות הבדלה האמורה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

רוב של שני סימנים, שנאמר 'ואת השני יעשה עולה כמשפט', כמשפט חטאת העוף, מה חטאת העוף מזה ממנו כשאחוז בראש ובגוף (שהרי נאמר בו 'לא יבדיל' ואינו מולק אלא סימן אחד), אף כאן מזה כשאחוז בראש ובגוף. אבל לא די במליקת סימן אחד כחטאת, שנאמר 'והקריבו' שצריך הבדלה במקצת, ולפיכך מולק רוב שנים.

ז. תנאים נחלקו בביאור הכתוב בעולת העוף 'ואת השני יעשה עולה כמשפט': (א) תנא קמא מפרש כמשפט חטאת בהמה, וללמד שאין עולת העוף באה אלא מן החולין (ולא ממעשר) ובידו הימנית, שחטאת בהמה נאמר בה 'והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו', משלו ולא משל ציבור ולא משל מעשר, ונאמר בה 'אצבע' ללמד שצריך לעשותה בימין.

ב) רבי ישמעאל מפרש כמשפט חטאת העוף שמולק ממול העורף. ולא כחטאת העוף לגמרי שמולק סימן אחד ואינו מבדיל, שהרי נאמר 'והקריבו'. (ותנא קמא דורש שמליקת עולה הוא ממול עורף, מליקה ממליקה ממליקת חטאת).

ג) רבי אלעזר ברבי שמעון מפרש כמשפט חטאת העוף, מה חטאת העוף מזה ממנו כשאחוז בראש ובגוף (שהרי אין מולק אלא סימן אחד), אף כאן מזה כשאחוז בראש ובגוף, שאין מולק אלא רוב שנים ולא שנים שלמים. (אבל לא די במליקת סימן אחד כחטאת, שנאמר 'והקריבו').

הבשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שלישיתו וחופה את המכה, אלא שניטל כל הבשר עד שנראית גופה של מקום החתך כעין חלל, הרי היא נבילה ומטמאה גם בחייה. וכל שחסרונה נראית כשהיא רבוצה, בידוע שניטל הירך וחלל שלה.

ה. שמונה שרצים שהותזו ראשיהם, אף על פי שמפרכסים הרי הם טמאים, כזנב הלטאה שמפרכסת. לריש לקיש דווקא אם הותזו ממש, שנחתכו שני הסימנים לגמרי. ולרב אסי גם אם הותזו רוב שנים, כשיטת רבי אלעזר ברבי שמעון בהבדלת עולת העוף.

ו. עולת העוף, לשיטת תנא קמא (ורבי ישמעאל) מולק בו שני סימנים שלמים, ולא סימן אחד כחטאת העוף, שנאמר בעולת העוף של נדבה 'והקריבו' (ולא נאמר 'והקריב'), ומשמע שחלוקה הקרבתו של זה מהקרבת אחרים, גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולה ממליקת חטאת. ולא די ברוב שנים כחטאת בהמה, שנאמר 'ומלק והקטיר', מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו. (ובהקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו, שנאמר לאחר הקטרה זו 'ושסע אותו בכנפיו והקטיר אותו', הרי הקטרת הגוף אמורה, הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה בהקטרת הראש, הרי ששני הקטרות הן והשיסוע מבדיל ביניהם).

ולרבי אלעזר ברבי שמעון מולק בעולת העוף

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף כ"ב

ד. האומר הרי עלי עולה מן התורים או מן בני היונה, והביא תחילת הציהוב של תורים ובני יונה, נסתפק רבי זירא אם יצא ידי נדרו, לפי שתחילת הציהוב לא נפסל בשניהם אלא משום ספק, שאין ידוע אם גדולים הם או קטנים, ולפיכך הנודר תורים לא יצא שמא קטנים הם, והנודר בני יונה לא יצא שמא גדולים הם, אבל זה שנדר איזה שירצה והביא שניהם יצא ממה נפשך, אם גדולים הם יצא משום תורים, ואם קטנים הם יצא משום בני יונה. או שאינם פסולים מחמת ספק אלא בריה בפני עצמם הם, ואינם לא גדולים ולא קטנים, שיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו, ולא יצא ידי נדרו.

לצד שתחילת הציהוב פסולים מספק, לא בא הכתוב 'מן התורים' ו'מן בני היונה' למעט תחילת הציהוב, שאין הכתוב בא למעט ספק, כי כלפי שמיא ידוע אם גדולים הם קטנים הם, ואינה אלא אסמכתא. והכתוב בא למעט נרבע ונעבד, שנפסלו בבהמה ממה שנאמר 'כי משחתם בהם מום בס', שכל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים, והיה צד לומר שכל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלים בו, וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלים בו, ועופות אין המום פוסל בהם, לפיכך בא הכתוב למעטם.

דף כ"ג

א. כבש עד י"ב חודש, נקרא כבש. משעברו עליו י"ג חדשים, שנכנס חודש שלם בתוך

א. תורים אינם כשרים למזבח אלא כשהם גדולים, ובני יונה אין כשרים אלא כשהם קטנים, שבכל מקום שהתורה מדברת בענין קינים לא נאמר אלא 'תורים' ו'בני יונה', ולא 'בני תורים' או 'יונה', ובני יונה משמע דוקא קטנים ולא גדולים. ו'תורים' אע"פ שמשמעו בין גדולים ובין קטנים, למדים מבני יונה, שכשם שבני יונה קטנים דוקא, כך תורים גדולים דוקא.

ונמצא מה שכשר בתורים, והם הגדולים, פסול בבני יונה. ומה שכשר בבני יונה, והם הקטנים, פסול בתורים.

ב. ואם התחילו להביא נוצה יפה צהובה סביב לצואר, פסולים בין בתורים ובין בבני יונה, שיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו. ודין זה נלמד מלשון הכתוב 'מן התורים' ולא כל התורים, 'מן בני היונה' ולא כל בני יונה, פרט לתחילת הציהוב שבזה ושבזה שהוא פסול. (י"א שאינה אלא אסמכתא, ועיקר הפסול הוא מחמת ספק, שאין ידוע אם גדולים הם או קטנים. ראה בסמוך).

ג. מאימתי התורים חשובים גדולים וכשרים, משיזהיבו, כלומר שיהא כנפי גופן גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב. ומאימתי בני יונה יצאו מכלל קטנים ופסולים, משיצהיבו. ואינם כשרים מיד ביום שנולדו, שעדיין מאוסים הם, אלא מזמן שיהא להם דם מצוי בבשר, שכששוטמ ממנו את כנפו מתמלא דם.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ממה נפשך, ולצד שיש גם ספק שמא בריה בפני עצמו הוא, לא יצא ידי נדרו, שמא בריה הוא ונמצא שלא הביא לא איל ולא כבש.

ה. שיאור של רבי מאיר, והיא עיסה שהכסיפו פניה, לרבי יהודה מצה גמורה היא, ולרבי מאיר האוכלו בפסח עובר בלאו ולוקה. שיאור של רבי יהודה, והיא עיסה שיש בה סדקים כקרני חגבים, לרבי מאיר חמץ גמור הוא. ולרבי יהודה אינו בכלל חמץ וודאי, והאוכלו בפסח אינו לוקה. ונסתפקו בגמרא אם הוא ספק חמץ ספק מצה, או ש'בריה בפני עצמו' הוא, לא חמץ ולא מצה.

ו. האומר הרי עלי לחמי תודה, מביא תודה ולחמה (ארבעים חלות, שלשים של מצה ועשר של חמץ), שאדם יודע שאין לחם בלא תודה.

ז. אמר הרי עלי עשר חלות לפטור תודתו של פלוני, צריך להביא עשר חלות של חמץ וודאי או של מצה וודאי כדי לפטור את חברו, שאם יביא של ספק (כגון שיאור של רבי יהודה לצד שהוא ספק), לא ידע חברו אם משל חמץ פטרו וצריך להביא רק שלשים של מצה, אם משל מצה פטרו וצריך להוסיף עוד עשרים של מצה ועשר של חמץ, ונמצא שלא פטר את חברו.

ואם אמר הרי עלי עשרה לחמי תודה מן החמץ או מן המצה לתודתו של פלוני, ולא אמר 'לפטור', וכסבור שיוכל ליקרב עם חלות של חברו, והביא שיאור של רבי מאיר, לרבי מאיר יצא משום חמץ, ולרבי יהודה

שנה שניה, קרוי איל. ובתוך חודש ראשון של שנה שניה נקרא 'פלגס'.

ב. לרבי יוחנן, הפלגס בריה בפני עצמה היא, ואינו לא כבש ולא איל. ולבר פדא יש ספק אם הוא עדיין כבש או שכבר נקרא איל.

ג. היה מחויב להביא איל, או שהיה מחויב להביא כבש, והקריב פלגס, מביא עליו נסכי איל, ולא יצא ידי חובתו. וטעם הדבר:

לרבי יוחנן לא יצא לפי שבריה בפני עצמו הוא, ונמצא שלא הביא חיובו. ומביא נסכי איל שנאמר 'או לאיל' לרבות את הפלגס.

לבר פדא לא יצא, כי אם היה מחויב כבש אפשר שהוא איל ולא הביא חיובו, ואם היה מחויב איל שמא כבש הוא. ומביא נסכי איל, ומתנה, שאם איל הוא אלו נסכיו, ואם כבש הוא, עשרון סולת ורביעית ההין הראויים לכבש יהיו נסכיו, והמותר יהא נסכי נדבה.

רבי זירא נסתפק בדעת בר פדא, אם הספק בפלגס הוא רק שמא איל הוא או כבש, או שיש בספק צד שלישי שמא הוא בריה בפני עצמו, ולדרך זה צריך להתנות בנסכים גם שאם בריה בפני עצמו הוא, ואין לו דין נסכים, כל הנסכים יהיו לנדבה.

ד. ואם אמר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש, והביא פלגס, לרבי יוחנן שהפלגס בריה בפני עצמו הוא, לא יצא ידי חובתו, שלא הביא לא איל ולא כבש. ולבר פדא שהוא ספק, לצד של רבי זירא שהספק הוא רק אם איל הוא או כבש, יצא ידי חובתו

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

עליהם מי לחטאת ומי לעולה אין הגורל קובע, ואם רצה לשנותן הרשות בידו, ואע"פ כן קידש השם, שמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה נקבעו, שעירי יום כיפור שנקבעים בגורל ק"ו שיקבעו בקריאת שם, לפי שנאמר 'ועשהו חטאת', הגורל עושה חטאת ואין קריאת שם עושה חטאת.

ד. הכהנים נפסלים לעבודה במומים ולא בשנים. ואין נפסלים בשנים בק"ו מלוויים שאין מומים פוסלים בהם ושנים פוסלים בהם, שנאמר אצל לויים 'אשר ללויים' ולא אשר לכהנים.

ה. הלויים נפסלים בשנים, שאין לוי כשר אם הוא פחות מבן שלשים או יותר מבן חמשים, ולא במומים. ואין נפסלים במומים בק"ו מכהנים שאין שנים פוסלים בהם ומומים פוסלים בהם, לפי שנאמר 'זאת אשר ללויים', זאת ללויים ואין אחרת ללויים.

נמצא שהכשר בכהנים פסול בלויים, והכשר בלויים פסול בכהנים.

ו. לא נפסלו הלויים בשנים אלא במשכן שהעבודה בכתף, אבל בשילה ובבית עולמים שאין עבודת לויים אלא שוערים ומשוררים, אין נפסלים בשנים, שנאמר 'לעבוד עבודה עבודה ועבודת משא', לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף.

ז. משנת עשרים וחמשה היו לויים באים ללמוד הלכות עבודה, ומשנת שלשים היו באים לעבודה, שכתוב אחד אומר 'מבן חמש

יצא משום מצה. הביא שיאור של רבי יהודה, לרבי מאיר יצא משום חמץ. ולרבי יהודה, אם ספק חמץ ספק מצה הוא, יצא ידי נדרו, ואע"פ שאינו פוטר את חבירו, חיוב שלו יצא ממה נפשו, ויפדו את החלות ויפלו דמיהם לנדבה לתודה אחרת. ולצד שהוא בריה בפני עצמו, לא יצא ידי נדרו, שהרי לא הביא לא חמץ ולא מצה.

דף כ"ד

א. פרה אדומה דינה בשחיטה, אבל בעריפה היא פסולה. ואין מכשירים אותה בעריפה בק"ו מעגלה ערופה שלא הוכשרה בשחיטה והוכשרה בעריפה, שנאמר בעגלה 'הערופה', ומשמע זאת בעריפה ואין אחרת עריפה.

ב. עגלה ערופה דינה בעריפה, אבל בשחיטה היא פסולה. ואין מכשירים אותה בשחיטה בק"ו מפרה אדומה שלא הוכשרה בעריפה וכשרה בשחיטה, לפי שנאמר 'וערפו העגלה' שינה עליו הכתוב לעכב, שאינה כשרה אלא בעריפה ולא בשחיטה.

נמצא כשר בפרה פסול בעגלה, והכשר בעגלה פסול בפרה.

ג. שני שעירי יום הכיפורים אין נקבעים אלא על ידי גורל ולא על ידי קריאת שם, שאם אמר זה לה' וזה לעזאזל, לא הוקבעו, ומגריל עליהם, ואם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל, ואין למדים בקל וחומר מקיני זבים ויולדות, שאם הגריל

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

אבל בילד ובבריא טהור, שמתחילה יצא לגמרי. וכל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו נקרא ילד.

י. רבי חנינא היה עומד בן שמונים שנה על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו, והעיד על עצמו שחמין ושמן שסכתה אותו אמו בילדותו הן עמדו לו בעת זקנותו.

יא. מי שנתמלא זקנו, ראוי ליעשות שליה ציבור (כגון לתקוע שופר ולנדות ולהימנות פרנס), ולירד לפני התיבה, ולישא את כפיו.

יב. כהן קטן פסול לעבודה אע"פ שהוא תם, שנאמר 'איש מזרעך' ולא קטן. ומאימתי כשר לעבודה, לתנא קמא משיביא שתי שערות, ולרבי אינו כשר עד שיהא בן עשרים, שנאמר 'ויעמידו את הלויים מבית עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה'". ואע"פ שנאמר לויים, בכהנים הכתוב מדבר, שבכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים, וזה אחד מהם 'והכהנים הלויים בני צדוק'. ולתנא קמא לא הוצרכו בני עשרים אלא לעבודות כבודות הצריכים ניצוח.

יג. א שלא פסל רבי פחות מבן עשרים אפילו מדרבנן, אלא שאחיו הכהנים לא היו מניחים אותו לעבוד עד שיהא בן עשרים. וי"א שלרבי פסול מדרבנן, ולשיטת חכמים כשר בדיעבד, אבל לכתחילה לא היו הכהנים מניחים אותו לעבוד עד שיהא בן עשרים.

יד. כלי חרס נטמא מאוירו, שאם הגיע טומאה לאוירו אע"פ שלא נגעה בו, טמא.

ועשרים שנה ומעלה, וכתוב אחד אומר 'מבן שלשים', הא כיצד? כ"ה ללמוד ושלשים לעבודה.

ומכאן דרש תנא קמא לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים, ששוב אינו רואה.

ולרבי יוסי אם לא ראה שלש שנים שוב אינו רואה, שנאמר 'ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון כשדים'. ואין ראייה מהלכות עבודה שהיו לומדים חמש שנים, לפי שהם קשים, כגון להוריד המשכן לפרקו ולנטותו, להעמיד קרסיו וקרשיו, והשיר לקרבן בפה ובכלי. (ולתנא קמא אין ראייה מלשון כשדים שאין צריך אלא שלש שנים, שלשון כשדים קל הוא).

ח. כהן כשר לעבודה משיביא שתי שערות (וי"א מבן עשרים שנה, ראה בסמוך) ועד שיזקין, כלומר עד שידין ורגליו רותתים מאין כח, ומומים פוסלים בו. בן לוי כשר לעבודה מבן שלשים ועד בן חמשים שנה, ושנים פוסלים בו. וכל זה באהל מועד שבמדבר, אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלים אלא בקול, שנאמר 'ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד'.

ט. בעל קרי שטבל, ולא הטיל מים, לכשיטיל מים טמא, שמא נשאר בפי האמה צחצוח קרי ויוצא עם מי רגלים, ושכבת זרע מטמאה בכל שהוא.

לרבי יוסי לא אמרו כן אלא בחולה ובזקן,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

נטמא מגבו ונטמא מאוירו, כל הכלים שנטמאים מגבן אינו דין שיהיו טמאים מאוירים, לפי שנאמר בכלי חרס 'תוכו', תוכו של זה ולא תוכו של אחר.

ג. ארבע פעמים נאמר לשון 'תוך' בכלי חרס, ששני פעמים נאמר 'תוכו', והיה יכול לומר 'תוך' ונאמר 'תוכו' לדרשה נוספת.

תוך אחד בא לגופו, שיטמא הכלי כל אוכלים ומשקין שבאוירו וע"פ שלא נגע. אחד בא לגזירה שוה ללמוד על הכלי שמקבל טומאה מן האויר וע"פ שלא נגע בו השרץ. אחד בא ללמד תוכו של זה ולא תוכו של אחר, ולמעט כל הכלים שלא יהיו נטמאים מאוירים.

ואחד בא למעט תוך תוכו, שאם היה כלי מונח בתוך כלי חרס, ופי הפנימי למעלה מפי החיצון, ואוכלים ומשקין בפנימי, וטומאה באויר החיצון, אין האוכלים טמאים, לפי שאינם בתוך הכלי אלא תוך תוכו. ולא רק אם הפנימי הוא גם של חרס, שמציל, שהרי לא נטמא מגבו וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון, אלא אפילו אם פנימי הוא כלי שטף שמקבל טומאה מגבו, מציל על האוכלים שבתוכו, שגם הוא לא נטמא מן החיצון וחוצץ, שהכלי החיצון ראשון הוא, ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, ואין כלי חרס טמא מטמא אלא אוכלים ומשקין שבתוכו ולא כלים שבתוכו.

ד. כל הכלים נטמאים כשנגעה טומאה מגבן, ואין דורשים שלא יטמאו בנגיעה אלא מתוכן בק"ו מכלי חרס שנטמא מאוירו ואינו

אבל גבו טהור, שאם נגעה טומאה מגבו אינו מקבל טומאה. אויר כל הכלים טהור, שכל זמן שלא נגעה טומאה בהם, וע"פ שנתלית באויר שלהם לא נטמאו. וגבן טמא, שאם נגעה טומאה מגבן נטמאו. נמצא שהטהור בכלי חרס טמא בכל הכלים, והטהור בכל הכלים טמא בכלי חרס.

ומנין שכלי חרס נטמא מאוירו וע"פ שלא נגעה בו הטומאה, שנאמר תוכו לטמא, שכלי חרס מטמא אוכלים שבתוכו, ונאמר תוכו ליטמא שהכלי נטמא כשטומאה בתוכו, מה תוכו האמור לטמא וע"פ שלא נגעו האוכלים בכלי, שהרי התורה העידה על כלי חרס שמטמא מה שבתוכו גם אם הוא מלא חרדל, אף תוכו האמור ליטמא וע"פ שלא נגעה הטומאה בכלי.

דף כ"ה

א. כלי חרס אינו נטמא כשנגעה בו טומאה מגבו. ואין דורשים בק"ו מכל הכלים שאין נטמאים מאוירים ונטמאים מגבם, כל שכן כלי חרס שנטמא מאוירו שיהיה טמא מגבו, לפי שנאמר 'וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו', איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו זה כלי חרס, ורק אם אין צמיד פתיל עליו הוא טמא, אבל אם יש צמיד פתיל עליו הוא טהור וע"פ שהוא באהל המת, ואינו נטמא מגבו.

ב. כל הכלים אין נטמאים מאוירים בלא נגיעה. ואין דורשים ק"ו מכלי חרס שלא

למלאכה, הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו, אין כאן גמר מלאכה.

ז. ואלו הן גולמי כלי מתכות שאין מקבלים טומאה, כל שעתיד לשוף לשבץ לגרר לכרכר להקיש בקורנס, מחוסר פן או אוגן או אוזן. אבל אם היה מחוסר כיסוי מקבל טומאה, שאין הכיסוי ממלאכת הכלי, שהכיסוי כלי אחר הוא.

ונחלקו אמוראים למה גולמי כלי מתכות אין מקבלים טומאה, לרבי יוחנן הואיל ולכבוד עשויים, לפיכך אינם חשובים כלי עד שתגמר כל מלאכת כיבודם. ולרב נחמן הואיל ודמיהם יקרים, ועד שעשויים לנוי אין ראויים לימכר ביוקר הראוי להם.

ח. כלי עצם מקבלים טומאה, שנאמר 'וכל מעשה עזים תתחטאו', להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים. וכן כלים העשויים מעצמות של שאר בהמה וחיה מקבלים טומאה, שנאמר 'וכל מעשה'. אבל כלים העשויים משל עופות אין מקבלים טומאה, שנאמר 'עזים' פרט לעופות.

ט. גולמי כלי עצם, לרבי יוחנן דינם כגולמי כלי עץ ומקבלים טומאה, לפי שאינם עשויים לכבוד. לרב נחמן דינם ככלי מתכות שאין מקבלים טומאה הואיל ודמיהם יקרים.

י. שקדים המרים, כשהם קטנים חייבים במעשרות, וכשהם גדולים פטורים, לפי שדרך לאוכלם רק בקטנותם קודם שיהיו מרים. שקדים המתוקים, כשהם גדולים

מקבל טומאה מגבו, כל הכלים שאין נטמאים מאוירן כל שכן שלא יקבלו טומאה מגבן, לפי שנאמר 'וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא', כלי חרס אם אין עליו צמיד פתיל הוא טמא, ואם יש עליו צמיד פתיל טהור, אבל כל הכלים בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם מקבלים טומאה.

ה. גולמי כלי עץ, שנגמרה חקיקתם וראויים לתשמישן, אבל לא נגמרה כל מלאכתן, מקבלים טומאה. פשוטי כלי עץ, טהורים, שהוקש עץ לשק ללמד שאינו מקבל טומאה אלא אם מטלטל מלא וריקן.

גולמי כלי מתכות טהורים, ופשוטיהם מקבלים טומאה אם נגמרה כל מלאכתם, שכלי מתכות לא הוקשו לשק. נמצא שהטהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות, והטהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ.

ו. ואלו הן גולמי כלי עץ שמקבלים טומאה, כל שעתיד לשפשף בדבר המחליקם, או לשבץ (לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לנוי), לגרר (להחליק), לכרכב (שחוקק בהן חקיקות גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים), או להטיח בעור דג הנקרא 'טונס', או שמחוסר פן (בסיס), או אוגן (שפה לפיו), או אוזן.

אבל אם היה מחוסר חטיטה, אפילו אם כבר חקק בו כשיעור שלשה לוגין, אבל בדעתו לחוק עד שיחזיק קב, טהור, ואע"פ שראוי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

משהחמיץ דינו כיון, וניקח בכסף מעשר, ואינו פוסל את המקוה.

לרב נחמן זו היא שיטת רבי יהודה, אבל לחכמים גם אם החמיץ דינו כמים. ולרבי אלעזר זו היא שיטת חכמים, אבל לרבי יהודה גם אם לא החמיץ דינו כיון.

ג. המתמד, ונתן מים במדה, ומצא כדי מדתו (ולא יותר), לחכמים פטור ממעשר, שמאחר שלא נוסף בו כלום, אע"פ שיש בו טעם יין אינו אלא כמים. ולרבי יהודה חייב במעשר, שדינו כיון.

לרב נחמן בשם רבה בר אבוה לא נחלקו אלא כשהחמיץ, אבל אם לא החמיץ לדברי הכל פטור ממעשר.

ולרבי אלעזר לא נחלקו אלא כשלא החמיץ, אבל אם החמיץ לדברי הכל חייב במעשר. וגם כשלא החמיץ אין מפרישים לרבי יהודה מעשר אלא ממנו על עצמו, אבל אין מפרישים עליו מתמד אחר גם אם לא החמיץ, שמא תמד זה עתיד להחמיץ וזה אין עתיד להחמיץ, ונמצא שמפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור. ורק תמד שהחמיץ מפריש עליו מעשר ממקום אחר.

ד. תמד שלא החמיץ ולקחו בכסף מעשר, ולבסוף החמיץ, לרב נחמן בשם רבה בר אבוה קנה מעשר, ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים מפני שנתחללו על התמד, שנתגלה למפרע שבשעת לקיחה היה פרי, שכבר נכנס בהם כח החרצנים אלא

חייבים במעשר, לפי שנגמר פריים, וכשהם קטנים פטורים, שאין דרך אכילתם כך. נמצא שהחייב במעשר בשקדים המרים פטור במתוקים, והחייב במתוקים פטור במרים.

לרבי ישמעאל בר' יוסי בשם אביו, קטנים פטורים בין מרים ובין מתוקים. וי"א שגדולים חייבים בין מרים ובין מתוקים, שהמרים יכול למתקן על ידי האור.

דף כ"ו

א. אחים שהם שותפים בירושתם, אם חלקו ולבסוף נשתתפו, אם מביאים שקליהם ביחד, שנתנו שקל שלם עבור שני חצאים שיש להם להביא, נותנים שתי קלבונות, לפי שהיה להם לשקול לחצאין, וכל אחד נותן קלבון בשביל הכרע. ופטורים ממעשר בהמה בכל הנולדים להם בכל ימי שותפותם, שהשותפות פטור ממעשר בהמה.

ואם לא חלקו מעולם, חייבים במעשר בהמה, שצריכים לעשר את הנולדים להם כל ימי שותפותם, שנאמר 'יהיה' למעט שותפים שקנו בתפוסת הבית. ופטורים מן הקלבון, ששוקלים בין שניהם שקל שלם, שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם, אם היה שוקל על בנו או על אחר ופטור בשלו פטור מן הקלבון.

ב. התמד, והם מים הניתנים בחרצנים ותוסס ונעשה יין, עד שלא החמיץ תורת מים עליו, ואינו ניקח בכסף מעשר, ופוסל את המקוה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

חיבור ובטלו למקוה וטהורים. אבל שאר משקין כגון יין, אין להם טהרה במקוה על ידי השקה.

תמד שלא החמיץ שנטמא, דינו כמים ומשיקו במי מקוה וטהור. אבל משהחמיץ דינו כ"ין ואין לו טהרה על ידי השקה במי מקוה.

לרבא לא אמרו שהשקה מטהרת תמד שלא החמיץ אלא אם תמדו במים טהורים ונטמאו, אבל אם תמדו במים שהיו טמאים מעיקרן, אין השקה מטהרתם. ולרב גביהה אין טעם לחלק בדבר, ובכל אופן השקה מטהרת אותו.

ז. קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר, שאביה רשאי למוכרה לאמה עבריה. ולרבי מאיר אין לה קנס, שאם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף. ואם נאנסה או נתפתתה משתביא שתי שערות עד שתיבגר, שאז היא נערה, יש לה קנס, שהשוכב נותן לאביה חמשים כסף, ואין לה מכר, שאין האב יכול למכור בתו כשהיא נערה. שהיה רבי מאיר אומר, כל מקום שיש מכר אין קנס, וכל מקום שיש קנס אין מכר.

ולשיטת חכמים יש קנס במקום מכר, שגם קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שתיבגר יש לה קנס, שכל מקום שנאמר 'נעֶר' בלא ה"א אפילו קטנה במשמע.

ח. יתומה קטנה, שקדשוה אמה או אחיה,

שעדיין לא נגמר, וחילול מעליא הוא, שאם לא היה יין בחרצנים לא היה מחמיץ לעולם. (אבל אם לא החמיץ, המעות עומדים בקדושתם ביד המוכר, שהרי דינו כמים ואין המעות מתחללים עליו).

ולשיטתו לא אמרו שהתמד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר (ואם לקחו אין המעות מתחללים), אלא אם שייר ממנו ככוס ולא החמיץ.

ולרבא בדעת רבי יוחנן בן נורי אע"פ שעתיד התמד להחמיץ, הואיל ומראהו כמראה המים דינו כמים, ופוסל את המקוה, ואינו ניקח בכסף מעשר ואין המעות מתחללים עליו.

ה. שלשה לוגים מים שאובים חסר קורטוב, שנפל לתוכן קורטוב יין, ומראיהם כמראה היין, ונפלו למקוה, לא פסלוהו.

שלשה לוגים מים חסר קורטוב, שנפל לתוכן קורטוב חלב, ומראיהם כמראה מים, ונפלו למקוה, לחכמים לא פסלוהו, שאע"פ שמראיהם כמים, כיון שאין בו שלשה לוגים שלמים של מים אינו פוסל את המקוה. ולרבי יוחנן בן נורי פוסל את המקוה, שהולכים אחר המראה, וכיון שמראיהם כמים דינם כשלשה לוגים מים שאובים שפוסלים את המקוה.

ו. מים שנטמאו יש להם טהרה במקוה על ידי השקה, שנותרם בכלי ומשקעם במי המקוה עד שנושקים את המים והרי הם

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

י. ביום טוב שחל בערב שבת, משנים מתקיעה שהיו תוקעים בכל ערב שבת, לפי שקדושה הנכנסת אינה חמורה כל כך מקדושה היוצאה. וכיצד תוקעים? לרב יהודה תוקע ומריע מתוך תקיעה, שקודם שמסיים התקיעה הוא מריע בסופה. ולרב אסי תוקע ומריע בנשימה אחת.

יא. כיצד מבדילים ביום טוב שחל במוצאי שבת, לתנא קמא המבדיל בין קודש לקודש, ולרבי דוסא בין קודש חמור לקודש הקל. ואין הלכה כדבריו.

לרבי יהודה ורב נחמן אומרים 'בין קודש לקודש' רק בחתימת הברכה, אבל בפתירתה אומרים 'בין קודש לחול'. ולרב ששת בריה דרב אידי אומרים בין קודש לקודש גם בפתירתה, ואין הלכה כדבריו.

יב. יום טוב שחל להיות באמצע השבוע, אומר בהבדלה 'המבדיל בין קודש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה', שסדר הבדלות הוא מונה.

יכולה למאן ויוצאה בלא גט, עד שתביא שתי שערות. וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא, שנאמר בפרשה 'ואם לא יחפוץ האיש' ולא קטן, ומקשים אשה לאיש, ומשנעשית נערה ונראית לחליצה, לרבי מאיר אינה יכולה למאן, נמצא שכל מקום שיש מיאון אין חליצה, וכל מקום שיש חליצה אין מיאון.

ולשיטת רבי יהודה הבת יכולה למאן גם כשהיא נערה עד שירבה השחור על הלבן (שיהיו באותו מקום שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור), ונמצא שיש מיאון במקום חליצה.

ט. יום טוב שחל להיות בערב שבת, תוקעים כדי להבדיל את העם ממלאכת אוכל נפש, ולא מבדילים, מפני שהיום הנכנס חמור מן היוצא.

וביום טוב שחול במוצאי שבת מבדילים, מפני שהיום היוצא חמור מן הנכנס, ואין תוקעים. נמצא שכל מקום שיש תקיעה אין הבדלה, וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה.

הדרן עלך הכל שוחטין למסקנה

דף כ"ז

א. השוחט סימן אחד בעוף ושנים בבהמה, שחיטתו כשרה. ורובו של סימן כמוהו. ואם שחט חצי סימן בעוף או סימן אחד וחצי בבהמה, שחיטתו פסולה. אבל אם שחט רוב סימן אחד בעוף, או רוב שנים בבהמה, שחיטתו כשרה.

ולכתחילה ישחוט שני הסימנים בעוף, שמא לא יעשה רוב של סימן אחד. וכן לכתחילה ישחוט את הסימן לגמרי ולא יסמוך על הדין שרובו של סימן כמוהו. ולרבי יהודה צריך שישחוט בעוף גם את הורידין. (ראה להלן כח: הטעם ופרטי הדינים בזה).

ב. חמש הלכות שחיטה, שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור, הלכה למשה מסיני הם. וכן הדין ששחיטה היא מן הצוואר ולא ממקום אחר, הלכה למשה מסיני היא. (ויש תנאים שדרשו דין שחיטה מן הצוואר מן המקראות, ראה להלן).

ג. ומנין שלא יעשה השוחט את הבהמה כ'גיסטרא', כלומר שלא יחתוך כל המפרקת לשנים (ע"פ לשון א' ברש"י):

(א) לרב כהנא שנאמר 'ושחט את בן הבקר', ממקום שהוא שֶׁח (מכופף עצמו) חֶטְהוּ, כלומר הוצא את דמו ונִקְהוּ ולא יותר. (וי"מ חֶטְהוּ הכשירהו לאכילה, כלומר שחוט את הסימנים המכשירים אותו לאכילה ולא יותר).

(ב) לרב יימר שנאמר 'וזבחת', ממקום שדמו זב, חֶטְהוּ, פירוש תשברהו, כלומר חתכהו עד מקום שהוא זב ולא יותר.

(ג) תנא דבי רבי ישמעאל דורש 'ושחט' לשון 'וסחט', ממקום שהוא סח (שמוציא קול) חֶטְהוּ. (שיחתוך סימנים ולא יותר).

(וי"מ שמקראות אלו מלמדים פסול דרסה, כלומר שלא יחתוך בבת אחת כגיסטרא. ואע"פ שדרסה היא הלכה למשה מסיני למדוה גם מן המקרא. לשון ב' ברש"י).

ישנו בשחיטה כבהמה, אבל אין צריך רוב שנים כבהמה שנאמר 'זאת'. ולרבי אליעזר לומר שהכשר בהמה הוא מן הצוואר כמו שמצאנו במליקת העוף. ולא די בבהמה בסימן אחד כעוף, שנאמר 'זאת'.

לבר קפרא למדנו שהעוף צריך שחיטה בסימן אחד לפי שהטילו הכתוב בין בהמה לדגים, שנאמר 'זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים', לחייבו בשני סימנים כבהמה אי אפשר שכבר הוקש לדגים שאין בהם דין שחיטה כלל, לפוטרו בלא כלום כדגים אי אפשר שכבר הוקש לבהמה, הא כיצד? הכשרו בסימן אחד.

ומנין שהדגים אינם צריכים שחיטה, שנאמר 'הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם', ממה שנאמר בהם לשון אסיפה במקום שחיטה של אחרים למדנו שדי להם באסיפה בעלמא ואין צריכים שחיטה.

ז. בהמה שנבראת מן היבשה, לפיכך יש לה חיות בריא וחזק, והכשרה בשחיטת שני סימנים. דגים שנבראו מן המים, הכשירן בולא כלום. עוף שנברא מן הרקק שיש בו מים ויבשה, הכשרו בסימן אחד. ותדע שהעופות מן הרקק נבראו, שהרי יש להן קשקשת ברגליהם כדגים. (וי"א בדעת רבן גמליאל שהעופות נבראו מן המים, ראה בסמוך).

ח. כתוב אחד אומר 'ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף', ומשמע שהעופות נבראו מן המים, וכתוב אחד אומר

ד. ויש תנאים שדרשו מן המקרא שהשחיטה היא מן הצוואר:

א) בברייתא של רבי חייא דרשו מן הכתוב 'וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר', והלא ראש ופדר בכלל כל הנתחים ולמה יצאו? לפי שנאמר 'והפשיט את העולה וניתח', אין לי מכאן אלא נתחים שישנם בכלל הפשטה, מנין לרבות שגם הראש שאינו בכלל הפשטה, לפי שכבר הותז מן הגוף בשחיטה, הוא בכלל הנתחים, לכך נאמר 'את הראש ואת הפדר'. וממה שמצאנו שהוצרך לרבות את הראש לפי שכבר הותז בשחיטה, למדנו שהשחיטה היא מן הצוואר.

ב) רבי אליעזר דורש מ'זאת תורת הבהמה והעוף' להשוות בהמה לעוף, מה עוף מצאנו במליקה שהכשירה מן הצוואר, כך בהמה הכשירה בשחיטה הוא מן הצוואר. ולא ממול עורף כמו בעוף, שנאמר 'ומלק את ראשו ממול ערפו', ראשו של זה (עוף) ממול עורף ולא ראשו של אחר (בהמה).

ה. ראש ופדר קודמים בהקטרה לכל הנתחים, שנאמר 'את ראשו ואת פדרו וערך'. וכשמקריב את הראש, חופה את הפדר על בית השחיטה ומעלהו, שנאמר 'את הראש ואת הפדר'. וזהו דרך כבוד של מעלה, לפי שמקום החתך מלוכלך בדם.

ו. תנאים נחלקו בפירוש הכתוב 'זאת תורת הבהמה והעוף', באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה, לתנא קמא לומר שהעוף

ידי סימנים, אבל נחירה או עיקור סימנים כשר בו מן התורה.

ולשיטת רבי יש שחיטה לעוף מן התורה, שדורש את הכתוב 'וזבחת כאשר צויתך', מלמד שנצטוו משה על הושט ועל הקנה, על רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה.

ב. השוחט חיה ונתנבלה בידו, וכן הנוחר והמעקר, פטור מלכסות את דמו.

והנוחר את העוף, לסובר שאין שחיטה לעוף מן התורה חייב בכיסוי, שנחירתו זו היא שחיטתו. ולסובר שיש שחיטה לעוף מן התורה פטור מכיסוי.

ג. השוחט חיה והוא צריך לדם, חייב לכסות את הדם על כרחו ולא יהיה ראוי למלאכה, כיצד הוא עושה? נוחרו או עוקרו ופטור מכיסוי. (אבל אם היה עוף, לסובר שאין שחיטה לעוף מן התורה, לא יועיל לו נחירה או עיקור ליפטור מכיסוי).

ד. מלק בסכין, לסובר שיש שחיטה לעוף מן התורה, הרי היא נבילה ומטמא בגדים בבית הבליעה. ולסובר שאין שחיטה לעוף מן התורה, הרי היא טריפה מחמת שבירת המפרקת, אבל חתיכת הסימנים מוציאה מידי נבילה.

ה. לרב נחמן יכול לשחוט בעוף אחד מן הסימנים, או ושט או קנה. ולרב אדא בר אבהה צריך שישחוט את הושט דוקא שהוא המיוחד שבסימנים, שחיות הבהמה תלוי בו, (שהרי נטרף בנקב כל שהוא, וקנה אינו נטרף

'ויצר ה' אלקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים', ומשמע שנבראו מן הארץ. ו"א בשם רבן גמליאל שהתשובה היא שנבראו מן המים, ולא נכתבו בפסוק של 'ויצר' אלא משום שהביאם אל האדם לקרות להם שם, וכך כונת הכתוב 'ויצר מן האדמה כל חית השדה, ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו', ואין העוף עולה על 'ויצר' האמור תחילה. ו"א בשם רבן גמליאל שהתשובה הנכונה היא שנבראו מן הרקק, כי משמעות הכתוב הוא ש'ואת כל עוף' עולה על 'ויצר' האמור תחילה.

דף כ"ה

א. לרבי יצחק בן פנחס ולרבי אלעזר הקפר ברבי אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים, שנאמר 'אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו' בשפיכה בעלמא.

ואע"פ שגם חיה הוזכר בכתוב זה, חיה הוקשה לפסולי המוקדשין שצריכה שחיטה, שנאמר 'אך כאשר יאכל את הצבי', מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין שצריכים שחיטה. ואע"פ שגם עוף הוקש לבהמה, שנאמר 'זאת תורת הבהמה והעוף', מאחר שעוף סמוך יותר מחיה ל'ושפך', אנו מפרשים שהוא עולה על העוף ולהוציאו מן ההיקש לבהמה, ואינו עולה על החיה.

ולשיטה זו אין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה, או הרגה במכה שלא על

לקנה, הגיע לוושט או לקנה חותך אחד מהם ורוב בשר עמו, ובעולה חותך שני סימנים או רוב שנים.

יא. עוף שנקרע צווארו ומלוכלך בדם, צריך לבדוק בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט, לא ישחוט תחילה ויבדוק לאחר שחיטה למעלה מבית השחיטה ולמטה ממנו, שאפשר ששחט במקום נקב. ואי אפשר לבדוק שני סימנים קודם שחיטה ולשחוט, שהושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים (שנטרף בנקב כל שהוא ואינו ניכר, שטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר, שקרום החיצון הוא אדום, אבל קרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו). ולפיכך יבדוק תחילה את הקנה, שהקנה נבדק מבחוץ (לפי שאינו נטרף אלא ברוב), וישחוט את הקנה לבדוק (למסקנא שיש שחיטה בעוף אפילו בקנה), ולאחר שחיטה יהפוך את הושט ויבדקנו מבפנים.

יב. לרבי יהודה צריך לנקוב את הורידין בשעת שחיטת עוף, הואיל וצולהו כולו כאחד, ולפיכך צריך להוציא כל דמו בשעת שחיטה שהדם חם ויוצא. ואין דיני שחיטה בורידין, שגם אם שהה או דרס בהם כשרה, ויכול לנקבן אפילו בקוץ. ובהמה שמנתחה אבר אבר, אין צריך לנקוב את הורידין.

יג. למסקנת הגמרא (כט). הכל מודים שצריך לשחוט רוב סימן בעוף ורוב שנים בבהמה, ואם שחט חצי סימן פסולה, שהתורה צוותה לשחוט רוב, ומחצה על מחצה אינו כרוב.

עד שיפסק רובו), אבל לא די בשחיטת קנה לבד.

ולמסקנא נדחו דברי רב אדא, ובין בשחיטה בין במליקת חטאת העוף (שמולק סימן אחד) חותך קנה או ושט.

ו. שחט את הוושט בעוף ואחר כך נשמטה הגרגרת, כשרה. נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט, פסולה. שחט את הוושט ונמצאת גרגרת שמוטה, ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה, פסולה מספק.

והוא הדין בכל זה כששחט את הגרגרת ונשמט הושט (למסקנא שיכול לשחוט קנה או ושט, ולא כרב אדא), אלא שבדרך כלל הגרגרת עשוי לישמט ולא הושט.

ז. שחט שני חצאי סימנים בעוף, פסולה. ואין צריך לומר בבהמה.

ח. שחט חצי גרגרת, ושהה כדי שחיטה אחרת, וגמר שחיטתו, כשרה, לפי שחצי גרגרת אינה התחלת שחיטה, שגם אם נקרע חציו לא נטרף בכך.

ט. היה חצי קנה פגום, והוסיף עליו כל שהוא וגמר רוב קנה, בעוף שחיטתו כשרה (למסקנא שיש שחיטה בעוף בקנה לבדו). וכן בבהמה אם הוסיף כל שהוא בקנה ושחט את הושט, שחיטתו כשרה.

י. כיצד מולקין חטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ואע"פ שבשחיטת קדשים צריך לדם כדי לזרקו, די בשחיטת רוב סימן ואין צריך לשחוט כולו. ואע"פ שבחולין אין צריך לדם, צריך שישחוט רובו של סימן ולא די בחציו.

ד. לרבי יהודה צריך לשחוט בעוף גם את הורידים כדי שיצא הדם בשעת שחיטה. ולחכמים אין צריך. ולא נחלקו אלא בחולין, אבל בקדשים לדברי הכל צריך לשחוט גם את הורידים, שכל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה.

ה. בבהמת חולין, יכול לשחוט לכתחילה שני ראשים כאחד. ובקדשים, לכתחילה לא ישחוט שני זבחים כאחד, שנאמר 'תזבחהו' ודרשו חכמים, שלא יהיו שנים שוחטים זבח אחד, לפי שנאמר 'תִּזְבְּחֶהוּ' בלא וא"ו (אחר החי"ת), ויש אם למסורת, וקורים אותו כמו 'תִּזְבְּחֶהוּ', כלומר שלשוחט יחידי הוא אומר שיזבח ולא לשנים. וגם דרשו שלא יהא אחד שוחט שני זבחים, שנאמר 'תזבחהו' ומשמע שגם הזבח יהא יחידי ולא ישחוט שני זבחים.

ו. ביום הכיפורים הביאו לכהן גדול את התמיד, ושחט בו רוב שנים, וגמר כהן אחר את מיעוט הסימנים שנשארו. וגם אם לא גמרו כשר, ואפילו מדרבנן אין חיוב לגמור, שרוב סימן בעוף ורוב שנים בבהמה כשר גם בקדשים, אלא שמצוה לגמור את הסימנים משום דם.

ז. לריש לקיש בשם לוי סבא 'אינה לשחיטה אלא בסוף', שאין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה. ולרבי יוחנן ישנה לשחיטה

יד. תנור שנטמא, אין לו טהרה אלא בנתיצה, שנאמר 'ותץ'. שברו ונשתיר רובו שלם, טמא, שאין כאן נתיצה. חלקו לשני חלקים שוים, שניהם טמאים, שאי אפשר לצמצם שיהיו שני החלקים מכוונים, ובודאי יש באחד מהם רוב ואין יודעים איזה הוא, ולפיכך אין טומאה עולה ממנו.

דף כ"ט

א. שחט חצי גרגרת, ושהה בה כדי שחיטה אחרת, וגמרה, שחיטתו כשרה בין בעוף ובין בבהמה, ששחיטת מחצה אינה כרוב ועדיין לא נפסקה הגרגרת וכשרה. וכן אם היה חצי קנה פגום, והוסיף עליו כל שהוא וגמרו, שחיטתו כשרה, שפגימת מחצה אינה כרוב ואינה טריפה.

ב. היו ישראל בערב פסח מחצה טהורים ומחצה טמאים, לרב מחצה על מחצה דינם כרוב, וטהורים עושים לעצמם קרבן פסח בטהרה, וטמאים עושים לעצמם בטומאה, ואין נדחים לפסח שני כיחידים, שנאמר 'איש איש כי יהיה טמא לנפש', איש נדחה ולא ציבור, ומחצה אע"פ שאין נקראים רוב מכלל יחידים יצאו ודינם כציבור. ולרב כהנא מחצה על מחצה אינם כרוב, והטמאים נדחים לפסח שני כיחידים.

ג. שחיטת רובו של סימן כשרה בין בשחיטת חולין ובין בקדשים, בין בשחיטת בהמה ברוב שנים, ובין במליקת חטאת העוף ברוב סימן אחד, ובין במליקת עולה ברוב שנים.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

מתחילה ועד סוף שטעונים כיבוס בגדים. ופוסלים אותה במלאכה אחרת, שאם נתעסקו עמה במלאכה אחרת, כגון ששחטה וחתך עמה דלעת, פסולה, שנאמר 'ושחט אותה' בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלתה בשחיטתה. וכן 'ושרף את הפרה', בא הכתוב ולימד שתהא מלאכה פוסלת בשריפתה.

יב. אירע פסול בשחיטתה, כגון שנתנבלה, בין אלו שנתעסקו קודם פסולה, ובין אלו שנתעסקו לאחר פסולה אינם מטמאים בגדים, שאין כאן עבודה. וגם לסובר שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ואירע בה פסול באמצע שחיטה, כיון שנתנבלה בסוף נתגלה למפרע שלא היתה כאן שחיטה כלל.

ואם אירע בה פסול בהזאת דמה, המתעסקין בה קודם פסולה מטמאין בגדים, ששחיטתה נעשית בהכשר, והמתעסקין לאחר פסולה אין מטמאים בגדים.

יג. לרבי אלעזר ברבי שמעון אין שוחטים את הפרה בשני בני אדם, שנאמר 'תזבח' שלא יהיו שנים שוחטים זבח אחד. ולחכמים שוחטים זבח בשני בני אדם.

יד. לחכמים ששוחטים את הפרה בשנים, אם התחיל אחד לשחוט את הפרה, והשני גמרו, לסובר שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, שני השוחטים מטמאים בגדים. וכן אם שחטה אחד בשני סודרים, שבאמצע שחיטה בא חבירו ונטל סודרו מראשו ועטפו בסודר אחר, לסובר שישנה לשחיטה

מתחילה ועד סוף, שכל השחיטה קרויה שחיטה.

ח. שחט הגוי סימן אחד, וישראל סימן אחד, השחיטה פסולה גם לריש לקיש שאינה לשחיטה אלא לבסוף, שהרי נעשה בה מעשה טריפה ביד עובד כוכבים.

ט. עולת העוף מליקתו למעלה מחוט הסיקרא, וחטאת העוף למטה. מלק בעולת העוף סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה, פסולה גם לריש לקיש שאינה לשחיטה אלא לבסוף, לפי שעשה בה מעשה חטאת העוף למטה.

י. שחט סימן אחד של עולת העוף בחוץ וסימן אחד בפנים, לדברי רבא, לרבי יוחנן שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף חייב משום שוחט בחוץ, ולריש לקיש שאינה לשחיטה אלא לבסוף פטור. ולרב יוסף לדברי הכל חייב, לפי שעשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ. ולא נחלקו אלא כששחט מיעוט סימנים בחוץ וגמרו בפנים, שלרבי יוחנן חייב משום שוחט בחוץ, ולריש לקיש פטור.

יא. כל העסוקים באחת מן העבודות שבפרה אדומה, בין בתחילה בין באמצע ובין בסוף, מטמאים בגדים, שנאמר 'עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה' וכבס בגדיו הכהן, ונאמר בשריפתה 'והשורף אותה יכבס בגדיו', אם המשליך את האזוב מטמא בגדים השורף לא כל שכן, אלא בא הכתוב ולימד על כל העסוקים בפרה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ובסוף שחיטה זבח כשר הוא וחייב משום לא תשחט, שאע"פ שאינו ראוי להקריבו לפסח, ראוי הוא לדמי פסח. ואע"פ שצריך העמדה והערכה כדי לפדותה, הרי גם אם שחט בה שני סימנים או רוב שנים היא כחיה לכל דבריה ויכול לפדותה.

ג. השוחט בשנים ושלשה מקומות, שחתך כאן וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה, לרב שחיטתו כשרה, ולשמואל שחיטתו פסולה, שצריך שתהא השחיטה מפורעת, כלומר מגולה וניכרת, והיינו במקום אחד. וכן היא שיטת ריש לקיש, ודרשו מלשון הכתוב 'חץ שחוט לשונם מרמה דבר', שתהא השחיטה כחץ שאינו חותך בשני מקומות.

ד. שנים או חזים בסכין ושוחטים, אפילו אחד למעלה ואחד למטה, שחיטתם כשרה. לסובר ששחיטה בשני מקומות כשרה, כשרה גם בשני סכינים, כשאחד למעלה לצד הראש ואחד למטה לצד החזה, ואין חוששים שמא יטרפו זה על זה, שיסמוך כל אחד על חבירו ולא ישחוט רוב סימן. ולסובר שצריך שחיטה מפורעת, כשרה רק בסכין אחד, וכגון שאוחזים אותה באלכסון, ונמצא אחד אוחז למעלה ואחד למטה, ואין חוששים שמא ידרסו זה על זה.

ה. שחט את הוושט למטה ואת הקנה למעלה, או את הוושט למעלה ואת הקנה למטה, שחיטתו כשרה. ולסובר שצריך שחיטה מפורעת כשרה רק כשהיתה השחיטה עשויה כקולמוס, ששחט באלכסון

מתחילה ועד סוף שני הסודרים טמאים. ולסובר שאינה לשחיטה אלא לבסוף, אין תומאת בגדים אלא בגמר שחיטה.

דף ל'

א. השוחט קרבן פסח בזמנו על החמץ, וכן השוחט שאר זבחים בחג הפסח על החמץ, לוקה משום 'לא תשחט על חמץ דם זבחי'.

ב. שחט קרבן פסח בתוך המועד, כגון שאבד בארבעה עשר והקריב אחר תחתיו ונמצא הראשון במועד, ושחטו על החמץ, אם שחטו לשם קרבן פסח פטור, שזבח פסול הוא, שאינו ראוי שלא בזמנו לשם פסח. ואם שחטו שלא לשם פסח אלא לשם שלמים, חייב, שפסח לאחר זמנו קרב שלמים, וזה שנשחט לשלמים זבח כשר הוא.

ואם שחטו סתם, לסובר שהפסח צריך עקירה, שאע"פ שבשאר ימות השנה שלמים הוא, כל כמה שלא עקר ממנו שם פסח, פסח הוא, פטור, כדין קרבן פסח ששחטו שלא בזמנו שהוא זבח פסול. ולסובר שאין צריך עקירה וסתמו שלמים, חייב.

ואם היו בעלים טמאי מתים, שנדחין לפסח שני, לדברי הכל סתמו עדיין לשם פסח עומד ופטור. ואפילו לסובר שאינה לשחיטה אלא בסוף, אין אומרים שבתחילת שחיטה נדחה מפסח שני, שהרי אי אפשר להשהותו עד פסח שני, ונעשה סתמו לשם שלמים,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שחיטתו פסולה משום 'דרסה'. שנאמר 'חץ שחוט לשונם מרמה דבר', מה חץ הולכתו במשיכה אף שחיטה במשיכה. ורבי ישמעאל דרש שאין 'ושחט' אלא ומשך, שנאמר 'זהב שחוט', כלומר משוך. ואם תפרשהו שנטווה כחוט, למדנו ש'ושחט' לשון משיכה הוא מ'חץ שחוט לשונם מרמה דבר'.

דף ל"א

א. רבא היה בודק חץ אם אין בו פגימה, והיה שוחט בה רבי יונה בר תחליפא עוף פורח, והיה יודע שלא החליד, שראה שנחתך הנוצה שסביב הצוואר, ואם היה עושה חלדה מבפנים היה יוצא רוחב פי החץ בין הכנפים ולא היה חותכו. והיה מסיע וכותש עפר כל הבקעה, או שהיה עפר תיחוח ומזמנו בפה משום כיסוי הדם, שאין די בעפר שיתן על הדם, שצריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה.

ב. היה שוחט במשיכה, והתיז את הראש בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך, או שהוליך תחלה ובמשיכה הותז הראש עד שלא הספיק להביא, אם יש בסכין כמלא צואר חוץ לצואר, שחיטתו כשרה. ואם התיז שני ראשים בבת אחת, אם יש בסכין מלא צואר אחד חוץ לשני צווארים שחיטתו כשרה.

וכל זה כשהוליך ולא הביא, או הביא ולא הוליך, אבל אם הוליך והביא, אפילו היה גדול כל שהוא, ואפילו באיזמל, שחיטתו כשרה.

והתחיל בקנה למעלה וחתך ושיפע כלפי מטה, שבמקום שנגמרה שחיטת קנה התחילה שחיטת וושט, וכן מלמטה למעלה.

ו. החליד את הסכין בין סימן לסימן, ופסק את הסימן התחתון כהלכתו מלמעלה למטה, וחזר והוציא את הסכין וחתך את העליון כדרכו, שחיטתו פסולה. וכן אם לאחר שחתך סימן ראשון החליד את הסכין תחת סימן השני וחתכו מלמטה למעלה, שחיטתו פסולה. (ונחלקו רבי ישבב ורבי עקיבא אם נבילה היא או טריפה, ראה להלן דף ל"ב).

ז. החליד את הסכין תחת העור ושחט, לרב יהודה בשם רב שחיטתו כשרה, וחכמי ישיבת רב אמרו בשם רב שהדבר ספק.

ח. ולשיתת תלמידי רב, נסתפקו בגמרא אם החליד את הסכין תחת מטלית הכרוך לה סביבות צוארה, או תחת צמר מסובך אם שחיטתו כשרה או לא. ולא נפשט.

ט. רב פפא נסתפק כשהחליד במיעוט סימנים לאחר ששחט רוב סימנים בהכשר, אם שחיטתו כשרה לפי שכבר נשחט כראוי ברוב סימנים, או שכולה שחיטה אחת וכיון שהחליד במיעוטה שחיטתו פסולה. ולא נפשט.

י. השוחט שני ראשים כאחד, שחיטתו כשרה.

יא. התיז את הראש בבת אחת כאדם המתז קנה או דלעת, שדוחק הסכין בכח ופוסק,

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ז. נדה שנאנסה וטבלה, לרב יהודה בשם רב טהורה לבעלה ואסורה בתרומה, ואע"פ שבעלה הוא עון כרת ותרומה הוא עון מיתה, הרי בעלה חולין הוא, והטובל לחולין לא צריך כוונה. ולרבי יוחנן אמר גם לבעלה לא טהרה, שסובר כדברי רבי יונתן בן יוסף שגם בטבילה לחולין צריך כוונה.

ח. גל שנתלש מן הים, ובו ארבעים סאה, ונפל על האדם ועל הכלים, טהורים. ולסובר שטבילה לחולין צריכה כוונה, צריך שיהא האדם יושב ומצפה אימתי יתלש הגל ויטבול בו, וכן הכלים צריך שהאדם יהא יושב ומצפה אימתי יתלש הגל ויטבול בו.

ודוקא בראשי הגל מטבילים אדם וכלים, שנתלש הגל מן הים והלך למרחוק ובא לארץ, ונכנס אדם (או כלים) תחת ראשו ומקבלו, שהיא טבילה במחובר לקרקע, אבל בכיפין אין מטבילים, שלא יזרוק כלים באמצעות הגל העשוי ככיפה, מפני שהיא טבילת אויר ואין מטבילים באויר. ולא גזרו לפסול טבילה בראשים שמא יבוא לטבול בכיפין.

ט. חרדלית של גשמים, כלומר זרם גשמים המקלח מן ההר בכח, אין טובלים בו, שהנצוק והקטפרס אינו חיבור, ואין זה מקוה של ארבעים סאה, שאין ארבעים סאה במקום אחד, ואע"פ שיש הרבה למטה ולמעלה, אינו חיבור. אבל מטבילים בגל הנתלש מן הים ולא גזרו בו משום שמא יבוא לטבול בחרדלית של גשמים.

ודוקא באיזמל שאין לו קרנים, אבל אם יש לו קרנים (שרגילים לעשות לנוי בגבו והם מטיין לצד ראשו), לא ישחוט, שמתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר, וכשמוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הקרנים את הסימנים או ינקבו אותן. ולא גזרו שלא לשחוט באיזמל שאין לו קרנים משום שמא ישחוט גם באיזמל שיש לו קרנים.

ג. השוחט במחט שחיטתו פסולה, שכאשר מוליך ומביא, מתוך שהוא חד הוא נוקב וקורע ולא חותך.

ד. בגמרא נסתפקו אם השוחט במחט של רצענים שחיטתו כשירה, רב מנשה רצה להוכיח ממשנתנו ששחיטתו כשירה, ורב אחא רצה להוכיח ששחיטתו פסולה. (ונדחו הראיות).

ה. נפלה סכין ושחטה, אע"פ ששחטה כדרכה, פסולה, שנאמר 'וזבחת ואכלת', מה שאתה זובח אתה אוכל.

ו. לחכמים שחיטה צריכה כוונה, ולרבי נתן אין צריך כוונה. והלכה כרבי נתן. ולפיכך, אם זרק סכין לנועצה בכותל, והלכה ושחטה כדרכה, לרבי נתן שחיטתו כשרה, ולחכמים שחיטתו פסולה.

וכן חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואים אותם, לרבי נתן שחיטתם כשרה אע"פ שלא נעשית השחיטה מכח בן דעת, ולחכמים שחיטתם פסולה לפי שאין להם כוונה לשחיטה.

וניצחם רבי נתן לחכמים, שהרי לא נאמר 'וחתכת' אלא 'וזבחת', ואם צריך כוונה, יהא צריך גם לזביחה, ואם אין צריך כוונה, אין צריך גם לחתיכה.

יג. נדה שאנסה חברתה וטבלה, אוכלת גם בתרומה, שכוונת חברתה כוונה היא. וכן חרשת ושוטה וסומא ושטרפה דעתה, אם יש להן פקחות שמתקנות אותם, שבודקות אותן בשעת וסתן ומטבילות אותן בשעת טבילתם, אוכלות בתרומה.

יד. נדה שנפלה מן הגשר לתוך המים, לרבי נתן דינה תלוי במחלוקת אם טבילה בלא כוונה מתירה לבעלה או לא, ולחכמים הכל מודים שאסורה לבעלה, לפי שלא נתכונה גם לרחיצה, וכשם שבשחיטה צריך כוונה לחתיכה, כך בטבילה צריך כוונה לרחיצה. ואם ירדה להקר ונפלה כולה לתוך המים, גם לחכמים תלוי במחלוקת בדין טבילה בלא כוונה, כיון שיש כאן כוונה לרחיצה.

דף ל"ב

א. שחט פרה אדומה, ושחט בהמה אחרת עמה, הפרה פסולה, לפי שנתעסק במלאכה אחרת בשעת שחיטתה.

ואם נשחטה בהמה אחרת עמה בלא מתכוין, לרבי נתן הפרה פסולה והבהמה כשרה, שאע"פ שאין כאן מתעסק במלאכה אחרת שהרי לא שחט את הבהמה בכוונה, נפסלת הפרה, משום שנאמר 'ושחט אותה' ולא

י. פירות שנפלו לתוך אמת המים, ופשט מי שידיה טמאות ונטלם, ידיו טהורות, שאין צריך כוונה לחולין. והפירות לא הוכשרו לקבל טומאה בנפילתם למים, לפי שלא רצה בנפילה זו ואין זה נחשב 'כי יתן'. ואם נתכוין ליטול את הפירות מן המים בשביל שיודחו ידיו, ידיו טהורות, והפירות הוכשרו לקבל טומאה, לפי שהחשיב נפילת הפירות ליטול ידיו בהגבתן, והרי זה משקה שסופו לרצון.

יא. טבל ונתכוין כדי לאכול חולין, אע"פ שהחזיק לחולין, אסור למעשר. טבל ולא נתכוין כלל, לרב שחולין אין צריך כוונה מותר בחולין ואסור במעשר. ולרבי יוחנן אסור גם לחולין, שסובר כרבי יונתן בן יוסף, שגם טבילה לחולין צריכה כוונה, שדורש מהאמור בטבילת בגד שיש בו נגע 'וכובס שנית', שלא היה צריך לומר 'שנית' אלא להקיש לכיבוס ראשון שקודם הסגר, כשם שכיבוס ראשון צריך לדעת כך כיבוס שני שהוא לטהרה צריך דעת. אבל אין צריך דעת כהן כמו בכיבוס ראשון, שנאמר 'וטהר' מכל מקום.

ומודה רבי יונתן בן יוסף (ורבי יוחנן) בשחיטה שאין צריך דעת, שאם הפיל סכין ושחטה הלכה כרבי נתן ששחיטתו כשרה, כי ממה שגילתה תורה שמתעסק בשחיטת קדשים פסול, למדנו שבשחיטת חולין אין צריך כוונה.

יב. לרבי נתן אין צריך כוונה בשחיטה לא לחתיכה ולא לזביחה, ולחכמים צריך כוונה לחתיכה, אבל אין צריך כוונה לזביחה.

ובמערבא בשם רבי יוסי בר חנינא משערים כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט, ובשהיה בשחיטה של בהמה דקה משערים כשיעור של שחיטת דקה, ובשחיטת בהמה גסה כשיעור של שחיטת בהמה גסה.

ולשחיטת רבי שמעון שיעור שהיה הוא כדי ביקור סכין של טבח חכם, שמשערים בשוחט זה אם חכם הוא, כמה ישהה בבדיקת הסכין.

ד. השוחט בסכין רעה, שאין חידודה חותך יפה, אפילו כל היום כולו, כשרה, הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק באמצע שחיטתו כלל.

ה. ואם שהה כמה שהיות בשחיטה, ואין בכל שהיה כשיעור, אבל כשתצורפם יחד יש בהם שיעור שהיה, נסתפק רבא אם השהיות מצטרפות ושחיטתו פסולה או שאין השהיות מצטרפות.

ו. רב הונא בריה דרב נתן נסתפק כששחט רוב סימנים, ושהה במיעוט אחרון, אם מאחר שכבר שחט רוב כבר הוכשר, או שמכיון שגומר שחיטתו כולה שחיטה אחת היא, והשהיה פסלה. ולא נפשט.

ז. שחט את הוושט ופסק את הגרגרת, או שפסק את הגרגרת ואחר כך שחט את הוושט, או ששחט אחד מן הסימנים, והמתין לה עד שמתה, או ששחט סימן אחד כהוגן, והחליד את הסכין תחת השני ופסקו, בכל אלו לרבי ישבב נבילה היא ומטמאה במשא,

אותה וחברתה ואפילו בהמת חולין, והבהמה כשרה, ששחיטת חולין בלא כוונה כשרה. ולחכמים הפרה כשרה והבהמה פסולה, ששחיטת חולין בלא כוונה פסולה, ואין פסול של שחיטת חברתה, שאין כאן שחיטה נוספת עם הפרה, ולא פסול של מתעסק במלאכה אחרת כיון שעשה כן בלא כוונה.

ב. שחט פרה אדומה וחתך דלעת עמה, פסולה, משום שנתעסק במלאכה אחרת. ואם נחתכה דלעת עמה בלא כוונה, לדברי הכל כשרה, שלא נתעסק במלאכה אחרת שהרי לא חתך בכוונה.

ג. נפלה הסכין באמצע שחיטה והגביהה, ושהה בהגבהה זו, או שנפלו כליו והגביהן, או שהשחזו את הסכין קודם שחיטה וכשהתחיל לשחוט נתיגע ועף ולא היה בו כח לשחוט, ובא חבירו וגמר שחיטתו, בכל אלו אם שהה שיעור שהיה שחיטתו פסולה.

וכמה שיעור שהיה? לתנא קמא כדי שחיטת בהמה אחרת.

ונחלקו אמוראים בשיטתו: לשיטת רב משערים כדי שחיטת בהמה אחרת לשהיה באמצע שחיטת בהמה, וכדי שחיטת עוף אחר לשהיה באמצע שחיטת עוף. ולשמאל רבי יוחנן משערים גם בשחיטת עוף כשיעור שהיה של שחיטת בהמה.

לרבי יוחנן משערים כשיעור השחיטה לבדה, ולרבי חנינא משערים בבהמה שעומדת להטיל לארץ, כשיעור שיטילנה וישחטנה.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

זירא גם אם נקבו בני מעיים כשרה, שמאחר שהתרת כשנולדו בה סימני טריפה לאחר שחיתת הקנה, אין חילוק בין ריאה לבני מעיים, שמכיון שנשחטה במקצת שוב אינה נטרפת, שאין טריפה לחצי חיות. וי"א שרבי זירא חזר בו.

יא. רבי זירא נסתפק, לצד שניקבו בני מעיים בין סימן לסימן טריפה היא ואסורה באכילה (לשיטת רבא, או לרבי זירא עצמו כשנאמר שחזר בו), אם שחיתת סימן ראשון מצטרף לסימן שני לטהרה מידי נבילה, או לא, אם מאחר שסימן ראשון נשחט לשני דברים, להיתר אכילה ולטהר מידי נבלה, וסימן שני לא בא להתירה באכילה שהרי נטרפה, אלא לטהרה, וכיון שאינן שוין אין שחיתתן מצטרפות, או שמאחר שסימן ראשון נשחט גם לטהר מידי נבילה, מצטרף לסימן שני.

ונדון זה תלוי בספק שנסתפק אילפא, בדין עובר שניתר בשחיתת אמו, שאם הוציא ידו קודם שחיתה יש ליד דין טריפה, ונסתפק אם הוציא העובר את ידו בין סימן לסימן, ונמצא שסימן ראשון נשחט להתירו באכילה ולטהרו, וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר, אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהר אותו אבר מידי נבלה או לא.

דף ל"ג

א. לרב אחא בר יעקב מזמנים את ישראל על בני מעיים של בהמה שחוטה, ואין מזמנים את העובד כוכבים על בני מעיים, שלישאל

שכל שנפסלה בשחיטה נבילה היא, ורק אם היתה שחיתה כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל טריפה היא. ורבי עקיבא היה אומר בכל אלו שהיא טריפה, וחזר והודה לדברי רבי ישבב.

ח. למסקנת הגמרא כשהיתה רוב הגרגרת פסוקה, בין אם שחט את הושט תחילה ואחר כך פסק את הגרגרת, ובין אם פסק את הגרגרת ואחר כך שחט את הושט, בין אם שחטה במקום חתך, ובין אם שחט שלא במקום חתך, נבילה היא, שמאחר שרובה נפסקה הרי כמונחת בסל, ואין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד, ובה אינה יוצאה מידי נבילה. (ורק לדעת רבי עקיבא קודם חזרה טריפה היא). וכן נקובת הושט נבילה היא, שהורע מקום שחיתה שלה. (רש"י ד"ה ויש מהן).

ט. עשאה לבהמה גיסטרא, וכן אם נטלה ירך וחלל שלה ניכר, הרי היא נבילה אע"פ שהיא מפרכסת, ומטמאה מחיים.

י. שחט את הקנה, ואחר כך ניקבה הריאה, ולאחר מכן שחט את הושט, כשרה, שחיי ריאה תלויה בקנה, וכשנשחט הקנה הרי זה כמו שניטלה כל הריאה מן הבהמה ומונחת בסל, ושוב אין הבהמה נטרפת בה.

לדברי רבא, אין דין זה אלא בריאה, הואיל וחיי ריאה תלויה בקנה, אבל אם ניקבו בני מעיים בין שחיתת קנה לושט, טריפה היא, שחיות בני מעיים אינם תלויים בקנה אלא בושט, והושט עדיין לא נשחט. ולשיטת רבי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

בא עליהם משקה, שמתוך שהשחיטה מתרת את הבשר משום אבר מן החי, מועלת גם לעשות את הבשר אוכל לענין קבלת טומאה, ולפיכך אין נאכלים בידיהם מסואבות באופן שהידיים מטמאים את הבשר.

ג. השוחט בהמת קדשים ולא יצא דם, פסולה, שכל עצמו לדם הוא צריך, וזריקת הדם היא המתרת את הבשר. ומקבלת טומאה, משום שחיבת הקודש מכשרתה גם אם לא בא משקה על הבשר. וגם כשיצא דם לא הוכשרה מחמת דם, שדם קדשים אינו מכשיר. (אלא משום חיבת הקודש).

ד. סתם ידיים שניות הן, ואין מטמאים את החולין, שאין שני עושה שלישי בחולין.

ה. מנין לדם קדשים שאינו מכשיר, שנאמר 'על הארץ תשפכנו כמים', דם שנשפך כמים מכשיר, דם שאין נשפך כמים אינו מכשיר.

ו. כל שהוא מן התורה טהור, וחכמים גזרו עליו טומאה (כגון הידים, וכלים שנטמאו במשקין, והבא ראשו ורובו במים שאובים), טומאת שני לטומאה גזרו עליו, ומטמא את הקודש, שעושה את הקודש שלישי, והוא טמא, שעושה רביעי, ופוסל את התרומה, שעושה אותו שלישי (אבל השלישי אינו עושה רביעי בתרומה, ולפיכך נקרא פסול ולא טמא). ומותר בחולין, שאין שני עושה שלישי בחולין, ומותר אפילו באכילת חולין ולא רק בגניעה.

ז. ונחלקו תנאים אם מותר במעשר שני,

בהמה ניתרת בשחיטה, וכיון שנשחט כראוי הותרה גם אם היא מפרכסת. אבל לגוי הבהמה ניתרת אפילו בנחירה, ובלבד שתמות, שבחייה אסורה לו משום אבר מן החי, ולאחר שנשחט הקנה והיא עדיין מפרכסת, וכאילו בני מעיים מונחים בסל, ונאסרה עליו משום אבר מן החי.

ולשיטת התנא בברייתא ולרבי יצחק בר אשיאן אין דבר שמותר לישראל ואסור לגוי. וכן הרוצה שיבריא, חותך כזית בשר מבית שחיטתה של בהמה קודם שתצא נפשה, ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה (מפני שעדיין נבהל הדם לצאת ולא יצא), וממתין עד שתצא נפשה ואוכלו, ובין עובד כוכבים ובין ישראל מותרים בו, שאין לנו דבר שהוא מותר לישראל ואסור לעובד כוכבים. (אבל לא יאכל קודם שתצא נפשה משום 'לא תאכלו על הדם').

ב. השוחט בהמה חיה ועוף של חולין ולא יצא מהן דם, כשרים. ונחלקו תנאים אם הוכשרו לקבל טומאה, לתנא קמא לא הוכשרו, לפי שלא בא עליהם משקה, ולפיכך נאכלים בידיהם מסואבות גם באופן שהידיים מטמאים את הבשר (כגון שנכנסו ידיו לבית המנוגע, לסובר שהם תחילות, ועושים שני גם בחולין. ולרבי הושעיא ועולא בסתם ידיים שהם שניות, וכשהבשר הוא חולין שנעשה על טהרת הקודש לסובר שדינו כקודש ונעשה שלישי).

ולרבי שמעון הוכשרו בשחיטה אע"פ שלא

י. האוכל אוכלים טמאים, לשיטת רבי אליעזר, אם אכל אוכל שהוא ראשון לטומאה, נעשה גופו ראשון לטומאה. ואם אכל אוכל שהוא שני לטומאה, נעשה גופו שני. ואם אכל אוכל שלישי, נעשה גופו שלישי.

ולרבי יהושע האוכל אוכל שהוא ראשון או שני לטומאה, נעשה שני. והאוכל אוכל שהוא שלישי לטומאה, נעשה גופו שני לענין קודש, שעושה שלישי ורביעי בקודש, אבל לא נעשה שני לענין תרומה, שאם נגע בתרומה לא פסלה. (וטעמיהם יבואר להלן דף ל"ד).

ובאיזה חולין אתה מוצא שלישי, והלא אין שני עושה שלישי בחולין, בחולין שנעשו על טהרת תרומה, שנעשים שלישי. או בחולין שנעשו על טהרת הקודש, לסובר שחולין שנעשו על טהרת הקודש דינם כקודש.

דף ל"ד

א. לשיטת רבי יהושע, חולין שנעשו על טהרת תרומה דינם כתרומה ונעשה שלישי לטומאה. וחולין שנעשו על טהרת הקודש, לרבי הושעיא ורבה בר בר חנה אין דינם כקודש, שבטלה דעתו ואין שם טהרת הקודש נתפסים על חולין. ולעולא דינם כקודש ונעשו שלישי או רביעי.

ב. פירות חולין, אדם מתפיסם בטהרת תרומה, כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת

לרבי מאיר הוא מותר גם במעשר, ולחכמים אסור. ולא נחלקו אלא באכילת מעשר, אבל בנגיעה לדברי הכל מותר, שאין השני עושה שלישי במעשר.

ח. המכניס ידיו לבית המנוגע, לרבי עקיבא ידיו תחלות, ולחכמים ידיו שניות. והכל סוברים שביאה במקצת לא שמה ביאה, ולפיכך לא נטמא גופו מן התורה, ורק חכמים גזרו טומאה על ידיו אטו ביאת כל גופו. לרבי עקיבא עשו את ידיו כגופו, שכשם שאם נכנס בגופו נעשה ראשון מן התורה, כך גזרו על ידיו שהיו ראשון לטומאה. ולחכמים גזרו על ידיו טומאה כשאר טומאת ידים שהם שניות.

ונחלקו חכמים לפי השיטה שידיהם תחילות, לתנא קמא אינם תחילות אלא לענין תרומה וקדשים (שאם נגעו בתרומה נעשה התרומה שני), אבל לענין חולין הידים שניות הן, ואם נגעו בחולין אינם טמאים, שאין שני עושה שלישי בחולין. ולרבי שמעון בן אלעזר גם לענין חולין תחילות הן, ואם נגעו בחולין נעשו שני.

ט. לשיטת רבי עקיבא שני עושה שלישי בחולין, שדורש מ'וכל כלי חרש וגו' יטמא', טמא לא נאמר אלא יטמא, ללמד שהוא מטמא אחרים, ולימד על ככר שני שעושה שלישי בחולין. ואפשר שלא אמר כן אלא בשני שהוא טמא מן התורה, אבל מי שהוא שני מדרבנן (כגון ידים שהם שניות), אפשר שאין עושים שלישי בחולין.

עושה שני, מחמירים באדם האוכלו שיהיה טמא כמותו.

והאוכל אוכל שהוא שלישי, לרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן אם היה חולין שנעשו על טהרת תרומה, נעשה גופו שני לענין קודש, שעושה שלישי ורביעי בקודש, אבל לא נעשה שני לענין תרומה, שאם נגע בתרומה לא פסלה. לפי שטהרת תרומה טומאה היא אצל קודש, שאין שמירת תרומה חשובה שמירה לענין קודש, ונמצא ששלישי של תרומה, לענין קודש חוששים שמא הוא שני, ולפיכך האוכלו הוא שני לקודש, כדין האוכל שני שנעשה שני מטעם ששני עושה שני על ידי משקין.

ואם היה חולין שנעשה על טהרת הקודש, לא נטמא, שלשיטתו לא אמר רבי יהושע שיש שלישי בחולין אלא כשנעשו על טהרת תרומה, ולא כשנעשו על טהרת הקודש, שחולין שנעשו על טהרת קודש אין דינם כקודש.

ולרב אסי בשם רבי יוחנן בשם רבי נאי, גם האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש, נעשה שני לענין קודש.

ד. האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, אע"פ שלא נעשה שני אלא לקודש ולא לתרומה, מ"מ נפסל גופו מלאכול בתרומה, שנעשה שלישי לענין תרומה, ואע"פ שמותר לו ליגע בתרומה, שאין תרומה נעשית רביעי, מ"מ נעשה שלישי, והשלישי פסול בתרומה.

תרומה, שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין, היא אוכלה בטהרה. אבל אין כהן מתפיס בשר בטהרת תרומה, לפי שאין בשר של תרומה, ולא יתחלף לו פירות תרומה בבשר. אבל דרך אוכלי בשר של קודש להתפיס בשר של חולין בטהרת קודש, ואפילו בשר של חיה, ואע"פ שאין חיה בקדשים, חושש הוא שתתחלף לו בשר בהמה של קודש בבשר חיה של חולין, ולפיכך אוכלה בטהרת קודש.

ג. האוכל אוכלים טמאים, לשיטת רבי אליעזר, אם אכל אוכל שהוא ראשון, נעשה גופו ראשון לטומאה. ואם אכל אוכל שהוא שני, נעשה גופו שני. ואם אכל אוכל שלישי, נעשה גופו שלישי. לפי שמצאנו שהאוכל חמור מן האוכל, שהרי נבלת עוף טהור אינה מטמאה מבחוץ, ואילו האוכלה מטמאה בגדים שהוא לבוש כשהיא בבית הבליעה, ולפיכך מסתבר שטומאת האוכל לא היא פחות מטומאת המאכל.

ולרבי יהושע האוכל אוכל ראשון לטומאה, נעשה שני. לפי שמצאנו שהמאכל חמור מן האוכל, שהמאכל מטמא בשיעור כביצה, והאוכל אינו טמא עד שיאכל כחצי פרס, ולפיכך טומאת האוכל פחותה מן המאכל. והאוכל אוכל שני נעשה שני, ואין אומרים שיהא פחות מן המאכל ויעשה שלישי, לפי שמצאנו ששני עושה שני על ידי משקין, שאם נגע אוכל שני באוכל שמשקה טופח עליו, נעשו המשקין תחלה, וחזר המשקה עושה האוכל שני, וכיון שבשום מקום שני

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

הם כחולין גמורים, ואין באים אפילו לכלל שלישי.

ב) לרבי אלעזר ברבי צדוק הם כתרומה, לטמא שנים ולפסול אחד, כלומר הראשון והשני טמא בהן, והשלישי פסול ולא טמא, לפי שאינו עושה רביעי אפילו בקודש.

וזו היא שיטת רב יצחק בר שמואל, שאין לך דבר שעושה רביעי בקודש אלא קודש מקודש בלבד, כלומר קודש גמור שקדש גופו, כגון בשר קרבן וחלות התודה שנשחט הזבח עליהם ומנחות שקדשו בכלי, ולא שלישי של קדש המקודש בקדושת פה, וכל שכן חולין שנעשו על טהרת הקודש, שאלו אין עושים רביעי.

ולשיטתו, מי שאכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש, לא נפסל גופו מלאכול בקודש, שכשם שאינו עושה רביעי, כך אינו פוסל את האדם האוכלו.

ג) ויש תנא בברייתא הסובר שחולין שנעשו על טהרת הקודש דינם כקודש גמור, ושלישי שבחולין שנעשו על טהרת הקודש פוסל מאכל של קודש ועושה אותו רביעי. ואם נגע במשקין של קודש, הוא מטמאם. (שנעשו המשקין ראשון לטומאה, כדין הפוסל את התרומה שמטמא משקין להיות תחילה).

ג. בגדי עם הארץ, הרי הן אצל פרושים (אוכלי חולין בטהרה) כמדרס הזב שמטמא אדם, שמא ישבה עליהם אשתו נדה. בגדי

ה. הראשון שבחולין טמא, ומטמא את התרומה, שעושה אותו שני (והשני נקרא טמא לפי שעושה שלישי). השני שבחולין, פוסל את התרומה, ואינו מטמא, שעושה את התרומה שלישי (והשלישי נקרא פסול ולא טמא, לפי שאינו עושה רביעי).

השלישי שבחולין, וכגון חולין שנעשו על טהרת תרומה, נאכל בתבשיל שתרומה מעורבת בו, כגון אם שלישי זה מקפה הוא, נותן לתוכו תבלין או שום ושמן של תרומה, ואוכלו, שהשלישי אינו פוסל את התרומה המעורבת בו.

ואע"פ שהאוכל שלישי גופו נעשה שלישי ופסול באכילת תרומה, והרי אוכל תבשיל שלישי ואוכל עמו תבלין של תרומה המעורב בו, מאחר שאינו אוכל כזית של תרומה בכדי אכילת פרס מותר, שאין איסור של אכילת תרומה בטומאת הגוף אלא כשאוכל כזית בכדי אכילת פרס. (ע"פ לשון א' ברש"י).

דף ל"ה

א. האוכל שלישי של תרומה, נעשה גופו שלישי ואסור לאכול בתרומה, אבל מותר ליגע בתרומה, שאין תרומה נעשה רביעי. וכדין האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה. (ראה לעיל דף ל"ד).

ב. חכמים נחלקו בדין 'חולין שנעשו על טהרת הקודש': א) לתנא קמא בברייתא הרי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

עברו הגיתות והבדים, והביא עם הארץ לכהן חבר חבית יין של תרומה, לא יקבל ממנו. ואם אמר לו, הפרשתי לתוך חבית זה רביעית לנסכים, נאמן על כל החבית ומקבלם הכהן ושותה, שמתוך שנאמן על הקודש נאמן גם על התרומה.

וגם לרב יצחק בר שמואל ששמירת טהרת תרומה טומאה היא אצל הקודש, אין אומרים שהתרומה שבחבית כלפי קודש טמאה היא ומטמאה את הקודש, לפי שהם בחיבורים, ששניהם בכלי אחד, ומתוך שנאמן על הקודש נאמן על התרומה שהיא טהורה גם לענין קודש.

ו. השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם, לרבי שמעון הוכשרו לקבל טומאה בשחיטה אע"פ שלא בא משקה עליהם, שהשחיטה מכשרת את הבשר לטומאה לפי שעושה אותו אוכל.

ז. לשיטת רבי שמעון רק 'דם חללים', והוא דם בהמה שנהרגה, נקרא משקה ומכשיר לקבל טומאה, שנאמר 'ודם חללים ישתה'. אבל דם המת, והוא דם של בהמה שמתה מאליה, אינו מכשיר. וכן דם מכת בהמה, אינו מכשיר. וכן דם שחיטה לא נקרא משקה ואינו מכשיר, רק השחיטה מכשרת לקבל טומאה ולא הדם, ואע"פ שנאמר בדם שחיטה 'על הארץ תשפכנו כמים', כתוב זה לא בא אלא להתיר דם של פסולי המוקדשין בהנאה, שלא נאמר שכשם שאסורים בגיזה ועבודה כך דמן צריך קבורה.

פרושים, הרי הם כמדרס אצל אוכלי תרומה, שטהרת בגדי חולין כטומאת מדרס היא אצל אוכלי תרומה. ובגדי אוכלי תרומה, הרי הם כמדרס לענין קודש, שאע"פ שאוכלי תרומה נזהרים היטב, לגבי קודש אין זו שמירה, וחוששים שמא ישבה עליהם אשתו נדה.

ד. לרבא לא אמרו ששמירת טהרת תרומה טומאה היא אצל קודש אלא בבגדים, ומשום שמא ישבה אשתו נדה עליהם שטומאה מצויה היא. אבל פירות שנשמרו בטהרת תרומה, טהורים גם לענין קודש, לפי שאין טומאתם מצויה.

ולרב יצחק בר שמואל, גם פירות שנשמרו בטהרת תרומה, טמאים הם אצל קודש. ולפיכך האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה, נעשה גופו שני לקודש, ואע"פ שאין שלישי עושה רביעי אלא בקודש מקודש, וגם אינו פוסל את הגוף האוכלו, מאחר שפירות תרומה טומאה אצל הקודש, שלישי זה של חולין שנעשו על טהרת תרומה הם כשני לענין קודש, ופוסל את האדם האוכלם.

ה. ביהודה עמי הארץ נאמנים על טהרת יין לנסכים, שאם אמרו טהורים הם נאמנים, והאמינו להם חכמים כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו. אבל על התרומה אין נאמנים לומר שהוא טהור אלא בשעת הגיתות והבדים, שהכל מטהרים את כליהם.

דף ל"ו

אם נגעה בו טומאה, אין אוכלים אותו מספק ולא שורפים. ורבי אושעיא הכריע כרבי חייא שאין שורפים, שהרי בין לרבי שמעון שלא הוכשר ובין לרבי חייא שהוא ספק אין שורפים אותו, ורק לדעת רבי שורפים אותו, ואין דבריו של אחד במקום שנים.

ג. צריד של מנחות, והן קורטי קמח הצבור במנחה שלא נכנס שמן לתוכו ולא הוכשר במשקה, מקבל טומאה משום ש'חיבת הקודש מכשרתו'.

ונסתפק ריש לקיש אם מונים בו מן התורה ראשון ושני, שחיבת הקודש מכשרת גם לקבל טומאה וגם לטמא אחרים, ולפי זה אם נגע בקודש או בתרומה שורפים אותו. או שאין מונים בו מן התורה ראשון ושני, שאין חיבת הקודש מכשרת אלא לפסול גופו ולא לטמא אחרים, ורק מדרבנן הוא מטמא אחרים, ונאסר באכילה אבל אין שורפים אותו. ולא נפשט.

רבי אלעזר רצה לומר שחיבת הקודש מכשרת מן התורה רק לקבל טומאה ולא לטמא אחרים, לפי שנאמר 'וכי יותן מים על זרע' ונאמר 'מכל האוכל אשר יאכל' שהוא מיותר, ללמד שאוכל הבא במים הוכשר גם לטמא אחרים, אבל אוכל שלא בא במים, אלא הוכשר מטעם אחר, כגון בחיבת הקודש, אינו כהכשר מים ממש ולא יטמא אחרים.

ולפי דבריו, בהמה שהוכשרה לרבי שמעון על ידי שחיטה (ולא מחמת משקה), אין

א. דם קילוח, והוא דם שיוצא מן הבהמה בשעת הקזה (שמתחילה הדם שותת, ואח"כ הוא מקלח, ואח"כ משחיר), לרבי ישמעאל אינו מכשיר את הזרעים לקבל טומאה, שנאמר 'ודם חללים ישתה' פרט לדם קילוח.

ב. השוחט והתיז דם על הדלעת, לשיטת רבי שמעון לא הוכשר, שדם שחיטה אינו מכשיר.

לרבי ורבי חייא, אם היה הדם על הדלעת מתחילת השחיטה ועד סופה, הוכשר לקבל טומאה, שדם שחיטה מכשיר.

ואם נתקנח הדם בין שחיטת סימן ראשון לשחיטת סימן שני, נחלקו רבי ורבי חייא בדבר. לשיטת רבי הוכשר, שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ודם שחיטה הוא.

ולשיטת רבי חייא נחלקו אמוראים, לרב פפא לא הוכשר, שאינה לשחיטה אלא לבסוף, ומאחר שלא היה הדם בסוף שחיטה דם מכה הוא ולא הוכשר. ולדבריו הכריע רבי אושעיא כרבי חייא שאינו מכשיר אם נתקנח, לפי שבאופן זה גם לרבי חייא וגם לרבי שמעון לא הוכשר, ורק לשיטת רבי הוכשר, ואין דבריו של אחד במקום שנים.

ולרב אשי בדעת רבי חייא, כשנתקנח הרי זה ספק אם הוכשר לקבל טומאה או לא, שנסתפק רבי חייא אם ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ודם שחיטה הוא, או אינה לשחיטה אלא בסוף ודם מכה הוא, ולפיכך

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

לקבל טומאה. ולפיכך קדשים שלא באו עליהם מים, מקבלים טומאה מן התורה, שחיבת הקודש מכשרתם להיחשב אוכל.

דף ל"ז

א. השוחט בהמה מסוכנת, בין בהמה דקה ובין בהמה גסה, אינה מותרת באכילה אלא אם כן פרכסה, שאם לא פרכסה וודאי שהיתה נשמתה נטולה קודם גמר שחיטה.

ב. ונחלקו תנאים איזה פרכוס צריכה לפרכס כדי שתהא מותרת:

א) לרבן שמעון בן גמליאל עד שתפרכס ביד וברגל.

ב) לרבי אליעזר דיה אם זינקה, וכדרך שהבהמות נופחות בגרונם והדם מקלח ומזנק בכח. וכן היא שיטת רבי שמעון, ועל פי זה התיר אם שחט מסוכנת בלילה ולא ראה אם פרכסה, ולמחר השכים ומצא כתלים מלאים דם, לפי שבוודאי זינקה. (ולא כתלים ממש, אלא שמצא כותלי בית השחיטה מלאים דם. להלן לח.).

ג) לחכמים עד שתפרכס או ביד או ברגל (ואין צריך שתפרכס בשניהם כשיטת רבן שמעון בן גמליאל), או עד שתכשכש בזנבה. (אבל זינוק אינו פרכוס, ולא כדברי רבי שמעון, ורק אם פרכסה ביד או ברגל שהוא עדיף מזינוק כשרה. מסקנת הגמרא לח.).

שחט בהמה דקה שהיא מסוכנת, ופשטה

מונים בה ראשון ושני אלא מדרבנן, אבל מן התורה מאחר שלא הוכשרה במים לא הוכשרה אלא לקבל טומאה ולא לטמא אחרים.

ד. אין אוכל מקבל טומאה עד שיוכשר במשקה, בין טומאת מת ובין טומאת שריץ, שנאמר 'וכי יותן מים על זרע' ונאמר 'מכל האוכל אשר יאכל' שהוא מיותר, כתוב אחד בא לטומאת מת וכתוב אחד לטומאת שריץ.

ה. הבוצר ענבים לגת, לשמאי הוכשרו לקבל טומאה, ואע"פ שמן התורה לא הוכשרו לפי שאינו רוצה במשקה היוצא מהם, לפי שהולכים לאיבוד, חכמים גזרו עליהם שיוכשרו, שמא יבצרנו בקופות מזופפות שאין המשקה הולך לאיבוד ורוצה בהם. ולהלל לא הוכשר, ושתק הלל והודה לדברי שמאי.

ו. דם קדשים אינו מכשיר, שנאמר 'לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים' דם שנשפך כמים מכשיר ולא דם שאין נשפך כמים.

ז. משקין שרחצו בהם את הבשר בבית המטבחים שבעזרה, לא די שהם טהורים, כלומר שאין מטמאים, אלא שאין מכשירין לקבל טומאה.

ח. עצים ולבונה של קדשים מקבלים טומאה אע"פ שאינם אוכל, שנאמר 'והבשר' לרבות עצים ולבונה, ומכאן למדנו שחיבת הקודש מכשרת דבר שאינו אוכל שיחשב כאוכל

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

בהמה שיש בה חסרון, ולפיכך אין ללמוד נבילה בקל וחומר.

ב) ויש אומרים שלמדים ממה שאמרה תורה פעמיים חלב, 'חלב נבילה וחלב טריפה', ולא די לה לומר 'חלב נבילה וטריפה', אלא לומר זו היא שאין חלבה חלוק מבשרה, כלומר נבילה וטריפה, אבל יש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה, כלומר שרק חלבה אסור ובשרה מותר, וזו מסוכנת.

ג) וי"א שלמדים ממה שהעיד יחזקאל על עצמו שלא אכל בשר כוס כוס מעולם, כלומר שלא אכל ממסוכנת שאומרים עליה שחוט שחוט לפני שתמות, ואם היא אסורה מן התורה מה גדלותו בכך.

וכך אמר יחזקאל על עצמו 'הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול', 'הנה נפשי לא מטומאה', כלומר שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה. 'ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי', שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם. 'ולא בא בפי בשר פגול', שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם. ורבי נתן מפרש שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה.

ה. ואיזה היא בהמה מסוכנת? כל שמעמידים אותה ואינה עומדת ואפילו אוכלת בקעיות, ולרמי בר יחזקאל אפילו אוכלת קורות.

ידה בגמר שחיטה, ולא החזירה, פסולה, שאין זה פירכוס, אלא כן דרכה לעשות בצאת נפשה, אבל בהמה גסה שפשטה ידה ולא החזירה כשרה, שאין דרכה לעשות כן בצאת נפשה.

ג. וכל זה כשהיתה הבהמה בחזקת מסוכנת, אבל אם היתה בחזקת בריאה, אפילו אין בה אחד מכל הסימנים הללו, כשרה.

ד. ומניין שהמסוכנת מותרת באכילה, ולא נאמר שיש בה איסור עשה מן הכתוב 'זאת החיה אשר תאכלו', חיה תאכלו ומסוכנת שאינה חיה לא תאכלו, וגם לאו של איסור טריפה, שכל שקרובה למות היא בכלל טריפה ואפילו בלא חסרון:

א) יש אומרים לפי שנאמר 'וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו', ודרשו מכאן שאיסור נבלה ואיסור טריפה חל על איסור חלב, ואם מסוכנת היא בכלל טריפה, די לנו לומר שאיסור חלב חל על טריפה, כלומר על מסוכנת שקרובה למות, ואין צריך לומר שחל על נבילה, כי ק"ו הוא, שמאחר שכבר חל מחיים מחמת קירוב מיתה כל שכן שחל לאחר מיתה. וגם כשנעשית נבילה בבת אחת כגון שעשאה גיסטרא היא בכלל הק"ו, שאי אפשר שלא תהיה מסוכנת במיעוט אחרון קודם שפסק רובה, וממה שהוצרכה תורה לומר שאיסור חלב חל גם על נבילה, למדנו שמסוכנת אינה בכלל טריפה ורק

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

דף ל"ח

אין טעם לפוסלה, שאין צריך שתחיה בסוף שחיטה.

ב) לרב נחמן בר יצחק גם אם פרכסה בתחילת שחיטה כשרה. וראיה מדברי רבי שמעון שהשוחט בלילה ומצא כותלי בית השחיטה מלאים דם כשרה לפי שבוודאי זינקה, ואם לא די בפרכוס של תחילת שחיטה, איך נכשיר אותה, והלא יתכן שלא זינקה אלא בתחילת שחיטה.

ג) לרבא שצריך שתפרכס בסוף שחיטה, אבל אם פרכסה רק בתחילת שחיטה או באמצעה, אסורה. ובהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה בסוף שחיטה, אסורה, אע"פ שאין צריך שתחיה בסוף שחיטה, כי כל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן. וכשם שמצאנו לענין יתום שכדי שיוכשר לקרבן צריך שתחיה אמו בגמר לידה (ראה בסמוך), כך גם מסוכנת צריך שתפרכס בסוף שחיטה.

ד. כלאים פסול לקרבן, שנאמר 'שור או כשב' פרט לכלאים בן רחל ותיש. עז שילדה מתיש כמותה ובנה דומה לרחל, והוא הנקרא 'נדמה', פסול לקרבן, שנאמר 'או עז' פרט לנדמה. יוצא דופן פסול לקרבן, שנאמר 'כי יולד' פרט ליוצא דופן. מחוסר זמן (שלא הגיע לשבעה ימים) פסול לקרבן, שנאמר 'שבעת ימים' פרט למחוסר זמן.

יתום פסול לקרבן, שנאמר 'תחת אמו' פרט לזה שלא היה שעה אחת תחת אמו. ובאיזה יתום אמרו, כשזה פירש למיתה וזה פירש

א. לדברי רב, מסוכנת שהיא גועה (צועקת) בשעת שחיטה, או הטילה רעי, או כשכשה באזנה, הרי זה פרכוס והיא מותרת.

ולשמואל אינה צריכה כל כך, אלא כל שאינו מדברים שהמיתה עושה, שאינה עושה דבר שהוא הוצאת נפש, נחשב לפירכוס. ולפיכך בהמה דקה שהיתה ידה כפופה ופשטתה, זהו דבר שהמיתה עושה, ואסורה, אבל אם היתה ידה פשוטה וכפפה, הרי זה מדברים שאין המיתה עושה ומותרת. ואין צריך שתהא היד כפופה ותפשוט ותחזור ותכפפה, אלא גם אם היתה פשוטה וכפפתה, פרכוס הוא ומותרת.

ב. גם לדברי רב שאם היתה גועה בשעת שחיטה פרכוס הוא, לא אמרו כן אלא אם קולה היה עבה וחזק, שבוודאי בא מכח חיות, אבל אם היה קולה כהה אין זה פרכוס. וכן אם הטילה רעי לא אמרו שפרכוס הוא אלא אם מתרזת למרחוק, שהוא בא מחיות, אבל אם שותתת בסמוך אין זה פרכוס.

ג. אמוראים נחלקו מתי צריך שהמסוכנת תפרכס כדי שתהא מותרת:

א) לרב חסדא צריך שתפרכס באמצע שחיטה, ואם פרכסה רק בתחילת שחיטה ולא באמצע אסורה. אבל אין צריך שתפרכס גם בסוף שחיטה. וראיה לדבר, שהרי בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה, ואם פשטה ידה ולא החזירה רק בסוף שחיטה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

פוסלת, אין למדים חוץ מפנים, ובשחיטת חולין אין מחשבת הבעלים פוסלת רק מחשבת השוחט, וכיון שישראל השוחט אינו מחשב לע"ז שחיטתו כשרה.

ב) לדעת רבי אליעזר אפילו לא שמענו מהגוי שהשחיטה לעבודה זרה שחיטתו פסולה, שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודה זרה, והבעלים פוסלים במחשבתם כר"א ברבי יוסי, ולמדים חוץ מפנים. ואפילו אם שחטה לאכול לעובד כוכבים מחצר כבד שלה, פסולה.

ג) לרבי יוסי גם אם אמר הגוי שהשחיטה היא לע"ז שחיטתו כשרה, שאין אומרים 'זה מחשב וזה עובד' אפילו במחשבת פיגול, במוקדשים, ורק מחשבת השוחט מפגלת, ומזה יש ללמוד ק"ו לבהמת חולין שמחשבת הבעלים אינה פוסלת רק מחשבת השוחט, כי מה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות, שמחשבת פסול פוסלת בקרבן בשחיטה זריקה הולכה וקבלה, אין הכל הולך אלא אחר העובד ולא אחר הבעלים, מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות (כששוחט או זורק לע"ז, אבל קבלה והולכה לא נאמר בע"ז), אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט. (ע"פ מסקנת הגמרא לט.).

דף ל"ט

א. השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים, או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים,

לחיים, כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם, ובגמור לידה מתה. אבל אם מתה אמו קודם לידה, או אפילו באמצע לידה, כבר נפסל משום 'וצא דופן', ואם מתה לאחר לידה כשר לקרבן, כיון שהיה שעה אחת תחת אמו.

ה. בהמה דקה מסוכנת שפשטה ידה ולא החזירה, פסולה. במה דברים אמורים ביד, אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה, בין כפפה ולא פשטה, כשרה. וכל זה בדקה, אבל בבהמה גסה, בין ביד בין ברגל, בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה, כשרה. ועוף, אפילו אם לא רפרף אלא גפו, ולא שכשש אלא זנבו, הרי זה פירכוס וכשר.

ו. השוחט לעובד כוכבים, נחלקו תנאים אם שחיטתו כשרה:

א) לדעת תנא קמא, ללשון ראשון, אם לא שמענו מהעובד כוכבים ששחיטת בהמה זו היא לעבודה זרה, שחיטתו כשרה, שאין אומרים 'סתם מחשבת גוי לעבודה זרה' היא. אבל אם שמענו מהגוי שהשחיטה היא לעבודה זרה שחיטתו פסולה, ואע"פ שישראל שוחטה, מחשבת הגוי שהוא הבעלים פוסלת, שסובר כדעת רבי אליעזר ברבי יוסי שמחשבת הבעלים מפגלים את הקרבן, וכך גם הגוי פוסל במחשבתו בהמה שלו אע"פ שישראל שוחט אותה.

ולדעת תנא קמא ללשון שני, גם אם שמענו מהגוי שחשב לעבודה זרה שחיטתו כשרה, כי אע"פ שבקדשים מחשבת הבעלים

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ד. ישראל הכותב נכסיו לכהן, והיו בהן עבדים, והלה צווח מיד ואמר אי אפשרי בהם, לא זכה והרי הם של יורשים (אם הנותן מת) ואין העבדים אוכלים בתרומה. ואם מתחילה שתק וקיבל את השטר, ולאחר מכן צווח ואמר אי אפשרי בהם, כבר זכה בהם ואוכלים בתרומה.

ואם זיכה לו על ידי אחר, ומתחילה שתק, ולאחר מכן צווח ואמר אי אפשרי בהם, לתנא קמא כבר זכה בהם ואוכלים בתרומה, שמתחילה הסכים לקבל ועתה הוא חוזר בו. ולרבן שמעון בן גמליאל הוכיח סופו על תחילתו שמתחילה לא רצה בהם, ומה שלא צווח תחילה, שהיה סובר שאין טעם לצווח מאחר שעדיין לא הגיעו לידו.

ה. ישראל ששחט בהמה בסתם, ואחר שחיטה חישב עליה לעבודה זרה, לא אמרו בה איסור, ולא אמרו בה היתר, משום כבודו של רשב"ג הסובר ש'הוכיח סופו על תחילתו', וגם כאן יש לומר שהוכיח סופו שמתחילתו שחט לשם עבודה זרה והיא אסורה.

ו. הלכה כרבי יוסי, שאין מחשבת בעלים פוסלת לא בקרבן ולא בחולין, ואין הכל הולך אלא אחר מחשבת השוחט.

ז. עובד כוכבים שנתן דינר לטבח ישראל בשביל בשר, ואמר לו כשתשחוט בהמתך תן לי בדינר זה בשר, אם עובד כוכבים אלם הוא, והישראל אינו יכול לדחותו מן הבשר ולהחזיר לו את הדינר, נמצא שהגוי יש לו

לרבי יוחנן מחשבים מעבודה לעבודה ופסולה, שלמדים חוץ מפנים, כשם שבקרבתן מחשבים מעבודה לעבודה בפיגול, שאם שחט על מנת לזרוק דם למחר או להקטיר אימורים למחר זהו עיקר פיגול, כך בשחיטת חולין מחשבים מעבודה לעבודה. ולריש לקיש מותרת, שאין מחשבים בחולין מעבודה לעבודה, ואין למדים חוץ מפנים.

ב. וכן השוחט קרבן לשמה על מנת לזרוק דמה שלא לשמה, לרבי יוחנן מחשבים מעבודה לעבודה במחשבת שלא לשמה ופסולה, שלמדים ממחשבת פיגול. ולריש לקיש כשרה, שאין מחשבים מעבודה לעבודה, ואין למדים פסול מחשבה של שלא לשמה ממחשבת פיגול. (ואפשר שריש לקיש חזר בו לענין מחשבת שלא לשמה בקרבן, לאחר ששמעה מרבי יוחנן, וסובר שבזה מחשבים מעבודה לעבודה, ורק במחשבת חולין לע"ז אין מחשבים מעבודה לעבודה).

ג. בריא שאמר 'כתבו גט לאשתי' ולא אמר 'כתבו ותנו', רצה לשחק בה, שלא תפציר בו לתת לה גט לפוטרה מיבם אם ימות, והפליגה בדברים, ואין אלו נעשים שלוחו לגרש מאחר שלא אמר 'תנו'. ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט. ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי, ועלה לגג ונפל ומת, ואמר רשב"ג אם מעצמו נפל, הוכיח סופו על תחילתו שהיה דעתו לעלות וליפול, ונתכוין לומר שיכתבו גט ויתנו, והוא גט. ואם הרוח דחאה אותו, אינו גט.

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

על כוכבים ומזלות, או לשם מיכאל השר הגדול, או לשם שילשול קטן, הרי אלו זבחי מתים, ואסורים בהנאה משום תקרובת עבודה זרה.

ג. המשתחוה לבהמת חבירו, לא אסרה לא בהנאה, ולא לגבוה משום נעבד, שלדברי הכל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו בלא מעשה בגופה.

ד. ואם עשה בה מעשה, לרב הונא ולעולא בשם רבי יוחנן אפילו עשה בה מעשה כל שהוא אסרה בין לגבוה ובין להדיוט. ולפיכך, אם היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודה זרה, ושחט בה אפילו סימן אחד (או חצי סימן), אסרה.

ולרב נחמן רב עמרם ורב יצחק אין אדם אוסר דבר שאין שלו אפילו על ידי מעשה גמור. ואם שחט בהמת חבירו לפני ע"ז (גם אם שחט שני הסימנים), לא אסרה.

ה. השוחט קרבן בשבת בחוץ לע"ז, אם בהמת שלמים היא, חייב שני חטאות, על שוחט לע"ז ועל שוחט בשבת, אבל אינו חייב משום שחוטי חוץ, שמיד בתחילת שחיטה אסרה בהנאה (ששלמים שלו היא, ולדברי הכל אדם אוסר דבר שלו), ומכאן ואילך הוא מחתך עפר בעלמא, שכיון שנאסר משום עבודת כוכבים, פקע ממנה שם קדשים ונעשית של ע"ז ועפר בעלמא היא, ואינו חייב עליה משום שחוטי חוץ.

(ורק אם אומר בגמור זביחה אני עובדה, חייב

קנין גמור בו והוא שותף בבהמה זו, ולרבי אליעזר שהשוחט לגוי שחיטתו אסורה משום שמחשבת הגוי לעבודה זרה, הבהמה אסורה.

אבל אם אין הגוי אלם, ויכול ישראל לדחותו ולהחזיר לו דינרו, נמצא שישראל לא שחט על דעת הגוי, ולא נעשה שלוחו על כרחו, שסומך על כך שיוכל להחזיר לו דינרו. (ואע"פ שמעות עובד כוכבים קונות ויש לגוי חלק בה, הישראל כששוחט מסלקו ולא נעשה שלוחו, שאומר לו לא לעוות שיתפתיק).

דף מ' - מא.

א. השוחט לשם הרים, לשם גבעות, לשם ימים, לשם נהרות, לשם מדברות (שעשה אחד מהם עבודה זרה), שחיטתו פסולה. אבל אין בה איסור הנאה משום זבחי מתים, שההר אינו נעשה עבודת כוכבים, שנאמר 'אלהיהם על ההרים' ולא ההרים אלהיהם. אבל אסורה באכילה מדרבנן לפי שדומה לשחיטת ע"ז.

ב. היו שנים אוחזים בסכין ושוחטים, אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר, שחיטתו פסולה.

ג. וכל זה כששחט להר עצמו, אבל אם שחט לשם המלאך הממונה על ההרים, או הממונה על הגבעות, לממונה על הנהרות, לממונה על המדברות, לממונה על חמה ולבנה, לממונה

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

עבודה זרה, ואחד לשם דבר כשר, שחיטתו פסולה. לסובר שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו על ידי מעשה, אין השחיטה פסולה אלא אם היה לשני שותפות בבהמה.

לרב נחמן ורב עמרם ורב יצחק (למסקנת הגמרא) אם המכויין לע"ז היה ישראל מומר, השחיטה פסולה גם אם אין לו שותפות בה, לפי שכוונתו לעבודה זרה. אבל אם אינו מומר השחיטה כשרה, שלא נתכוין אלא לצערו.

ח. המטמא טהרות של חבירו, והמדמע תרומה בחולין של חבירו, והמנסך יין של חבירו לעבודת כוכבים, אם היה שוגג פטור מלשלם. ואם היה מזיד, חייב לשלם. לסובר שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו על ידי מעשה, אינו חייב לשלם אלא אם היה לו שותפות בו.

לרב נחמן ורב עמרם ורב יצחק (למסקנת הגמרא) אם הוא ישראל מומר, אסרו (אע"פ שאין לו שותפות בו) וחייב לשלם. אבל אם לא היה מומר לא נתכוין אלא לצערו ולא אסרו.

ט. עובד כוכבים שניסך יינו של ישראל שלא בפני עבודת כוכבים, לתנא קמא אסרו בהנאה. ולרבי יהודה בן בתירא ורבי יהודה בן בבא מותר מפני שני דברים, אחד שאין מנסכים יין אלא בפני עבודת כוכבים, ואחד שיכול לומר לו לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי, שלשיטתם אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפילו על ידי מעשה.

גם על שחוטי חוץ, שאינה נעשית תקרובת עד גמר שחיטה ואינו מחתך בעפר).

ו. וגם בשאר קרבנות שאינם שלו, כגון חטאת בהמה (או עולה או אשם. רש"י מא. ד"ה כדידיה), חייב רק שני חטאות ואינו עובר משום שחוטי חוץ, שאסרה בתחילת השחיטה, ומעתה מחתך בעפר הוא. ונחלקו אמוראים בטעם הדבר:

לעולא ורב הונא אע"פ שאינה שלו (ומה שהיא שלו להתכפר בה, אין זה נחשב שלו), הרי אדם אוסר דבר שאינו שלו גם במעשה כל שהוא. ולרב נחמן רב עמרם ורב יצחק, אע"פ שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו גם על ידי מעשה, כאן אסרה בתחילת השחיטה, לפי שהחטאת נחשבת שלו הואיל והוא מתכפר בה. (וכן עולה מכפרת על עשה ואשם מכפר על חטאים).

ואם חטאת העוף היא, והיה חצי קנה פגום, והוסיף עליו כל שהוא וגמרו, חייב שלש חטאות, גם משום שוחט בחוץ, שהרי מליקתה בסימן אחד, וגם חיוב שחיטתה בחוץ בסימן אחד, ומאחר ששם עבודה זרה לא חל עליה אלא בגמר רוב הסימן, נמצא שכל השחיטה היתה בקדשים וחייב משום שחוטי חוץ. (אבל בעולת העוף לא נקרא שחיטה בחוץ עד שני סימנים, ואין חייב משום שחוטי חוץ, שמששחט כל שהוא בסימן ראשון אסרה ובסימן שני מחתך בעפר הוא).

ז. שנים אוחזין בסכין ושוחטים אחד לשם

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

שהוא חוק הצדוקים לע"ז. והרוצה לנקר את חצירו, עושה מקום חוץ לגומא, ושוחט, ודם שותת ויורד לגומא. ובשוק לא יעשה כן, שאין אדם חש לנקר את השוק, והרי הוא מחקה את הצדוקים, ונאמר 'בחוקותיהם לא תלכו'. ואם עשה כן, צריך בדיקה אחריו שמא הוא מין לעבודה זרה וצריך ליבדל מפתו ויינו.

ד. היה מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט, מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט, ודם שותת ויורד על דופני הספינה, ומדופני הספינה למים.

ה. השוחט חולין בחוץ לשם דבר שהוא נידר ונידב, כגון לשם עולה, לשם זבחים, לשם אשם תלוי לרבי אלעזר שאדם מתנדב אשם תלוי בכל יום, לשם פסח (שראוי להפרישו כל השנה ולהניחו עד זמנו), לשם תודה, לתנא קמא שחיטתו פסולה, שמכיון שבאה בנדר ובנדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה, ויאמר קדשים בחוץ מותרים, לפיכך גזרו חכמים לפוסלה. ולרבי שמעון שחיטתו כשרה, שאין חושש למראית עין.

ואם שחט לשם דבר שאינו נידר ונידב, כגון לשם חטאת, לשם אשם ודאי, לשם בכור, לשם מעשר, לשם תמורה, גם לתנא קמא שחיטתו כשרה, שהרואה יודע שהוא משקר שהרי אי אפשר להפרישה בנדר.

ו. היו שנים אוחזים בסכין ושוחטים, אחד לשם דבר שהוא נידר ונידב, והשני לשם דבר

לרב נחמן ורב עמרם רב יצחק לא אסר תנא קמא אלא בעובד כוכבים, אבל ישראל שניסך יינו של ישראל חבירו לא אסרו, שלא נתכוין אלא לצערו ואין דעתו לעבודת כוכבים. ואם ישראל מומר הוא, אסרו, לפי שנתכוין לע"ז.

י. ישראל שלא היה בחזקת מומר, ובא לשחוט בהמה של חבירו לע"ז, והתרו בו שלא ישחט לע"ז, ואמרו לו הוי יודע שאתה מוזהר על כך והתורה אמרה שאתה חייב מיתה, והוא אומר יודע אני ועל מנת כן אני עושה, אוסר את הבהמה בשחיטתו (לרב נחמן ורב עמרם רב יצחק), שמומר גמור הוא ונתכוין לע"ז ממש ולא לצער את חבירו בעלמא.

דף מ"א ע"ב

א. אין שוחטים לתוך ימים, ולא לתוך נהרות, כדי שלא יאמרו ששוחט לשרו של ים. ולא לתוך כלים, שלא יאמרו שמקבל את הדם לעבודת כוכבים. ואם היה בספינה יכול לשחוט על גב הכלים והדם שותת לתוך הים, שעושה כן כדי שלא ללכלך את הספינה ולא נראה כשוחט לתוך ימים.

ב. שוחטים לתוך עוגה של מים, ודווקא כשהיו המים עכורים, אבל אם המים צלולים לא ישחוט, שמא יאמרו לשוחט לפרצוף שלו הנראה במים.

ג. אין שוחטים לגומא אפילו בבית, לפי

סיכומי הדינים העולים ממסקנת הגמרא

ט. לא אמרו שהשוחט לשם תמורה שחיטתו כשרה אלא כשאין לו זבח בתוך ביתו, שאי אפשר לומר שעתה עושהו תמורה, שהרי אין לו על מה להמיר. אבל אם יש לו זבח בתוך ביתו, ואמר הריני שוחט לשם תמורת זבחי, שחיטתו פסולה (לת"ק), שהרואה אומר עתה הוא ממיר אותה בזבחו.

(אבל כשאין לו זבח אין חוששין שהרואה יסבור שיש לו זבח ותמורתו חלה ושוחט בחוץ, שאם יש לו זבח בביתו יש לדבר קול).

י. השוחט לשם עולת נזיר, שחיטתו פסולה (לת"ק), שהרואה סובר שנדר להיות נזיר ועתה הוא מפריש את עולתו ושוחטה בחוץ. ואע"פ שאין ידוע שנדר להיות נזיר, אפשר שנדר בצנעא.

יא. השוחט לשם עולת יולדת, אם אין לו אשה, שחיטתו כשרה. ואם יש לו אשה, והוא אומר הריני שוחט לשם עולת אשתי, שחיטתו פסולה. ואע"פ שאין ידוע שילדה, אפשר שהפילה נפל.

כשר, לתנא קמא (שפוסל בשוחט לשם נידר ונידב) שחיטתו פסולה.

ז. לרבי ינאי לא פסל תנא קמא כששוחט לשם דבר הנידב ונידב אלא בתמימים, אבל אם שחט בעל מום שחיטתו כשירה, שהדבר ידוע שבעל מום פסול לקרבן ואין חשש שיתירו קדשים בחוץ.

ולרבי יוחנן גם בבעל מום שחיטתו פסולה, שפעמים שהמום מכוסה בצמר או בטיט ויסברו שהוא תם.

ח. לא אמרו שהשוחט לשם חטאת שחיטתו כשירה אלא במי שאינו מחויב חטאת, אבל אם היה מחויב חטאת ואמר הריני שוחט לשם חטאתי, שחיטתו פסולה (לת"ק), שהרואה סובר שהוא מפרישה לחטאתו. אבל אם אמר 'לשם חטאת' (ולא אמר חטאתי) שחיטתו כשירה, שלא משמע ששוחט לשם אותה חטאת שהוא מחויב אלא לשון נדר, וכיון שחטאת אין נידר ונידב אין בדבריו כלום.

הדרן עלך השוחט למסקנא